Keuzedocument box 3

9 juni 2017

Inhoud

Samenvatting 3

1. Inleiding 7

2. Actualisering basisgegevens 8

3. Variant A – Vermogensaanwasbelasting 10

3.1. Nadere uitwerking variant A 10

3.2. Overwegingen 12

3.2.1. Aansluiten bij het werkelijke rendement 12

3.2.2. Ontwijkingsmogelijkheden en economische verstoringen 13

3.2.3. Budgettaire effecten 14

4. Variant B – Vermogenswinstbelasting 22

4.1. Nadere uitwerking variant B 22

4.2. Overwegingen 25

4.2.1. Aansluiten bij het werkelijke rendement 25

4.2.2. Ontwijkingsmogelijkheden en economische verstoringen 26

4.2.3. Budgettaire effecten 27

5. Variant C – Vermogensrendementsheffing op basis van de individuele vermogensmix 29

5.1. Variant C 29

5.1.1. Afbakeningsproblematiek 30

5.1.2. Peildatumarbitrage 31

5.2. Mogelijke aanpassingen in variant C 31

5.2.1. Generieke antimisbruikmaatregel 32

5.2.2. Meerdere peildata 32

5.2.3. Het gemiddelde dagsaldo van depositorekeningen 33

5.3. Variant C op basis van gemiddeld dagsaldo 33

5.4. Overwegingen 34

5.4.1. Aansluiten bij werkelijk rendement 34

5.4.2. Ontwijkingsmogelijkheden en economische verstoringen 36

5.4.3. Budgettaire effecten 36

6. Variant D 37

6.1. Nadere uitwerking variant D 37

6.2. Budgettaire effecten 38

6.3. Effecten op rendement per rendementsklasse, het forfaitaire rendement per vermogensschijf en het aantal belastingplichtigen 38

6.4. Het effect op de verschuldigde belasting. 40

7. Deelonderwerpen 42

7.1. Aftrekbaarheid kosten 42

7.1.1. Werkelijkekostenaftrek 43

7.1.2. Forfaitairekostenaftrek 44

7.1.3. Aftrek van rente op schulden 45

7.2. Verliesverrekening 45

7.3. Gevolgen voor toeslagen en andere inkomensafhankelijke regelingen 47
7.4. Uitstel van betaling 49
7.5. Investeringsklimaat 51
8. Uitvoeringsaspecten 52
8.1. Algemene uitvoeringsaspecten varianten A, B, C 52
8.2. Specifieke uitvoeringsgevolgen bij variant A (vermogensaanwasbelasting) 54
8.5. Uitvoeringsaspecten variant D: wijzigingen in het huidige systeem van vermogensrendementsheffing 57
8.6. Implementatietermijn 58
1. Kostenaftrek in de Wet IB 1964 60
2. Juridische houdbaarheid 62
3. Sjablonen uitvoeringsaspecten 72

Samenvatting

Dit keuzedocument is een aanvulling op de voortgangsrapportage 'Heffing box 3 op basis van werkelijk rendement' dat op 20 september 2016 aan de Tweede Kamer is aangeboden. Dit document bevat extra informatie over een vermogensaanwas- en een vermogenswinstbelasting (varianten A en B) en over een forfaitaire heffing over de individuele vermogensmix (variant C). Daarnaast worden ook mogelijkheden besproken om binnen het forfaitaire systeem tegemoet te komen aan de door burgers gepercipieerde onrechtvaardigheid (variant D). Belangrijkste conclusie van dit document is dat gezien de complexiteit en de verregaande gevolgen voor burgers, financiële instellingen en de Belastingdienst de varianten A, B en C voor de uitvoering structureel problematisch zijn.

Variant A (vermogensaanwasbelasting) en variant B (vermogenswinstbelasting) sluiten voor inkomen uit spaartegoeden en beleggingsproducten aan bij de werkelijke rendementen. Dit zou voor belastingplichtigen de gevoelde onrechtvaardigheid, namelijk dat zij belast worden voor een niet genoten forfaitair rendement, kunnen wegnemen of reduceren. Hier staat tegenover dat varianten A en B gepaard gaan met een toename in complexiteit, een afname in handhavingsniveau, en nieuwe risico's op ontwijking en fraude. Dit zou afbreuk kunnen doen aan de rechtvaardigheid. Het verschil tussen beide varianten is het moment van belastingheffing. Bij een vermogensaanwasbelasting worden jaarlijks de vermogensmutaties in de heffing betrokken. Bij een vermogenswinstbelasting worden de vermogensmutaties belast op het moment van realisatie. Dit zal in de meeste gevallen bij verkoop zijn. Doordat in beide varianten vooral liquide vermogensbestanddelen, zoals portfoliobeleggingen, met een vermogensaanwasbelasting of -winstbelasting worden belast en de meeste beleggers vaak een gedeelte van hun vermogen in spaargeld aanhouden, zal de belastingplichtige in de meeste gevallen kunnen beschikken over liquiditeiten op het moment van heffing. Desondanks kunnen zich situaties voordoen waarbij een vermogensaanwasbelasting leidt tot liquiditeitsproblemen. Deze situaties kunnen deels worden ondervangen met een regeling voor uitstel van betaling. Een vermogenswinstbelasting zal in de regel niet gepaard gaan met liquiditeitsproblemen. Daar staat tegenover dat een vermogenswinstbelasting kan leiden tot economische verstoringen door het lock-ineffect. Het lock-ineffect treedt op doordat belastingheffing pas verschuldigd is op het moment van realisatie. Door het uitstellen van deze realisatie hoeft de latente belastingclaim nog niet te worden voldaan. Dit kan de optimale allocatie van kapitaal verstoren, doordat het lock-ineffect een drempel kan opwerpen om het kapitaal te beleggen in het meest rendabele beleggingsproduct.

Beide varianten zorgen voor veel grotere volatiliteit in belastingontvangsten dan het huidige stelsel. Bij een vermogensaanwasbelasting sluit de belastingheffing direct aan bij de waardemutaties en wordt langdurig uitstel van belastingheffing voorkomen. Langdurig uitstel is, net zoals nu het geval is in box 2, mogelijk bij een vermogenswinstbelasting. Een vermogensaanwasbelasting voorkomt (vooral in de eerste jaren) de aan dat uitstel verbonden substantieel lagere belastingopbrengsten, maar leidt eveneens tot meer volatiliteit in de belastinginkomsten, doordat waardemutaties een op een doorwerken in de heffing.

Naar verwachting zullen in beide varianten de arbitragemogelijkheden naar box 2 verminderen, doordat het verschil in behandeling van vermogensbestanddelen tussen beide boxen wordt verminderd. Binnen box 3 ontstaat een verschil in behandeling tussen bestanddelen die forfaitair worden belast, zoals onroerende zaken, en vermogensbestanddelen waarover de werkelijke inkomsten worden belast.

Een heffing over het werkelijke rendement vergt de inrichting van complexe informatiestromen doordat ten opzichte van de huidige situatie een veelvoud aan extra gegevens in zeer korte tijd moet worden geleverd door de financiële instellingen en verwerkt door de Belastingdienst. Hierbij neemt de verwerkingsperiode voor de Belastingdienst af van 14 maanden naar 2 weken. Bovendien beschikt de Belastingdienst – zelfs bij een goede en tijdige informatiestroom - niet of niet op tijd over de benodigde gegevens, onder meer bij bank- en spaartegoeden en/of effectenportefeuilles bij buitenlandse financiële instellingen of bij huwen, scheiden, overlijden, immigreren of emigreren gedurende het belastingjaar. In deze gevallen kunnen de gegevens niet vooringevuld worden in de

vooringevulde aangifte (VIA) en moeten burgers (of hun nabestaanden) zelf complexe berekeningen maken. Dit leidt tot hoge administratieve lasten en een toename van de hoeveelheid onjuiste aangiftes. In deze gevallen is het complex de onjuiste aangiften te detecteren, te controleren en te corrigeren en is arbeidsintensief toezicht noodzakelijk. Ondanks het extra toezicht zal - door de toegenomen complexiteit - het handhavingsniveau naar verwachting afnemen. De aanpassingen zorgen voor een structureel en incidenteel groot beslag op het portfolio en budget van ICT en op de communicatie van de Belastingdienst.

In de voortgangsrapportage is vermeld dat variant C (een forfaitaire heffing over de individuele vermogensmix) niet mag leiden tot grondslaguitholling door ontwijkingsmogelijkheden zoals peildatumarbitrage. Van peildatumarbitrage is sprake indien belastingplichtigen vanwege fiscale redenen rondom de peildatum (1 januari van het belastingjaar) vermogensbestanddelen die behoren tot de ene vermogenscategorie kortstondig omzetten in vermogensbestanddelen die behoren tot een andere vermogenscategorie (met een lager forfaitair rendement). In dit rapport is een aantal mogelijkheden onderzocht om deze peildatumarbitrage te voorkomen. Een van deze mogelijkheden, waarbij gebruik wordt gemaakt van het gemiddelde dagsaldo op depositorekeningen, lijkt het risico op peildatumarbitrage te voorkomen. Reden hiervoor is dat deze oplossing de facto neerkomt op 365 peildata. Deze mogelijkheid kan in bepaalde situaties echter ook leiden tot onrechtvaardige uitkomsten. Zo kan deze methode er toe leiden dat een belastingplichtige met enkel spaargeld toch verondersteld wordt een gedeelte van zijn vermogen te hebben belegd.

De uitvoeringsproblemen bij variant C zijn in grote mate vergelijkbaar met die van de varianten A en B. Zo zal de Belastingdienst bij bank- en spaartegoeden en/of effectenportefeuilles aangehouden bij een buitenlandse financiële instelling niet of niet op tijd over de benodigde gegevens beschikken. In deze gevallen kunnen de gegevens niet vooringevuld worden in de VIA en moeten burgers het gemiddelde dagsaldo uitrekenen.

Een minder vergaande oplossing tegen de peildatumarbitrage, waarbij bijvoorbeeld gebruik wordt gemaakt van 4 of 12 peildata, voorkomt de peildatumarbitrage hoogstwaarschijnlijk niet. Dit komt doordat de kosten die gepaard gaan met een tijdelijke omzetting rondom de peildatum gering kunnen zijn. Bovendien zullen er naar verwachting producten worden ontwikkeld die inspelen op deze mogelijkheid. Daarnaast leidt ook een variant met 4 of 12 peildata tot vergelijkbare uitvoeringsproblemen bij de Belastingdienst, zoals bij de verzameling van gegevens die niet via de financiële instellingen geleverd worden.

Doordat variant C, in theorie beter aansluit bij het werkelijke rendement, zou deze variant in het algemeen ten opzichte van de forfaitaire rendementsheffing als meer rechtvaardig kunnen worden ervaren. Hier staat tegenover dat variant C gepaard gaat met een toename in complexiteit, een afname in handhavingsniveau, en (meer dan de varianten A en B) nieuwe risico's op ontwijking en fraude. Hierdoor kan een nieuw systeem volgens variant C als minder rechtvaardig worden ervaren.

Naar aanleiding van een verzoek tijdens het algemeen overleg wordt tevens een aantal mogelijkheden besproken om binnen het huidige forfaitaire systeem aan de bezwaren tegemoet te komen (variant D) door beter aan te sluiten bij het werkelijke rendement. Het aanpassen van de parameters binnen de huidige, forfaitaire vermogensrendementsheffing kent een aantal grote voordelen. Deze parameters zijn de rendementspercentages, de gewichten van sparen en beleggen in de vermogensmix per vermogensschijf, de lengte van de vermogensschijven, het heffingvrije vermogen en het proportionele tarief. Zo blijft de eenvoud van het systeem gewaarborgd en blijven de belastingopbrengsten relatief stabiel. Bovendien kunnen dergelijke wijzigingen op korte termijn worden doorgevoerd. Het huidige systeem biedt mogelijkheden om kleine spaarders te ontzien door bijvoorbeeld:

- het heffingvrije vermogen te verhogen;
- het forfaitair rendement sneller te laten aansluiten op de meest actuele rendementen;
- in de eerste vermogensschijf alleen het spaarrendement in aanmerking te nemen.

In deze subvarianten blijven zowel de vermogensmix als de rendementen forfaitair. Doordat in de subvarianten parameters in het huidige systeem worden gewijzigd, kunnen deze wijzigingen bij opname in het Belastingplan 2018 per 1 januari 2018 worden doorgevoerd. Deze subvarianten kunnen structureel geld kosten. Zij kunnen budgettair neutraal gemaakt worden door bijvoorbeeld het belastingtarief van 30% aan te passen. Andere meer ingrijpende maatregelen, zoals een progressieve tariefstructuur of minder of meer vermogensschijven zijn in te voeren per 1-1-2019. Ook zou nog nader bekeken kunnen worden wat de mogelijkheden zijn om de grondslag van box 3 te verbreden. Een grondslagverbreding kan complicerend zijn voor de uitvoering. De gevolgen hiervan moeten nog nader onderzocht worden.

Overige onderwerpen

Aftrek van kosten
Ten zake van kosten bevestigt het nader onderzoek hetgeen ook in de voortgangsrapportage was geconstateerd, namelijk dat een aftrek van werkelijk kosten lastig is omdat die kosten onder velerlei benamingen en in vele vormen voorkomen. Daarbij zijn kosten niet altijd transparant: ze kunnen bijvoorbeeld verborgen zitten in een lager beleggingsresultaat. De verstrekking van gegevens door de financiële instellingen over kosten zal beperkt zijn waardoor veel burgers bij een werkelijkekostenaftrek zelf hun kosten moeten opgeven in de aangifte. Door een gebrek aan contra-informatie leidt dit tevens in de uitvoering tot problemen. Hierdoor zal een aftrek van werkelijke kosten leiden tot hoge administratieve lasten en uitvoeringskosten. Een forfaitairekostenaftrek sluit minder goed aan bij het werkelijk genoten rendement. Daarnaast zullen naar verwachting economische verstoringen ontstaan. Dit komt doordat het niet mogelijk is alle kosten transparant te maken. Deze niet-transparante kosten zijn dan de facto aftrekbaar doordat ze verwerkt zijn in een lager rendement.
Daarnaast worden ter zake van de aftrek van rente op schulden kort de mogelijkheden met de belangrijkste gevolgen geschetst.

Verliesverrekening
Zoals in de voortgangsrapportage is opgenomen ligt het bij de varianten A en B voor de hand om een vorm van verliesverrekening te introduceren. Hierdoor wordt beter aangesloten bij het draagkrachtbeginsel.

Gevolgen voor toeslagen en andere inkomensafhankelijke regelingen
De Belastingdienst/Toeslagen en andere uitvoeringsorganisaties van inkomensafhankelijke regelingen van de overheid maken gebruik van gegevens geleverd door de Belastingdienst. Gegevens die de Belastingdienst hiervoor levert zijn onder meer het verzamelinkomen en de grondslag sparen en beleggen. Bij de varianten A, B en C wordt het verzamelinkomen volatieler en hebben burger pas veel later duidelijkheid over de hoogte van het box 3-inkomen. Burgers kunnen daardoor te maken krijgen met grotere jaarlijkse fluctuaties in de hoogte van de toeslagen en andere inkomensafhankelijke regelingen. Doordat het tevens moeilijker is om het inkomen uit vermogen vooraf te schatten, zullen burgers vaker geconfronteerd worden met terugvorderingen. Dit kan leiden tot onbegrip bij belastingplichtigen en in bepaalde gevallen tot betalingsproblemen. Een groot voordeel van variant D voor de inkomensafhankelijke regelingen is dat de grondslag in box 3 aan het begin van het jaar bepalend is. Deze is dus al snel bekend en kan niet meer veranderen gedurende het jaar.

Daarnaast zijn er regelingen waarin ook het niveau van het vermogen een rol speelt bij het bepalen van het recht op toeslagen of de hoogte van de eigen bijdrage. Hierbij wordt aangesloten bij de omvang van de grondslag sparen en beleggen van de aanvrager. De varianten A en B kunnen tot gevolg hebben dat door het ontbreken van relevantie voor de belastingheffing bepaalde gegevens niet meer (automatisch) mogen worden bijgehouden en vastgesteld door de Belastingdienst. Dit heeft ook gevolgen voor de verwerking en doorlevering van deze gegevens aan de Belastingdienst/Toeslagen en andere instanties. Een zorgvuldig onderzoek naar de gevolgen zal daarom deel uitmaken van de uitwerking van de te kiezen variant. Bij de varianten A en B zullen altijd nadere politieke keuzes gemaakt moeten worden en zal aanvullende wet- en regelgeving

nodig zijn. Bij variant D kan er sprake zijn van een toename van het aantal toeslaggerechtigden, als gevolg van een hoger heffingvrij vermogen.

Juridische houdbaarheid
Tot slot is in de laatste bijlage meer informatie opgenomen over de juridische houdbaarheid van de forfaitaire rendementsheffing in het systeem 2017. Hierin is onder meer een overzicht van de jurisprudentie en de belangrijkste commentaren in de vakliteratuur opgenomen.

1. Inleiding

In het algemeen overleg van de vaste commissie voor Financiën met de Staatssecretaris van Financiën op 27 oktober 2016 is de voortgangsrapportage 'Heffing box 3 op basis van werkelijk rendement' besproken. [1] De drie varianten in de voortgangsrapportage, een vermogensaanwas- en een vermogenswinstbelasting (varianten A en B) en een forfaitaire heffing over de individuele vermogensmix (variant C) zijn in het overleg besproken. Ook tussenvormen, combinaties van varianten, invoeringstermijnen en budgettaire kosten zijn in het overleg aan bod gekomen. Er bestond een vorm van overeenstemming over de wens om bij het belasten van vermogen beter aan te sluiten bij het werkelijke rendement. Bovendien zouden de partijen graag al op korte termijn de gewenste veranderingen doorvoeren. Daarbij moest echter wel aandacht worden besteed aan de uitvoerbaarheid.

Dit keuzedocument bevat extra informatie op basis van de verdieping die in de periode tussen Prinsjesdag 2016 en nu heeft plaatsgevonden. Deze informatie kan in aanvulling op de voortgangsrapportage behulpzaam zijn bij het maken van een keuze voor een heffing over het inkomen uit vermogen die beter aansluit bij de werkelijk behaalde rendementen. De drie varianten zijn nader bekeken op aansluiting bij het werkelijke rendement, ontwijkingsmogelijkheden, economische verstoringen, budgettaire gevolgen en uitvoeringsaspecten. Ook is onderzoek gedaan naar de volgende deelonderwerpen: aftrekbaarheid van kosten, verliesverrekening, gevolgen voor toeslagen en andere inkomensafhankelijke regelingen, uitstel van betaling, investeringsklimaat en juridische houdbaarheid. Op verzoek van de vaste commissie voor Financiën is tevens onderzoek gedaan naar aanpassingen binnen het forfaitaire systeem (variant D) die aan de kritiek op de huidige vermogensrendementsheffing tegemoetkomen.

[1] Kamerstukken II 2016/17, 34 552, nr. 28.

2. Actualisering basisgegevens

In het Belastingplan 2016 is voor de bepaling van de vermogenssamenstelling gebruikgemaakt van de aangiftecijfers uit 2012. Dat was op dat moment het meest recente jaar waarover vrijwel alle aangiften waren ingediend. Nu zijn inmiddels vrijwel alle aangiften over 2014 ingediend. Daarom is in dit keuzedocument voor de budgettaire berekeningen 2014 als basisjaar gebruikt. Voor de analyse zijn deze gegevens, gecorrigeerd voor maatregelen die in 2015 tot en met 2017 zijn ingegaan. Zo is bijvoorbeeld rekening gehouden met extra belastingplichtigen door het vervallen van de ouderentoeslag in 2016.

In 2014 bedraagt de totale rendementsgrondslag € 437,7 miljard. In totaal zijn er 3,205 miljoen belastingplichtigen in box 3. Het grootste deel van deze belastingplichtigen (2,194 miljoen) heeft een vermogen van niet meer dan € 100.000 en valt hiermee in de eerste vermogensschijf. Voor de groep in de eerste vermogensschijf is het aandeel netto spaargeld[2] met 66% (onafgerond 66,47%) nagenoeg gelijk aan 2012. In de tweede vermogensschijf vallen 971 duizend belastingplichtigen. Voor hen geldt dat gemiddeld circa 41% van het vermogen wordt aangehouden in de vorm van netto spaargeld en dat gemiddeld van het gedeelte van het vermogen boven de € 100.000 23% wordt aangehouden in de vorm van spaargeld en 77% wordt belegd. In de hoogste vermogensschijf vallen 41 duizend belastingplichtigen. Voor hen geldt dat gemiddeld circa 11% van het vermogen wordt aangehouden in de vorm van (netto) spaargeld en dat gemiddeld van het gedeelte van het vermogen boven € 1 miljoen alles wordt belegd.

Tabel 1: Box 3-vermogen naar vermogentitels en vermogensklassen (obv aangiften 2014)

	0 - 100 dzd	100 dzd - 1 mln	> 1 mln	totaal
Rendementsgrondslag (* 1 mln euro)	110.724	233.280	93.744	437.748
bank- en spaartegoeden	87.021	123.321	24.526	234.867
aandelen/obligaties	11.663	51.964	46.149	109.776
onroerende zaken	18.638	63.822	26.331	108.791
andere vermogenstitels	6.826	21.944	10.620	39.390
schulden	-13.424	-27.770	-13.882	-55.076
Heffingvrij vermogen	54.850	24.275	1.025	80.125
Aantal belastingplichtigen (*1000)	2.194	971	41	3.205

	0 - 100 dzd	100 dzd - 1 mln	> 1 mln	totaal
Rendementsgrondslag	100%	100%	100%	100%
bank- en spaartegoeden	79%	53%	26%	54%
aandelen/obligaties	11%	22%	49%	25%
onroerende zaken	17%	27%	28%	25%
andere vermogenstitels	6%	9%	11%	9%
schulden	-12%	-12%	-15%	-13%
Netto spaargeld (gemiddeld)	66%	41%	11%	41%
Beleggingen (gemiddeld)	34%	59%	89%	59%
Netto spaargeld (marginaal)	66%	23%	0%	
Beleggingen (marginaal)	34%	77%	100%	

Niet alle belastingplichtigen hebben box 3-vermogen in alle onderscheiden vermogenstitels.

[2] De bank- en spaartegoeden verminderd met de schulden.

In tabel 2 is een uitsplitsing gemaakt van de belastingplichtigen met de mogelijke combinaties van vermogenstitels. Er zijn 2,706 miljoen belastingplichtigen met uitsluitend vermogenstitels zonder schuld. Hiervan hebben 1,233 miljoen belastingplichtigen uitsluitend spaargeld. 878 duizend belastingplichtigen hebben naast spaargeld ook aandelen maar geen onroerende zaken. Er zijn 194 duizend personen die naast spaargeld ook (zonder schulden) onroerende zaken hebben maar geen aandelen. Er zijn 151 duizend belastingplichtigen die (zonder schulden) zowel spaargeld, aandelen en onroerende zaken hebben. Er zijn 249 duizend belastingplichtigen die geen schulden hebben maar wel een andere combinatie van vermogenstitels dan de hierboven genoemde mogelijkheden. Dat zijn hoofdzakelijk personen met spaargeld en overige vorderingen en voor een kleiner deel buitenlanders met onroerende zaken in Nederland (het eventuele spaargeld is bij die groep niet relevant).

Er zijn 500 duizend belastingplichtigen die naast bezittingen ook schulden hebben. Binnen deze categorie is de groep die onroerende zaken heeft (eventueel in combinatie met aandelen) het grootst.

Uit tabel 2 blijkt dat de onderscheiden groepen sterk verschillen in de hoogte van het gemiddelde box 3-vermogen. De belastingplichtige met uitsluitend spaargeld heeft gemiddeld € 68.622, terwijl de belastingplichtige met zowel spaargeld, aandelen en onroerende zaken maar geen schulden gemiddeld € 369.729 box 3-vermogen heeft. De belastingplichtige met zowel spaargeld, aandelen en onroerende zaken als schulden heeft gemiddeld € 465.307 box 3-vermogen.

Tabel 2: Aantal en grondslag box 3-vermogen naar groepen met verschillende samenstelling van vermogenstitels

	Aantal (*1000)	**Rendements - grondslag (* 1 mln)**	**wv bezit**	**wv schuld**	**gemiddelde grondslag per belastingplichtig (in euro's)**
Zonder schulden					
Spaar	1.233	84.621	84.621		68.622
Spaar+aand	878	120.215	120.215		136.857
Spaar+onrzk	194	29.493	29.493		152.114
Spaar+ aand+onrzk	151	55.924	55.924		369.729
Overig	249	25.321	25.321		101.698
subtotaal	**2.706**	**315.575**	**315.575**		**116.634**
Met schulden					
Spaar	50	3.778	4.838	-1.060	75.086
Spaar+aandelen	108	21.497	26.947	-5.450	199.192
Spaar+onrzk	158	27.835	46.815	-18.981	176.698
Spaar+aand+onrzk	135	62.693	88.421	-25.729	465.307
Overige	49	6.371	10.228	-3.857	129.437
Subtotaal	**500**	**122.173**	**177.249**	**-55.076**	**244.485**
Totaal	3.205	437.748	492.824	-55.076	136.566

3. Variant A – Vermogensaanwasbelasting

Bij een vermogensaanwasbelasting worden – naast de reguliere voordelen uit vermogen – jaarlijks zowel de gerealiseerde waardemutaties als de niet-gerealiseerde waardemutaties belast. Dit betekent dat er in tegenstelling tot een vermogenswinstbelasting ook belasting geheven wordt over de waardemutatie van een vermogensbestanddeel dat gedurende het jaar niet is verkocht. Hierdoor is de te belasten waardemutatie in het jaar van verkoop beperkt tot de waardemutatie gedurende dat jaar.

De vermogensaanwas van een vermogensbestanddeel wordt bepaald door de waarde op 31 december van het belastingjaar (eindwaarde) te vergelijken met de waarde op 1 januari van datzelfde belastingjaar (beginwaarde). De uitkomst van deze vergelijking moet vervolgens gecorrigeerd worden voor de waarde van de tussentijdse stortingen (aankopen) en onttrekkingen (verkopen). Deze correctie is noodzakelijk om te voorkomen dat tussentijdse aankopen als een waardestijging en tussentijdse verkopen als een verlies worden gezien.

Voorbeeld

X heeft op 1 januari 10 aandelen Z NV. Ieder aandeel is € 10 waard. Beginwaarde € 100.
Op 15 maart ontvangt X een dividenduitkering van € 10.
Op 1 juli koopt X 10 aandelen Z NV voor € 11 per aandeel. Stortingen € 110.
Op 15 september verkoopt X 5 aandelen Z NV voor € 12 per aandeel. Onttrekkingen € 60.
Op 31 december heeft X 15 aandelen Z NV. Ieder aandeel is € 13 waard. Eindwaarde € 195.

Het verschil in de waarde van de aandelen op 31 december en 1 januari is € 95 (€ 195 - € 100). Om de vermogensaanwas te bereken moet dit verschil worden gecorrigeerd met de stortingen en onttrekkingen.

Eindwaarde - beginwaarde	€ 95
Stortingen	€ 110 -
Onttrekkingen	€ 60 +
Vermogensaanwas	€ 45

De reguliere inkomsten bedragen € 10 en de vermogensaanwas bedraagt € 45. De totale inkomsten uit vermogen zijn € 55.

In variant A wordt over aandelen, obligaties, derivaten en overige vorderingen de vermogensaanwas belast. Bij de overige in box 3 opgenomen bezittingen worden de reguliere voordelen (bank- en spaartegoeden) of een forfaitair rendement (onder andere onroerende zaken) belast.

3.1. Nadere uitwerking variant A

De gevolgen voor de burger, ketenpartners en Belastingdienst zijn in grote mate afhankelijk van de verdere uitwerking van variant A. In dit document zal een vervolgstap in deze uitwerking worden gezet. Dit zal echter nog niet resulteren in een kant-en-klaarproduct, aangezien het in dit stadium nog niet mogelijk is voor iedere variant alle gevolgen in kaart te hebben. De verwachting is dan ook dat in een later stadium nog nieuwe effecten, gevolgen en keuzes besproken moeten worden.

Bank- en spaartegoeden

In de voortgangsrapportage is besproken dat het – indien wordt geabstraheerd van de constructiemogelijkheden met genotsrechten en lopende termijnen - voor de hand lijkt te liggen om bij bank- en spaartegoeden enkel de rente-inkomsten te belasten. De vermogensaanwas blijft buiten beschouwing. De reden hiervan is van uitvoeringstechnische en administratieve aard. Het grote aantal stortingen (bijvoorbeeld iedere storting van salaris) en onttrekkingen (bijvoorbeeld iedere pinbetaling in een winkel) kan leiden tot een complexe, onoverzichtelijke en onherkenbare vermogensvergelijking. Daarnaast is de verwachting dat in de regel geen vermogensmutaties plaatsvinden bij deze vermogensbestanddelen.

Indien deze variant in wetgeving wordt uitgewerkt zal voor een aantal specifieke situaties, zoals bepaalde deposito's en tegoeden in andere valuta dan euro's, nader onderzoek moeten uitwijzen of een uitzondering gewenst is. Daarnaast moet nog worden gekeken in hoeverre de onder de Wet IB 1964 gangbare constructies adequaat kunnen worden bestreden.

Aandelen, obligaties en derivaten
Voor de verdere uitwerking van een vermogensaanwasbelasting over de inkomsten uit beleggingsproducten zoals aandelen, obligaties en derivaten, is het van belang het object waarvan de aanwas wordt berekend te bepalen. Bijvoorbeeld een beleggingsrekening bij een financiële instelling bestaat uit een gelddeel en een portefeuilledeel met daarin de beleggingsproducten. Het belastingobject waarvan de aanwas wordt berekend kan ieder afzonderlijk beleggingsproduct betreffen of de beleggingsrekening als één geheel. In dat laatste geval worden het gelddeel en alle beleggingsproducten op een beleggingsrekening tezamen voor de inkomstenbelasting als één bestanddeel gezien waarvan de aanwas wordt berekend. Aan- en verkooptransacties binnen de beleggingsrekening hoeven dan niet separaat te worden geregistreerd. Enkel de waarde van de beleggingsrekening op 1 januari en 31 december van het belastingjaar en de stortingen vanaf en onttrekkingen naar een tegenrekening zijn van belang voor het berekenen van de vermogensaanwas op de gehele beleggingsrekening. Dit betekent dat indien de reguliere inkomsten, zoals rente en dividend, over de op de beleggingsrekening gehouden vermogensbestanddelen worden bijgeschreven op de beleggingsrekening zelf, deze inkomsten verwerkt zitten in de vermogensaanwas van de beleggingsrekening. Hierdoor hoeven geen reguliere inkomsten en corresponderende stortingen te worden bijgehouden, geleverd en verwerkt. Een keuze voor de benadering per beleggingsrekening sluit beter aan bij de behandeling van andere beleggingsproducten zoals een recht van deelneming in een beleggingsfonds, kan de benodigde hoeveelheid data fors verminderen, leidt tot minder vragen in de aangifte en leidt tot een voor de burger meer herkenbare waarde van de stortingen en onttrekkingen. Onderstaand voorbeeld illustreert het verschil in benadering.

Voorbeeld

Op 1 januari heeft X een beleggingsrekening met een waarde van € 1100.
Deze beleggingsrekening bestaat uit:
- 10 aandelen in Z NV met een gezamenlijke waarde van € 100;
- 20 aandelen in Y NV met een gezamenlijke waarde van € 300;
- 30 aandelen in X NV met een gezamenlijke waarde van € 600; en
- Een onbelegd deel met een waarde van € 100.

Op 15 maart stort X € 500 van zijn betaalrekening naar zijn beleggingsrekening.
Na deze storting is het onbelegde deel € 600. Hiermee koopt hij:
- 5 aandelen in Z NV met een gezamenlijke waarde van € 60;
- 10 aandelen in Y NV met een gezamenlijke waarde van € 180; en
- 15 aandelen in X NC met een gezamenlijke waarde van € 360.

Op 1 juni ontvangt X dividenduitkeringen van zowel Z NV en Y NV van ieder € 50.
De waarde van het onbelegde deel neemt daardoor toe tot €100.

Op 15 september verkoopt X 30 aandelen in Y NV voor in totaal € 450.
De waarde van het onbelegde deel neemt daardoor toe tot € 550.

Op 1 december ontvangt x een rentevergoeding over zijn onbelegde deel van € 10.
De waarde van het onbelegde deel neemt daardoor toe tot € 560.

Op 31 december heeft X een beleggingsrekening met een waarde van € 1800.
Deze beleggingsrekening bestaat uit:
- 15 aandelen in Z NV met een gezamenlijke waarde van € 180;
- 45 aandelen in X NV met een gezamenlijke waarde van € 1060; en
- Een onbelegd deel met een waarde van € 560.

Berekening per financieel instrument of beleggingsrekening

	Per financieel instrument					Per beleggings-rekening
	Z NV	Y NV	X NV	Onbelegde deel		Beleggingsrekening
Eindwaarde	€ 180	€ 0	€ 1060	€ 560		€ 1800
Beginwaarde	€ 100 -	€ 300 -	€ 600 -	€ 100 -		€ 1100
Verschil	**€ 80**	**- € 300**	**€ 460**	**€ 460**		**€ 700**
Stortingen	€ 60 -	€ 180 -	€ 360 -	€ 1060 -[3]		€ 500
Onttrekkingen	€ 0 +	€ 450 +	€ 0 +	€ 600 +[4]		€ 0
Vermogensaanwas	**€ 20**	**- € 30**	**€ 100**	**€ 0**		**€ 200**
Reguliere inkomsten	€ 50 +	€ 50 +	€ 0 +	€ 10 +		€ 0
Inkomen uit vermogen	**€ 70**	**€ 20**	**€ 100**	**€ 10**		**€ 200**

Onroerende zaken en overige vermogenstitels
In de voortgangsrapportage is ingegaan op de moeilijkheden bij het belasten van het werkelijke rendement over onroerende zaken en overige vermogenstitels. Onder de overige vermogenstitels vallen bijvoorbeeld onderlinge vorderingen of de inkomsten verworven door middel van patentrechten. Doordat in de meeste gevallen geen of te weinig informatie bij ketenpartners beschikbaar is om het inkomen over onroerende zaken en de overige vermogenstitels vast te stellen, leidt een heffing over het werkelijke rendement bij die vermogensbestanddelen tot hoge administratieve lasten voor belastingplichtigen en tot grote uitvoeringsproblemen bij de Belastingdienst. Om die reden ligt het voor de hand de inkomsten uit deze vermogenstitels forfaitair te blijven bepalen.

3.2. Overwegingen

De uitvoeringsaspecten van deze variant wordt beschreven in hoofdstuk 8.

3.2.1. Aansluiten bij het werkelijke rendement

Doordat in variant A – net zoals in variant B - het werkelijke rendement over bank- en spaartegoeden, aandelen, obligaties, derivaten en overige vorderingen wordt belast, wordt beter aangesloten bij het werkelijke rendement dat een belastingplichtige geniet. Voor vermogensbestanddelen waarover een forfaitair rendement in aanmerking wordt genomen blijft gelden dat dit op individueel niveau kan afwijken van hetgeen een belastingplichtige daadwerkelijk heeft genoten.

Het verschil met variant B – een vermogenswinstbelasting – is het moment van heffing. De meningen in de literatuur zijn verdeeld over de vraag of voor het werkelijke rendement moet worden aangesloten bij enkel de gerealiseerde waardemutaties of zowel de gerealiseerde als ongerealiseerde waardemutaties. De OESO hanteert voor de grondslag van een allesomvattende (comprehensive) inkomstenbelasting de definitie van Schanz-Haig-Simons.[5] Deze definieert het inkomen als de marktwaarde van de consumptie vermeerderd met de toename van het nettovermogen op aanwasbasis. Volgens de Commissie ter bestudering van de mogelijkheid van belastingheffing over vermogensmutaties suggereert de vermogensvergelijkingstheorie ten onrechte dat alle vermogenswinsten zodra ze meetbaar zijn in gelijke mate aan de draagkracht bijdragen.[6] Zo zal bijvoorbeeld een waardestijging van beursgenoteerde aandelen naar de mening van deze commissie een groter effect hebben op het bestedingsvermogen van een burger dan de

[3] € 500 gestort vanaf betaalrekening op 15 maart + € 100 dividenduitkeringen op 1 juni + € 450 verkoopopbrengsten op 15 september + € 10 rente-inkomsten op 1 december.
[4] € 600 aankoop aandelen op 15 maart.
[5] Zie bijvoorbeeld: OECD. (2006). *Tax Policy Studies Fundamental Reform of Personal Income Tax*. OECD Publishing: Parijs. p.73
[6] Commissie ter bestudering van de mogelijkheid van belastingheffing over vermogensmutaties. (1998). Inkomstenbelasting over vermogensmutaties, *Geschriften van de Vereniging voor Belastingwetenschap no. 208.* Deventer: Kluwer.

waardestijging van de eigen woning. Deze laatste leidt immers slechts tot meer bestedingsvermogen indien deze wordt verkocht zonder de gelijktijdige koop van een vervangende gelijkwaardige woning.
Hierdoor is het moment van de draagkrachtvermeerdering dus afhankelijk van de aard van het vermogensbestanddeel waarop de waardestijging ziet.[7] Bij vermogensbestanddelen met een meer liquide karakter zal een waardestijging een groter effect hebben op het bestedingsvermogen van een belastingplichtige. Voor deze vermogensbestanddelen zou beargumenteerd kunnen worden dat een vermogensaanwasbelasting meer in lijn is met het draagkrachtbeginsel.

Bij een vermogensaanwasbelasting wordt jaarlijks afgerekend over de waardemutaties. Hiermee wordt langdurig uitstel van belastingbetaling voorkomen. Dit heeft als voordeel dat een belastingplichtige niet ineens wordt geconfronteerd met een belastingclaim die is opgebouwd over een aantal jaren.[8] Doordat jaarlijks wordt afgerekend over de (nog niet gerealiseerde) vermogensmutaties wordt de uiteindelijk te betalen belasting worden gespreid.

Daar staat tegenover dat de heffing over nog niet gerealiseerde waardestijgingen ook tot onbegrip kan leiden. Een belastingplichtige heeft bij een waardestijging van diens aandelen de waardestijging nog niet gerealiseerd, maar dient hier al wel over af te rekenen. Dit zal vooral onrechtvaardig aanvoelen als op het moment van betaling van de belasting de waardestijging van de aandelen inmiddels is gevolgd door een waardedaling. Verliesverrekening kan deze effecten verzachten.

Bij een vermogensaanwasbelasting kan het voorkomen dat een belastingplichtige geen liquiditeiten ter beschikking heeft. In dat geval zal de belastingplichtige een gedeelte van diens aandelen moeten verkopen om de belastingschuld te kunnen voldoen. Voor deze situaties kan wellicht een regeling worden ingevoerd op grond waarvan uitstel van betaling wordt verleend. In hoeverre en in welke mate liquiditeitsproblemen te verwachten zijn vereist nader onderzoek. Overigens kent de forfaitaire rendementsheffing zoals die vanaf 2001 geldt ook een jaarlijkse afrekening over het forfaitair bepaalde inkomen uit vermogen. Dit heeft niet tot grote problemen geleid. De bij een vermogensaanwasbelasting in aanmerking te nemen waardestijging kan echter beduidend hoger zijn dan het huidige forfaitaire rendement.

Zonder inflatiecorrectie belast een belastingheffing over vermogensmutaties de nominale vermogensmutaties. Bij een vermogensaanwasbelasting zal hierdoor jaarlijks tevens de waardemutatie door inflatie worden belast. Dit kan bezwaarlijk worden ervaren in periodes met (hoge) inflatie. Ook in de andere varianten kunnen inflatiewinsten in de heffing worden betrokken.

3.2.2. Ontwijkingsmogelijkheden en economische verstoringen

Naar verwachting zullen in variant A de arbitragemogelijkheden naar box 2 verminderen. Voor een groot deel van de vermogensbestanddelen in box 3 wordt in deze variant het werkelijke rendement belast. Hierdoor wordt het verschil tussen de behandeling van deze vermogensbestanddelen in box 2 en box 3 verkleind. Hoewel het verschil kleiner wordt, blijven er wel verschillen bestaan. Dit heeft tot gevolg dat ontwijkingsmogelijkheden niet geheel verdwijnen. In box 2 is in principe sprake van een vermogenswinstbelasting.[9] De voordelen uit aanmerkelijk belang worden pas belast op het moment van realisatie. Dit wijkt af van de elementen van een vermogensaanwasbelasting in variant A. Bovendien blijft er ook een verschil in tarief tussen box 2 (25%) en box 3 (30%).[10]

[7] Uiteindelijk heeft de commissie niet gekozen voor vermogensaanwasbelasting over aandelen vanwege voornamelijk uitvoeringstechnische redenen en ontwijkingsmogelijkheden.
[8] Hofstra merkte hierover op: 'indien een belastingplichtige, zeg in de jaren dertig, een pakket aandelen heeft gekocht in een N.V. (…) na meer dan een kwart eeuw, deze aandelen verkoopt, dan zal hij niet begrijpen dat hij in het jaar van verkoop vermogenswinstbelasting verschuldigd zal zijn over het volledige verschil tussen de opbrengst en de kostprijs, die hij misschien niet eens meer kent.' Hofstra, H. J., Soest, A. J., & Hellema, H. J. (1967). *Het vraagstuk van de vermogenswinstbelasting: Voordracht gehouden op de belastingconsulentendag 1967*. Amsterdam: FED.
[9] Over een aanmerkelijk belang in een vrijgesteld beleggingsinstelling of in een vergelijkbaar kwalificerend buitenlands beleggingslichaam wordt jaarlijks een forfaitair voordeel in aanmerking genomen.
[10] Daar staat tegenover dat inkomen uit aanmerkelijk belang op het niveau van de vennootschap veelal belast zal zijn geweest met vennootschapsbelasting.

Daarnaast ontstaat in variant A een verschil in behandeling tussen de verschillende vermogenscategorieën. Dit kan leiden tot nieuwe ontwijkingsmogelijkheden. Een voorbeeld hiervan is het verschil in behandeling tussen direct en indirect gehouden onroerende zaken. Over de waarde van direct gehouden onroerende zaken wordt een forfaitair rendement in aanmerking genomen. Daarentegen worden de werkelijke inkomsten belast van de aandelen in een vennootschap die belegt in onroerende zaken. Indien de aandelen tot een aanmerkelijk belang behoren, bestaat dit verschil in behandeling ook in het huidige systeem. Het verschil in behandeling mag niet leiden tot ontwijkingsmogelijkheden. Dit zou bijvoorbeeld het geval zijn indien beleggingen in onroerende zaken relatief eenvoudig en zonder hoge kosten rondom de peildatum zouden zijn om te zetten in spaargeld of aandelen. Door het missen van de peildatum wordt voor deze onroerende zaken dan geen forfaitair rendement in aanmerking genomen. Enkel de vermogensaanwas over het spaargeld of aandelen gedurende de tijdelijke omzetting zou in aanmerking worden genomen. Bij de nadere uitwerking van een variant zullen deze potentiële ontwijkingsmogelijkheden verder moeten worden onderzocht.

Een ander onderwerp dat nader moet worden onderzocht is in hoeverre het enkel belasten van de rente-inkomsten over bank- en spaartegoeden kan leiden tot constructiemogelijkheden. Dit zou het geval zijn indien belaste rente-inkomsten kunnen worden omgezet in onbelaste waardemutaties. Het ging onder de Wet op de inkomstenbelasting 1964 (Wet IB 1964) onder meer om de vervreemding van lopende inkomsten en de vestiging van een vruchtgebruik.

Afhankelijk van te maken keuzes zal het wellicht noodzakelijk zijn passende antimisbruikmaatregelen op te nemen in de wet- en regelgeving. Daarnaast is het niet uit te sluiten dat na invoering nieuwe ongewenste (misbruik)situaties aan het licht komen. Dit kan leiden tot (jaarlijkse) reparatiewetgeving.

Economische verstoringen
Een vermogensaanwasbelasting als variant A wordt economisch gezien als een relatief weinig verstorende vorm van belastingheffing op inkomsten uit vermogen. De beslissing om te consumeren of te sparen/beleggen wordt minder verstoord omdat werkelijke rendementen op individueel niveau worden belast. Nadeel is wel dat belastingplichtigen belasting betalen over nog niet gerealiseerde winst, waardoor eventueel eerdergenoemde liquiditeitsproblemen kunnen ontstaan bij minder liquide vermogenstitels en het ontbreken van andere liquide middelen. Liquiditeitsproblemen kunnen (deels) ondervangen worden met betalingsregelingen (waarvoor rente wordt gerekend om uitstel tegen te gaan). Als mensen door liquiditeitsproblemen toch gedwongen worden om bijvoorbeeld aandelen te verkopen heeft dat negatieve gevolgen voor de allocatie op de kapitaalmarkt. De vermogensaanwasbelasting werkt dan verstorend doordat deze van invloed is op de beleggingsmix die mensen kiezen. Dit zal vooral een rol spelen bij minder liquide beleggingen. Beleggingsproducten die alle winst jaarlijks uitkeren en niet in waarde stijgen, kunnen bijvoorbeeld aantrekkelijker worden.

3.2.3. Budgettaire effecten

Het budgettaire effect van de invoering van variant A is afhankelijk van de rendementspercentages in het jaar van invoering. De budgettaire effecten zijn berekend met behulp van de meest recent beschikbare ramingen voor de verschillende rendementpercentages in de Middellangetermijnraming van het CPB. Het laatst beschikbare jaar van de raming is 2021. Voor de spaarrente en het rendement op obligaties is aangesloten op de raming van de kapitaalmarktrente, voor het rentepercentage op schulden wordt een renteopslag van 0,1 procentpunt gebruikt op de spaarrente, voor het rendement op onroerende zaken is aangesloten op de verwachting voor de huizenprijsontwikkeling en voor het rendement op aandelen is uitgegaan van een jaarlijks rendement dat gelijk is aan een langetermijnrendement van 8,25%.

Tabel 3: raming werkelijk rendementspercentages 2017-2021

	spaarrente	obligaties	aandelen	onroerende zaken
2017	0,7%	0,7%	8,25%	5,9%
2018	0,7%	0,7%	8,25%	5,0%
2019	0,9%	0,9%	8,25%	3,7%
2020	1,3%	1,3%	8,25%	3,8%
2021	1,7%	1,7%	8,25%	4,0%

In het huidige systeem 2017 worden de forfaitaire rendementspercentages jaarlijks herijkt met de realisaties van t-2. Dus voor 2021 zijn voor de herijking de realisaties 2019 relevant. Het verschil tussen het werkelijke rendement en het toegepaste forfaitaire rendement volgens het huidige systeem wordt veroorzaakt door enerzijds het tijdsverschil van twee jaar en anderzijds de weging van de jaren. Voor het spaarrendement[11] wordt in het huidige systeem voor de weging het vijfjaarsgemiddelde gebruikt en voor beleggingen wordt het gewogen beleggingsrendement[12] in het meest recente jaar voor 1/15 ingewogen. Voor variant A worden de ramingen van de rendementen van het lopende jaar gebruikt. Dit leidt tot de volgende forfaitaire en werkelijke rendementen voor rendementsklasse I (sparen) en rendementsklasse II (beleggen):

Tabel 4: raming forfaitair en werkelijk rendement sparen en beleggen

	systeem 2017		werkelijk	
	klasse I	klasse II	klasse I	klasse II
2017	1,63%	5,39%	0,67%	5,95%
2018	1,30%	5,38%	0,67%	5,49%
2019	1,00%	5,49%	0,87%	4,81%
2020	0,82%	5,49%	1,27%	4,92%
2021	0,74%	5,35%	1,67%	5,08%

Voor variant A is een overstap nodig van een heffingvrij vermogen naar een heffingvrij inkomen. Voor de hoogte van het heffingvrije inkomen is uitgegaan van € 975 per persoon. Bij dit bedrag is de invoering van variant A met rendementen uit het jaar 2021 (ongeveer) budgettair neutraal.[13] Toepassing van de rendementen voor het jaar 2021 leidt tot de volgende uitkomsten.

Tabel 5: Budgettair effect variant A t.o.v. huidig systeem berekend met rendementen in het jaar 2021

belasting (*1 mln) en aantal per schijf (*1000)	0 - 100 dzd	100 dzd - 1 mln	> 1 mln	totaal
belasting rendementen 2021 bij systeem 2017 (* 1 mln)	379	2.284	1.353	4.016
belasting rendementen 2021 bij werkelijk rendement (* 1 mln)	374	2.276	1.387	4.036
verschil (* 1 mln)	-5	-9	34	20
aantal belastingplichtigen systeem 2017 (*1000)	2.193	971	41	3.205
aantal belastingplichtigen werkelijk rendement (*1000)	1.158	971	41	2.170

Uit tabel 5 volgt dat bij een hoogte van het heffingvrije inkomen van € 975 het budgettair effect vrijwel nihil is (opbrengt € 20 miljoen). Belastingplichtigen met een vermogen tot € 100.000 betalen in totaal € 5 miljoen minder en belastingplichtigen met een vermogen meer dan € 1 miljoen betalen € 34 miljoen meer.

[11] Spaarrendement = 1,31 * spaarrente – 0,31 * rente over schulden.
[12] Beleggingsrendement = 0,53 * het rendement op onroerende zaken + 0,33 * het rendement op aandelen + 0,14 * het rendement op obligaties.
[13] In de volgende tabellen is telkens rekening gehouden met een heffingvrij inkomen van € 975.

Doordat de raming van de spaarrente in 2021 1,7% bedraagt zijn alle belastingplichtigen met uitsluitend spaargeld en een vermogen minder dan € 57.350 geen belasting in box 3 meer verschuldigd. Immers 1,7% van € 57.350 is minder dan € 975. Dit komt de facto neer op een forse verhoging van het vermogen dat belastingplichtigen kunnen bezitten voordat zij belasting zijn verschuldigd in vergelijking met het heffingvrije vermogen in het huidige systeem van € 25.000. Uit tabel 5 blijkt dan ook dat het aantal belastingplichtigen met ruim 1 miljoen daalt van 3,2 miljoen naar 2,17 miljoen.

Aangezien de totaal betaalde belasting in box 3 door personen met een vermogen van minder dan € 100.000 met slechts € 5 miljoen afneemt, wordt de belasting door veel minder personen betaald. Het illustreert dat mensen met uitsluitend spaargeld in het huidige systeem voor een relatief hoog rendement worden belast en mensen met een mix van spaargeld, beleggingen en schulden in het algemeen voor een relatief laag rendement.

Volatiliteit en verliescompensatie
Het budgettaire effect is sterk afhankelijk van het moment van invoering. Indien variant A wordt berekend met de rendementen uit 2018 zou de budgettaire derving door de huidige lage rente ongeveer € 300 miljoen zijn.

Tabel 6: Budgettair effect variant A ten opzichte van huidige systeem berekend met rendementen in het jaar 2018

belasting (*1 mln) en aantal per schijf (*1000)	0 - 100 dzd	100 dzd - 1 mln	> 1 mln	totaal
belasting rendementen 2021 bij systeem 2017 (* 1 mln)	444	2.426	1.376	4.246
belasting rendementen 2021 bij werkelijk rendement (* 1 mln)	370	2.166	1.405	3.941
verschil (* 1 mln)	-74	-261	28	-306
aantal belastingplichtigen systeem 2017 (*1000)	2.193	971	41	3.205
aantal belastingplichtigen werkelijk rendement (*1000)	680	869	41	1.590

Ter indicatie van de volatiliteit is tevens een simulatie uitgevoerd hoe de forfaitaire rendementen volgens het huidige systeem zich zouden hebben ontwikkeld ten opzichte van de werkelijke rendementen in de periode 2001-2015. De sterk negatieve aandelenrendementen in 2002 en 2008 komen in onderstaand grafiek duidelijk tot uiting. De demping van de rendementen op beleggingen en de geleidelijke daling van de spaarrente is zichtbaar in de geleidelijke daling van het forfaitaire rendement volgens het huidige systeem 2017.

Figuur 1: Vergelijking forfaitaire rendement met werkelijke rendement (2001-2016)

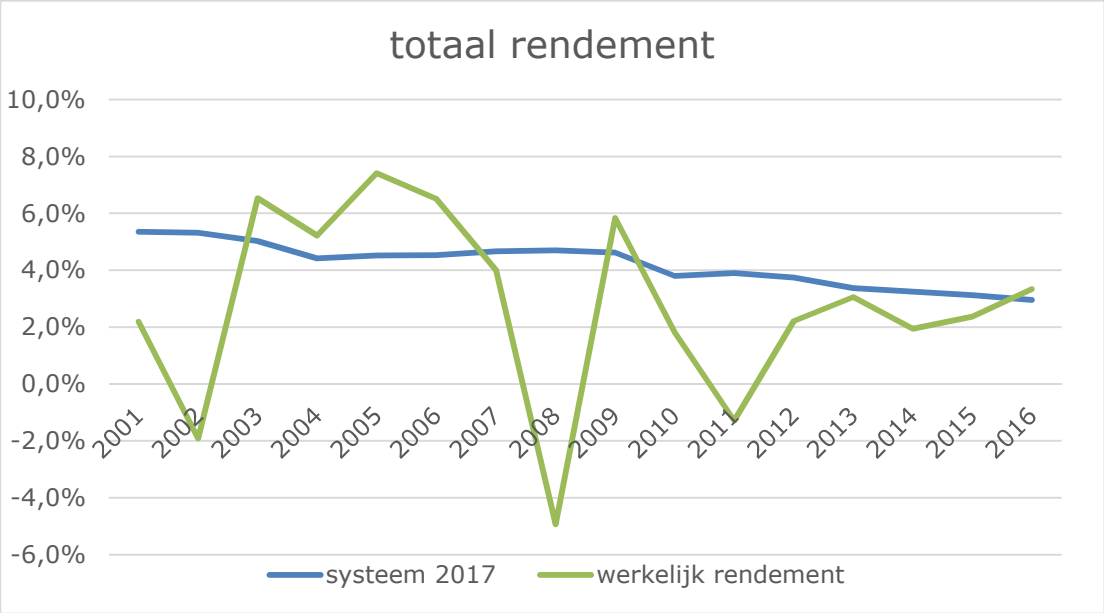

Tussen 2003-2007 waren de rendementen redelijk stabiel, maar in 2008 treedt een zeer fors negatief aandelenrendement op van ruim 38%. Dit wordt gevolgd door een fors herstel, maar in de periode 2009-2013 dalen de onroerende zaken in waarde.

Tabel 7: Jaarlijkse rendementen 2007 - 2015

	Spaar-rente	obligaties	aandelen	Onroerende zaken	sparen	beleggen	totaal
2007	2,7%	4,3%	6,5%	4,2%	2,6%	5,0%	4,0%
2008	2,9%	4,2%	-38,5%	3,0%	2,9%	-10,5%	-4,9%
2009	2,6%	3,7%	28,6%	-3,4%	2,6%	8,2%	5,8%
2010	2,0%	3,0%	7,5%	-2,2%	2,0%	1,7%	1,8%
2011	2,2%	3,0%	-8,8%	-2,4%	2,2%	-3,8%	-1,3%
2012	2,2%	1,9%	16,4%	-6,5%	2,2%	2,2%	2,2%
2013	1,6%	2,0%	22,3%	-6,6%	1,6%	4,1%	3,1%
2014	1,3%	1,5%	5,2%	0,9%	1,3%	2,4%	1,9%
2015	1,0%	0,7%	5,5%	2,8%	1,0%	3,4%	2,4%

Gegeven de individuele vermogensmix van alle belastingplichtigen kan het budgettaire effect van deze rendementsontwikkeling worden berekend. De volatiliteit van de rendementen werkt door in de volatiliteit van de budgettaire opbrengst.

Tabel 8: Simulatie opbrengst box 3 heffing werkelijk rendement inclusief verliescompensatie

	verschuldigde box 3 over het lopende jaar	Teruggave door carry back	teruggave carry forward	totaal ontvangen box 3	Verlies voorraad	Jaarlijkse Delta kas
2007	4.394	0	0	4.394	0	
2008	979	-2.824	0	-1.845	-20.330	-6.239
2009	6.749	-290	-5.058	1.402	-4.953	3.247
2010	2.447	-4	-697	1.745	-4.758	344
2011	504	-799	0	-295	-9.478	-2.040
2012	4.244	-2	-396	3.845	-13.792	4.139
2013	5.975	0	-186	5.789	-18.149	1.945
2014	2.294	0	-189	2.105	-17.290	-3.684
2015	2.801	0	-569	2.231	-15.001	126
gemiddeld				2.152		

Volgens dit scenario zou de opbrengst van box 3 in 2007 € 4,394 miljard bedragen. Door de instorting van de aandelenmarkten is de opbrengst in 2008 nog slechts € 979 miljoen, vooral opgebracht door personen met uitsluitend spaargeld. Door carry back wordt aan personen met een aandelenportefeuille € 2,824 miljard terugbetaald van de betaalde belasting in 2007. Het totale verlies op aandelen in 2008 is vele malen groter dan het box 3-inkomen van deze groep in 2007 zodat zij nog een te verrekenen verlies overhouden van € 20,3 miljard voor de eventuele winsten in latere jaren. In 2009 volgt een krachtig herstel van de aandelenmarkt. De opbrengst van box 3 zou dan op grond van de rendementen in 2009 € 6,749 miljard zijn, maar door carry forward van het nog te verrekenen verlies uit 2008 wordt in 2009 direct dat verlies verrekend met het inkomen uit sparen en beleggen, waardoor de belastingopbrengsten in 2009 € 5,058 miljard lager uitkomen. Daarnaast wordt € 290 miljoen via carry back teruggegeven in 2008. De carry back betreft de groep belastingplichtigen met onroerende zaken, die dat jaar in waarde zijn gedaald, waar te weinig inkomen uit ander vermogen tegenoverstond om het verlies goed te maken. Vooral dankzij de sterk gestegen beurskoersen is het nog te verrekenen verlies teruggebracht van € 20,3 miljard naar € 4,9 miljard.

In 2007 bedroeg de opbrengst derhalve € 4,3 miljard en in 2008 werd per saldo € 1,8 miljard terugbetaald. Een totale mutatie in de belastingopbrengst van € 6,2 miljard.

In de jaren die volgen fluctueert de opbrengst van box 3 (verschuldigde belasting over het lopende jaar en teruggave door carry back en carry forward) van € 295 miljoen negatief in 2011 tot € 5,8 miljard positief in 2013 met jaarlijkse mutaties tussen de € 3,7 miljard negatief in 2014 en € 4,1 miljard positief in 2012. De netto box 3-opbrengst zou over de periode 207-2015 gemiddeld € 2,1 miljard bedragen en eind 2015 zou nog altijd een verrekenbaar verlies boven de markt hangen van € 15 miljard, waarop een belastingclaim van 4,5 miljard (30% van 15 miljard) rust. De oploop van de verliesvoorraad in de periode 2009-2014 wordt veroorzaakt door de inzakkende vastgoedmarkt. De waarde van de onroerende zaken, inclusief het jaarlijkse rendement, ligt in 2015 nog 14% onder het niveau van 2007.

Verdeeleffecten
Om de verdelingseffecten van de overstap naar het belasten van het werkelijk rendement in beeld te brengen wordt in onderstaande vier frequentietabellen per vermogensschijf de mutatie van het belaste rendement als gevolg van de overstap naar werkelijk rendement gepresenteerd.

Tabel 9 presenteert de mutatie in het belaste rendement voor alle belastingplichtigen. Uit de tabel blijkt dat in 2018 in totaal 2,2 miljoen belastingplichtigen (69%) een lager rendement behalen dan het forfaitaire rendement waarover zij momenteel worden belast. Dit speelt vooral bij belastingplichtigen met een vermogen tot € 100.000. Dit zijn mensen met alleen of voornamelijk spaargeld. In 2018 is de spaarrente 0,7% terwijl het forfaitaire rendement in de 1e vermogensschijf 2,65% bedraagt. Belastingplichtigen met alleen spaargeld worden dus op basis van een hoger rendement belast dan dat zij realiseren. Bij een overstap naar het belasten van het werkelijke rendement gaat deze groep er dus op vooruit.

Tabel 9: mutatie rendement per vermogensschijf in 2018 (alle belastingplichtigen)

Aantal (*1000)	**< -2%**	**-2%- 0%**	**0% - 2%**	**>2%**	**totaal**
sch1	9	1.622	305	259	2.194
sch2	305	272	280	113	971
sch3	6	12	19	3	41
totaal	**320**	**1.906**	**604**	**376**	**3.205**
sch1	0%	74%	14%	12%	100%
sch2	31%	28%	29%	12%	100%
sch3	15%	30%	47%	8%	100%
totaal	**10%**	**59%**	**19%**	**12%**	**100%**

De individuele vermogensmix van een belastingplichtige is van invloed op het verschil tussen het werkelijke en het forfaitaire rendement. In de volgende tabellen is een onderscheid gemaakt naar belastingplichtigen met uitsluitend spaargeld, belastingplichtigen met naast spaargeld ook andere bezittingen, maar zonder schulden en belastingplichtigen die naast bezittingen ook schulden hebben.

Tabel 10 laat de mutaties in het belast rendement zien voor belastingplichtigen met alleen spaargeld. Er zijn 1,2 miljoen belastingplichtigen met alleen spaargeld. Deze mensen behalen allemaal een rendement dat lager is dan het forfaitaire rendement. Vooral belastingplichtigen met alleen spaargeld in de tweede en derde vermogensschijf gaan er door de overstap naar het belasten van het werkelijke rendement flink op voorruit.

Tabel 10: mutatie rendement per vermogensschijf in 2018 (belastingplichtigen met alleen spaargeld)

Aantal (*1000)	**< -2%**	**-2%- 0%**	**0% - 2%**	**>2%**	**totaal**
sch1	0,0	1.043,7	0,0	0,0	1.043,7
sch2	179,0	9,8	0,0	0,0	188,8
sch3	0,6	0,0	0,0	0,0	0,6
totaal	**179,7**	**1.053,5**	**0,0**	**0,0**	**1.233,2**
sch1	0%	100%	0%	0%	100%
sch2	95%	5%	0%	0%	100%
sch3	100%	0%	0%	0%	100%
totaal	**15%**	**85%**	**0%**	**0%**	**100%**

Tabel 11 toont de mutatie in het belaste rendement voor belastingplichtigen die naast spaargeld ook andere bezittingen zoals aandelen, obligaties en/of onroerende zaken, maar geen schulden hebben. Het gaat om een groep van 1,5 mln belastingplichtigen. Uit de tabel blijkt een vrij gespreide verdeling tussen het werkelijke rendement en het forfaitaire rendement. 59% van de belastingplichtigen hebben een lager rendement dan het forfaitaire rendement. 9%

belastingplichtigen hebben een werkelijk rendement dat meer dan 2% hoger is dan het forfaitaire rendement.

Tabel 11: mutatie rendement per vermogensschijf in 2018 (belastingplichtigen met naast spaargeld ook andere bezittingen, geen schulden)

Aantal (*1000)	**< -2%**	**-2%- 0%**	**0% - 2%**	**>2%**	**totaal**
sch1	0,0	508,1	264,6	109,5	882,2
sch2	107,5	229,1	207,3	24,9	568,8
sch3	4,0	7,9	9,6	0,0	21,5
totaal	**111,5**	**745,1**	**481,5**	**134,4**	**1.472,5**
sch1	0%	58%	30%	12%	100%
sch2	19%	40%	36%	4%	100%
sch3	19%	37%	44%	0%	100%
totaal	**8%**	**51%**	**33%**	**9%**	**100%**

Tabel 12 presenteert de mutatie in het belaste rendement voor belastingplichtigen die naast bezittingen ook schulden hebben. In totaal gaat het om 500 duizend belastingplichtigen. Veel mensen met schulden die momenteel in de eerste vermogensschijf worden belast halen rendementen die aanmerkelijk hoger liggen dan het forfaitaire rendement. In deze groep heeft 27% een lager werkelijk dan forfaitair rendement. Daarentegen heeft 48% van deze groep een werkelijk rendement dat meer dan 2% hoger is dan het forfaitaire rendement waarover nu belasting verschuldigd is.

Tabel 12: mutatie rendement per vermogensschijf in 2018 (belastingplichtigen met naast spaargeld ook andere bezittingen, met schulden)

Aantal (*1000)	**< -2%**	**-2%- 0%**	**0% - 2%**	**>2%**	**totaal**
sch1	8,7	69,7	40,1	149,3	267,8
sch2	18,2	33,3	73,2	88,4	213,1
sch3	1,5	4,2	9,7	3,4	18,8
totaal	**28,3**	**107,2**	**123,0**	**241,2**	**499,7**
sch1	3%	26%	15%	56%	100%
sch2	9%	16%	34%	42%	100%
sch3	8%	22%	52%	18%	100%
totaal	**6%**	**21%**	**25%**	**48%**	**100%**

Of hoge rendementen mogelijk zijn, zelfs als iemand in de laagste vermogensklasse valt, hangt af van de samenstelling van het vermogen. Dit wordt duidelijk in de voorbeelden in tabel 13.

Tabel 13: Voorbeelden Verschuldigde box 3 heffing volgens huidig systeem en werkelijk rendement bij verschillende vermogensmixen

		Belasting in euro	**Spaargeld**	**Schulden**	**Aandelen**	**Onroerende zaken**	**Overig**
Box 3 vermogen (*1000)	Rendement Systeem 2017	Geraamde werkelijk rendement	1,70%	1,80%	6,29%	4,00%	5,08%
25	0	-	25				
25	0	1.525	5	105	125	0	0
100	596	218	100				
100	596	826	40				60
100	596	770	20			80	
100	596	1.029	20				80
100	596	1.319	20		80		
100	596	6.977	20	420	500		
100	596	13.703	50	950	1000		

In de tabel zijn eerst twee voorbeelden van belastingplichtigen met € 25.000 vermogen opgenomen. Volgens het huidige systeem is dan geen belasting verschuldigd. Indien wordt geheven over het werkelijke rendement is de persoon die de gehele € 25.000 aanhoudt in spaargeld geen belasting verschuldigd. Houdt deze persoon zijn vermogen aan in de vorm van € 5000 spaargeld, € 125.000 aandelen en € 105.000 schuld, dan wordt een hoog rendement gerealiseerd, dankzij de hefboomwerking door schuldfinanciering bij aandelenbezit. Er wordt 8,25% rendement gemaakt op aandelen terwijl het gefinancierd is met een schuld waar slechts 1,8% rente over verschuldigd is. Deze persoon betaalt dan € 1525 belasting bij heffing over werkelijk rendement.

In het volgende deel van tabel 13 is een aantal voorbeelden van vermogensmixen voor een vermogen van € 100.000 opgenomen. Volgens het huidige systeem is ongeacht de individuele vermogensmix altijd € 596 verschuldigd. Afhankelijk van de vermogensmix varieert dat bij heffing over het werkelijk rendement van € 218 tot € 13.703. In de praktijk kan de spreiding nog groter zijn doordat er geen uniform rendement op aandelen is van 8,25%.

4. Variant B – Vermogenswinstbelasting

Bij een vermogenswinstbelasting worden de reguliere inkomsten en de gerealiseerde waardestijgingen belast. Een waardestijging kan bijvoorbeeld worden gerealiseerd door de verkoop van een vermogensbestanddeel dat in waarde is toegenomen. In dat geval wordt belasting geheven over het verschil tussen de overdrachtsprijs en de verkrijgingsprijs.

Voorbeeld

X heeft op 1 januari 10 aandelen Z NV met een verkrijgingsprijs van € 6 per aandeel.
Op 15 maart ontvangt X een dividenduitkering van € 10.
Op 1 juli verkoopt X 5 aandelen Z NV voor € 11 per aandeel.
Op 15 september koopt X 5 aandelen Z NV voor € 12 per aandeel.
Op 31 december heeft X 10 aandelen Z NV.

Op 1 juli verkoopt X 5 aandelen.
De overdrachtsprijs van deze aandelen is € 55 (€ 11 per aandeel).
De verkrijgingsprijs van deze aandelen is € 30 (€ 6 per aandeel).
Het vervreemdingsvoordeel is € 25.

De reguliere inkomsten bedragen € 10 en de vervreemdingswinst bedraagt € 25. De totale inkomsten uit vermogen zijn € 35.
De ongerealiseerde waardestijging van de 10 aandelen die X op het eind van het jaar nog bezit, wordt belast in het jaar van realisatie. Op de waardemutatie rust nog een latente belastingclaim.

In variant B worden over aandelen, obligaties, derivaten en overige vorderingen de vermogenswinsten en reguliere voordelen belast. Bij de overige in box 3 opgenomen bezittingen worden de reguliere voordelen (bank- en spaartegoeden) of een forfaitair rendement (onder andere onroerende zaken) belast.

4.1. Nadere uitwerking variant B

De gevolgen voor de burger, ketenpartners en Belastingdienst zijn in grote mate afhankelijk van de verdere uitwerking van variant B. In dit document zal een vervolgstap in deze uitwerking worden gezet. Dit zal echter nog niet resulteren in een kant-en-klaarproduct, aangezien het in dit stadium nog niet mogelijk is voor iedere variant alle gevolgen in kaart te hebben. De verwachting is dan ook dat in een later stadium nog nieuwe effecten, gevolgen en keuzes besproken moeten worden.

Bank- en spaartegoeden
In de voortgangsrapportage is besproken dat het voor de hand lijkt te liggen om bij bank- en spaartegoeden enkel de rente-inkomsten te belasten. De vermogenswinst blijft buiten beschouwing, omdat in de regel geen vermogensaanwas wordt behaald op deze vermogensbestanddelen. Indien deze variant in wetgeving wordt uitgewerkt zal voor een aantal specifieke situaties, zoals bepaalde deposito's en tegoeden in andere valuta dan euro's, nader onderzoek moeten uitwijzen of een uitzondering gewenst is. Daarnaast moet nog worden gekeken in hoeverre de onder de Wet IB 1964 gangbare constructies adequaat kunnen worden bestreden.

Berekenen verkrijgingsprijs
Indien een belastingplichtige van een type vermogensbestanddeel meerdere eenheden bezit, kan de berekening en/of het bijhouden van de verkrijgingsprijs complex worden. Dit is het geval indien deze eenheden tegen een verschillende prijs zijn verkregen. In dat geval zijn er meerdere opties. Zo kan per eenheid de verkrijgingsprijs worden bijgehouden. De verkrijgingsprijs is in dat geval gekoppeld aan een eenheid. Bij vervreemding is hierdoor de vervreemdingswinst afhankelijk van welke van de eenheden is verkocht.

Voorbeeld

X heeft op 1 januari 10 aandelen (nr. 1 tot en met 10) in Z NV met een verkrijgingsprijs van € 5 per aandeel.
Op 1 maart koopt X 5 aandelen (nr. 11 tot en met 15) in Z NV voor € 10 per aandeel.
Op 1 juni koopt X 10 aandelen (nr. 16 tot en met 25) in Z NV voor € 15 per aandeel.

Op 1 december krijgt X het aanbod om 5 aandelen te verkopen voor € 12 per aandeel.
De overdrachtsprijs is € 60

Het vervreemdingsvoordeel is afhankelijk van welke aandelen X verkoopt, aangezien deze verschillende verkrijgingprijzen hebben.

Verkoopt X de aandelen 1 tot en met 5, dan is zijn verkrijgingsprijs in totaal € 25.
Verkoopt X de aandelen 11 tot en met 15, dan is zijn verkrijgingsprijs in totaal € 50.
Verkoopt X de aandelen 16 tot en met 20, dan is zijn verkrijgingsprijs in totaal € 75.

Deze benadering, waarbij een verkrijgingsprijs gekoppeld is aan een eenheid vereist de koppeling van een grote hoeveelheid gegevens. Daarnaast ontstaan door de keuzevrijheid belastingplanningsmogelijkheden.Om die reden is gekozen voor één vast waarderingsstelsel. In de bedrijfseconomie wordt hierbij veelal gebruikgemaakt van de lifo- (last in, first out), fifo- (first in, first out) of gemiddeldeverkrijgingsprijsmethode. Van deze methodes geniet de gemiddeldeverkrijgingsprijsmethode vanuit eenvoudsperfectief de voorkeur. Voor de toepassing van de lifo- en fifo-methode dient namelijk naast de verkrijgingsprijs ook de verkrijgingsdatum te worden bijgehouden. Bij de berekening van de gemiddelde verkrijgingsprijs daarentegen is het moment van aanschaf niet van belang. Hierdoor kan de verkrijgingsprijs op ieder gewenst moment berekend worden door de totale verkrijgingsprijs te delen door de hoeveelheid eenheden.

Voorbeeld

X heeft op 1 januari 10 aandelen in Z NV met een verkrijgingsprijs van € 5 per aandeel.
Op 1 maart koopt X 5 aandelen in Z NV voor € 10 per aandeel.
Op 1 juni koopt X 10 aandelen in Z NV voor € 15 per aandeel.

Op 1 december krijgt X het aanbod om 15 aandelen te verkopen voor € 12 per aandeel.
De overdrachtsprijs is € 180

De verkrijgingsprijs bij de fifo-methode is € 100, bestaande uit:
10 aandelen (in bezit op 1 januari) met een verkrijgingsprijs van € 5 per aandeel; en
5 aandelen (gekocht op 1 maart) met een verkrijgingsprijs van € 10 per aandeel.

De verkrijgingsprijs bij de lifo-methode is € 200, bestaande uit:
10 aandelen (gekocht op 1 juni) met een verkrijgingsprijs van € 15 per aandeel; en
5 aandelen (gekocht op 1 maart) met een verkrijgingsprijs van € 10 per aandeel.

Gemiddelde verkrijgingsprijs is € 10, berekend door het delen van de totale verkrijgingsprijs (€ 250) door het totale aantal aandelen (25).
De verkrijgingsprijs van de 15 verkochte aandelen is € 150.

Per vermogensbestanddeel of per beleggingsrekening
Een benadering per beleggingsrekening ligt bij een vermogenswinstbelasting niet voor de hand. Bij een vermogensaanwasbelasting leidt een dergelijke benadering tot een forse vermindering van de hoeveelheid benodigde data, minder vragen in de aangifte en een herkenbaarder systeem voor de burger. Bovendien beïnvloedt dit niet de hoogte of het moment van belastingheffing. Bij een vermogenswinstbelasting is dit wel het geval. Het ligt daarom voor de hand de vermogenswinst voor ieder afzonderlijk financieel instrument te berekenen. Bij een actieve belegger kan een vermogenswinstbelasting hierdoor leiden tot een grote toename van de data die benodigd zijn bij het bepalen van het inkomen. Onderstaand voorbeeld illustreert de benodigde berekening bij een

belegger met 7 transacties in het jaar. Bij een actieve belegger kan het aantal transacties fors oplopen.

Voorbeeld

Aan het begin van het belastingjaar bezit X:
- 10 aandelen in Z NV met een verkrijgingsprijs van € 100;
- 20 aandelen in Y NV met een verkrijgingsprijs van € 300; en
- 30 aandelen in X NV met een verkrijgingsprijs van € 600.

Op 15 maart verkoopt X:
- 20 aandelen in Y NV voor € 200; en
- 10 aandelen in X NV voor € 400.

Op 1 juni koopt X:
- 5 aandelen in Z NV voor € 50;
- 10 aandelen in X NX voor € 500; en
- 20 aandelen in W NV voor € 1000.

Op 15 september ontvangt X een dividenduitkering van € 50 van Z NV.

Op 1 december verkoopt X:
- 15 aandelen in Z NV voor € 200; en
- 20 aandelen in W NV voor € 750.

Berekening inkomen uit vermogen

15 maart
X verkoopt 20 aandelen in Y NV voor € 200.
Deze aandelen hebben een verkrijgingsprijs van € 300.
X realiseert een vermogensverlies van € 100.

X verkoopt 10 aandelen in X NV voor € 400.
X bezit 30 aandelen in X NV met een totale verkrijgingsprijs van € 600.
De verkrijgingsprijs per aandeel is € 20.
De verkrijgingsprijs van de verkochte aandelen is € 200.
X realiseert een vermogenswinst van € 200.

Na de transacties heeft X de volgende aandelen:
- 10 aandelen in Z NV met een verkrijgingsprijs van €100 (ongewijzigd); en
- 20 aandelen in X NV met een verkrijgingsprijs van € 400.

1 juni
X realiseert geen vermogenswinsten.

Na de transacties heeft X de volgende aandelen:
- 15 aandelen in Z NV met een verkrijgingsprijs van € 150;
- 30 aandelen in X NV met een verkrijgingsprijs van € 900; en
- 20 aandelen in W NV met een verkrijgingsprijs van € 1000.

15 september
X geniet € 50 aan reguliere voordelen.
1 december
X verkoopt 15 aandelen in Z NV voor € 200.
Deze aandelen hebben een verkrijgingsprijs van € 150.
X realiseert een vermogenswinst van € 50.

X verkoopt 15 aandelen in W NV voor € 900.
X bezit 20 aandelen in W NV met een totale verkrijgingsprijs van € 1000.
De verkrijgingsprijs per aandeel is € 50.
De verkrijgingsprijs van de verkochte aandelen is € 750.
X realiseert een vermogenswinst van € 150.

Na de transacties heeft X de volgende aandelen:
- 30 aandelen in X NV met een verkrijgingsprijs van € 900 (ongewijzigd); en
- 5 aandelen in W NV met een verkrijgingsprijs van € 250.

Gedurende het jaar heeft X per saldo (rekening houdend met het vermogensverlies) € 300 aan vervreemdingsvoordeel gerealiseerd.
Daarnaast heeft X € 50 aan reguliere inkomsten genoten.
Het totale inkomen uit vermogen van X bedraagt € 350.

Indien de beleggingsproducten worden gerenseigneerd door een financiële instelling zullen bovenstaande berekeningen veelal worden uitgevoerd door de financiële instelling.[14] Deze zal hiervoor wel de fiscale verkrijgingsprijs moeten vaststellen en langjarig bijhouden. Indien de gegevens niet kunnen worden gerenseigneerd zal een belastingplichtige deze berekeningen zelf moeten uitvoeren. In deze gevallen dient de belastingplichtige zelf de verkrijgingsprijs vast te stellen en (langjarig) bij te houden.

Vaststellen en bijhouden verkrijgingsprijs
Om de complexiteit van de aangifte en de omvang van de benodigde data enigszins te beperken is ervan uitgegaan dat de Belastingdienst de verkrijgingsprijs niet (jaarlijks) zal bijhouden. Dit gaat wel ten koste van de informatiepositie van de Belastingdienst. Pas op het moment van vervreemding zal de verkrijgingsprijs bekend worden bij de Belastingdienst. Deze wordt op dat moment gerenseigneerd door ketenpartners of ingevuld door belastingplichtigen. Bij onenigheid over de hoogte van de verkrijgingsprijs kan dit leiden tot discussies over transacties in het (verre) verleden.

Onroerende zaken en overige vermogenstitels
In de voortgangsrapportage is ingegaan op de moeilijkheden bij het belasten van het werkelijke rendement over onroerende zaken en overige vermogenstitels. Onder de overige vermogenstitels vallen bijvoorbeeld onderlinge vorderingen of de inkomsten verworven door middel van patentrechten. Doordat in de meeste gevallen geen of te weinig informatie bij ketenpartners beschikbaar is om het inkomen over onroerende zaken en de overige vermogenstitels vast te stellen, leidt een heffing over het werkelijke rendement tot hoge administratieve lasten voor belastingplichtigen en tot grote uitvoeringsproblemen bij de Belastingdienst. Vandaar dat het voor de hand ligt de inkomsten uit deze vermogenstitels forfaitair te blijven bepalen.

4.2. Overwegingen

De uitvoeringsaspecten van deze variant wordt beschreven in hoofdstuk 8.

4.2.1. Aansluiten bij het werkelijke rendement

Doordat in variant B – net zoals in variant A - het werkelijke rendement over bank- en spaartegoeden, aandelen, obligaties, derivaten en overige vorderingen wordt belast, wordt beter aangesloten bij het werkelijke rendement dat een belastingplichtige geniet. Voor vermogensbestanddelen waarover een forfaitair rendement in aanmerking wordt genomen blijft gelden dat dit op individueel niveau kan afwijken van hetgeen een belastingplichtige daadwerkelijk heeft genoten.

Het verschil met variant A – een vermogensaanwasbelasting – is het moment van heffing. In Variant B worden waardemutaties pas belast bij realisatie. Hierdoor zal de belastingplichtige door de verkoop in de regel beschikken over de liquiditeiten om de verschuldigde belasting te voldoen. Aangezien de belasting pas verschuldigd wordt bij het vaststellen van de aanslag (na afloop van het belastingjaar waarin de verkoop plaatsvond), zal de belastingplichtige op het moment van verkoop wel rekening moeten houden met de later verschuldigde belasting en dient hij hiervoor voldoende liquiditeiten opzij te zetten.

[14] Dit heeft wel als nadeel dat een belastingplichtige in grote mate afhankelijk is van de administratie van de financiële dienstverlener. Indien deze informatie volgens de belastingplichtige onjuist is, zal de belastingplichtige zelf een administratie moeten bijhouden om dit aan te kunnen tonen.

Ten opzichte van een vermogensaanwasbelasting of een forfaitaire rendementsheffing kan het verschil in de belastingheffing tussen actieve en passieve beleggers vanuit rechtvaardigheidsperspectief als nadeel van een vermogenswinstbelasting worden gezien. Een actieve belegger wordt jaarlijks met belastingheffing geconfronteerd terwijl een passieve belegger belastinguitstel geniet.

Doordat bij een vermogenswinstbelasting de belastingheffing langdurig kan worden uitgesteld, kan het te betalen bedrag aan belasting een groot bedrag ineens zijn. Bij een vermogensaanwasbelasting betalen belastingplichtigen verspreid over meerdere jaren, maar in totaal hetzelfde bedrag. Hierdoor kan bij een vermogensaanwasbelasting het betalen van belasting gevoelsmatig minder "pijn" doen. Het gevoel van onrechtvaardigheid bij een vermogenswinstbelasting zal zich voornamelijk voordoen bij fictieve vervreemdingen, zoals bij overlijden, emigratie of echtscheidingen. Indien in deze gevallen het niet mogelijk is de belastingclaim door te schuiven, zal ondanks het niet beschikbaar komen van liquiditeiten, ineens over de in meerdere jaren opgekomen waardestijging moeten worden afgerekend. Bij overlijden zal daarnaast tevens erfbelasting verschuldigd zijn over de waarde van de vermogensbestanddelen.[15] Deze samenloop van belastingen kan als onrechtvaardig worden ervaren.

4.2.2. Ontwijkingsmogelijkheden en economische verstoringen

Naar verwachting zullen in variant B de arbitragemogelijkheden tussen box 2 en 3 verminderen. Voor een groot deel van de vermogensbestanddelen wordt beter aangesloten bij het werkelijke rendement. Hierdoor wordt het verschil tussen de behandeling van deze vermogensbestanddelen in box 2 en box 3 verkleind. Hoewel het verschil kleiner wordt, blijven er wel verschillen bestaan. Dit heeft tot gevolg dat arbitragemogelijkheden niet geheel verdwijnen. Hoewel de voordelen uit aanmerkelijk belang (ook) pas worden belast op het moment van realisatie, wordt in de meeste gevallen ook vennootschapsbelasting geheven op het moment dat op het niveau van de vennootschap de winst wordt genoten. Bovendien blijft er ook een verschil in (gecombineerd) tarief.[16]

Daarnaast ontstaat in variant B een verschil in behandeling tussen de in box 3 belaste vermogensbestanddelen, omdat naast vermogensbestanddelen waarvan de vermogenswinst wordt belast nog steeds een deel van de vermogensbestanddelen forfaitair wordt belast. Dit kan leiden tot nieuwe arbitragemogelijkheden. Een voorbeeld hiervan is het verschil in behandeling tussen direct en indirect gehouden onroerende zaken. Over de waarde van direct gehouden onroerende zaken wordt een forfaitair rendement in aanmerking genomen. Daarentegen worden de werkelijke inkomsten belast van de aandelen in een vennootschap die belegt in onroerende zaken. Indien de aandelen tot een aanmerkelijk belang behoren, bestaat dit verschil in behandeling ook in het huidige systeem. Het verschil in behandeling mag niet leiden tot ontwijkingsmogelijkheden. Dit zou bijvoorbeeld het geval zijn indien beleggingen in onroerende zaken relatief eenvoudig en zonder hoge kosten rondom de peildatum zouden zijn om te zetten in spaargeld of aandelen. Door het missen van de peildatum wordt voor deze onroerende zaken geen forfaitair rendement in aanmerking genomen. Enkel het inkomen uit spaargeld of aandelen gedurende de tijdelijke omzetting zou in aanmerking worden genomen. Bij de nadere uitwerking van een variant zullen deze potentiële ontwijkingsmogelijkheden verder moeten worden onderzocht.

Een ander onderwerp dat nader moet worden onderzocht is in hoeverre het enkel belasten van de rente-inkomsten over bank- en spaartegoeden kan leiden tot constructiemogelijkheden. Dit zou het geval zijn indien belaste rente-inkomsten kunnen worden omgezet in onbelaste waardemutaties. Het ging onder de Wet IB 1964 onder meer om de vervreemding van lopende inkomsten en de vestiging van een vruchtgebruik.

[15] De verschuldigde inkomstenbelasting komt wel in mindering op de waarde van de nalatenschap voor de erfbelasting.
[16] Voor inkomen uit portfolioaandelen is de deelnemingsvrijstelling niet van toepassing. Hierdoor is zowel op het niveau van de vennootschap waarin de aandelen worden gehouden, als op het niveau van de vennootschap die de aandelen houdt vennootschapsbelasting verschuldigd.

Bij variant B ligt het in de lijn der verwachtingen dat er constructies ontstaan of producten worden ontwikkeld waarbij de belastingheffing wordt uitgesteld. Doordat de belastingclaim over de niet-gerealiseerde waardestijging aanzienlijk kan zijn, bestaat er ook een groter risico dat er constructies worden bedacht om dit uitstel om te zetten in afstel. Dit kan leiden tot complexe antimisbruikwetgeving bij bijvoorbeeld emigratie of overlijden. Soortgelijke constructies zijn wellicht ook mogelijk bij variant A, maar doordat in een vermogensaanwasbelasting jaarlijks wordt afgerekend over de waardestijgingen, zal het belang van dergelijke constructies in de meeste gevallen in variant B aanzienlijk groter zijn. Tevens neemt het risico op fraude toe naarmate een groter fiscaal belang op het spel staat.

Om het uitstel van belastingheffing te voorkomen wordt in sommige andere landen gebruikgemaakt van fictieve vervreemdingen. Zo kent Duitsland uitgebreide antimisbruikmaatregelen om uitstel van belastingheffing in sommige beleggingsvormen te voorkomen. In deze gevallen wordt uitstel voorkomen door een jaarlijkse fictieve vervreemding te veronderstellen. Dit betekent dat de vermogensmutaties jaarlijks als een vermogenswinst in aanmerking worden genomen. Hierdoor is voor deze beleggingsvormen de facto sprake van een vermogensaanwasbelasting.

Economische verstoringen
Een belangrijk nadeel van de mogelijkheid tot het uitstellen van belastingheffing in een vermogenswinstbelasting is – zoals hiervoor is opgemerkt - dat het een prikkel geeft om winsten niet, maar verliezen wel te realiseren. Dat kan de allocatie van de kapitaalmarkt verstoren: door deze lock-ineffecten wordt niet voor de meeste efficiënte portefeuilleverdeling gekozen. Het lock-ineffect is het gevolg van de latente belastingclaim op nog niet gerealiseerde winsten en vormt een drempel om het kapitaal te heralloceren naar een meer rendabele bestemming.
Samenhangend met het lock-ineffect worden beleggingsproducten waarbij het jaarlijkse rendement als onbelaste waardemutatie wordt genoten aantrekkelijker ten opzichte van beleggingsproducten waarbij het rendement jaarlijks wordt uitgekeerd. Dit verstoort tevens de optimale allocatie van kapitaal.

Lastig omkeerbaar proces
Overigens is het belangrijk op te merken dat er na de invoering van een vermogenswinstbelasting nauwelijks een weg terug is, omdat er vanaf dat moment in de loop van de jaren een groeiende, latente belastingclaim over nog niet gerealiseerde waardestijgingen ontstaat. Bij een eventuele systeemwijziging zou over deze claim moeten worden afgerekend of langdurig overgangsrecht moeten worden ingevoerd. Zonder afrekening van die belastingclaim of langdurig overgangsrecht zou een sterke ongelijkheid ontstaan tussen belastingplichtigen die net voor de datum van afschaffing van de vermogenswinstbelasting vermogensbestanddelen zouden verkopen en belastingplichtigen die dat vlak na die datum zouden doen.

4.2.3. Budgettaire effecten
Op lange termijn zijn de varianten A en B budgettair neutraal indien ervan wordt uitgegaan dat het gemiddelde rendement voor de vermogensbestanddelen overeenkomt met de langetermijnrendementen die ten grondslag liggen aan het systeem 2017. Omdat in variant B niet alle waardemutaties in een jaar worden gerealiseerd zijn er budgettair wel forse aanloopverliezen.

Ter indicatie is met behulp van veronderstellingen een berekening gemaakt over de mogelijke omvang. Voor rente van bank- en spaartegoeden wordt aangenomen dat er geen verschil is tussen variant A en B omdat er geen vermogensmutaties zijn en de jaarlijkse rendementen worden uitgekeerd. Ook voor onroerende zaken is er geen verschil tussen variant A en variant B omdat zowel in variant A als in variant B voor onroerende zaken het forfaitaire systeem wordt gehandhaafd. Voor aandelen treedt wel een verschil op. Er zijn geen gegevens bekend in welke mate belastingplichtigen actief handelen. Voor variant A is de raming voor het jaarlijkse rendement 8,25%. Dit bestaat deels uit dividendrendement en deels uit koerswinsten. Als het rendement jaarlijks voor 3,75% wordt gerealiseerd door dividenduitkeringen en de overige 4,5% op niet-gerealiseerde winsten betrekking heeft, betekent dit een aanloopverlies van ruim € 1 miljard in het eerste jaar. In de loop van de tijd zullen de jaarlijkse aanloopverliezen langzaam kleiner worden,

maar het zal zeker 10 tot 20 jaar duren voordat een met variant A vergelijkbare jaarlijkse opbrengst wordt gehaald.

Tabel 14: Budgettair effect variant B t.o.v variant A in het jaar 2021[17]

belasting (*1 mln) en aantal per schijf (*1000)	0 - 100 dzd	100 dzd - 1 mln	> 1 mln	totaal
belasting bij variant B (* 1 mln)	273	1.785	951	3.009
belasting bij variant A (* 1 mln)	374	2.276	1.387	4.036
verschil (* 1 mln)	-101	-491	-436	-1028
aantal belastingplichtigen variant B (*1000)	1.043	971	41	2.054
aantal belastingplichtigen variant A (*1000)	1.158	971	41	2.170

[17] In deze ramingen is geen rekening gehouden met de doorwerking naar de toeslagen

5. Variant C – Vermogensrendementsheffing op basis van de individuele vermogensmix

In het huidige forfaitaire systeem is de hoogte van het belastbare inkomen in box 3 alleen afhankelijk van het forfaitaire rendement en de hoogte van het vermogen. Het forfaitaire rendement volgt de werkelijke ontwikkelingen op de financiële markten met een vertraging en er wordt niet gekeken naar de individuele samenstelling van het vermogen. In de voortgangsrapportage is daarom variant C gepresenteerd, waarin voor het forfaitaire rendement wordt uitgegaan van actuelere rendementen en meer aansluiting wordt gezocht bij de individuele samenstelling van het vermogen.

In dit hoofdstuk wordt allereerst variant C zoals gepresenteerd in de voortgangsrapportage besproken. In de voortgangsrapportage is gesignaleerd dat de risico's op ontwijking en economische verstoringen groot zijn en daarvoor oplossingen moeten worden gevonden. Variant C is daarom op een aantal punten aangepast en onderworpen aan verder onderzoek. De aanpassingen brengen echter nieuwe bezwaren mee in de rechtvaardigheid en uitvoerbaarheid. De meest voor de hand liggende opties waarin rekening wordt gehouden met de individuele samenstelling van het vermogen zijn hiermee onderzocht. Dit onderzoek heeft op dit moment geen acceptabele versie van variant C opgeleverd.

5.1. Variant C

In de voortgangsrapportage wordt bij variant C uitgegaan van een meer geïndividualiseerde vermogensmix. In deze variant worden de vermogensbestanddelen van de belastingplichtige op 1 januari toegedeeld aan een van de volgende vermogenscategorieën:

- bank- en spaartegoeden;
- obligaties;
- aandelen;
- onroerende zaken;
- schulden; en
- overige.

Vervolgens wordt het belastbare inkomen uit sparen en beleggen vastgesteld door de gemiddelde (forfaitaire) rendementen per vermogenscategorie toe te passen op de vermogenscategorieën van de individuele belastingplichtige. Doordat het vermogen op 1 januari wordt toegedeeld aan een van de vermogenscategorieën werken wijzigingen in de vermogenssamenstelling gedurende het jaar niet door in de belastingheffing over dat jaar, maar wel in die van het volgende jaar.

Voorbeeld:

X heeft een vermogen op de peildatum van € 600.000. Dit vermogen bestaat voor € 50.000 uit spaargeld, voor € 250.000 uit aandelen en voor € 300.000 uit een tweede woning. Gedurende het jaar is het gemiddelde rendement op respectievelijk spaargeld, aandelen en onroerende zaken 1, 5 en 3 procent.

Het (forfaitair bepaalde) inkomen van X wordt als volgt berekend:

Vermogenscategorie	Waarde op peildatum	Gemiddeld rendement	Forfaitair rendement
Bank- en spaartegoeden	€ 50.000	1%	€ 500
Aandelen	€ 250.000	5%	€ 12.500
Onroerende zaken	€ 300.000	3%	€ 9000
Totaal	€ 600.000		€ 22.000

De voordelen van variant C ten opzichte van varianten A en B op het vlak van uitvoerbaarheid liggen voor de hand. De Belastingdienst, burger en ketenpartners hoeven over slechts een fractie van de gegevens te beschikken ten opzichte van een variant waarin het werkelijke individuele rendement wordt belast. In variant C is per belastingplichtige enkel de informatie over de omvang van het vermogen – onderverdeeld in de verschillende vermogenscategorieën - op de peildatum

(1 januari) nodig om de te betalen belasting te berekenen. Tijdens het nadere onderzoek naar de wenselijkheid van variant C werd duidelijk dat deze variant ook grote nadelen kent omdat het risico op ontwijking aanzienlijk is. Er worden problemen verwacht in de afbakening van de vermogenscategorieën en als gevolg van arbitrage tussen de verschillende vermogenscategorieën (peildatumarbitrage).

5.1.1. Afbakeningsproblematiek

Voor de uitvoering van variant C is het noodzakelijk dat de bezittingen die tot de grondslag van box 3 behoren zijn onder te verdelen in de verschillende voorgestelde vermogenscategorieën. Voor de Belastingdienst, de burger en de ketenpartners moet het duidelijk zijn tot welke vermogenscategorie een vermogensbestanddeel behoort. Doordat het forfaitaire rendement dat van toepassing is afhankelijk is van deze indeling, kan er een prikkel ontstaan om vermogensbestanddelen toe te delen aan een vermogenscategorie met een lager forfaitair rendement. Het is dus noodzakelijk dat de verschillende vermogenscategorieën sluitend en duidelijk gedefinieerd (kunnen) worden.

Om deze reden is in eerste instantie gekeken naar aansluiting bij financiële wet- en regelgeving. In de Wet op het financieel toezicht (Wft) zijn regels en voorschriften voor de financiële markten en het toezicht daarop samengebracht. In deze wet wordt een aantal begrippen gedefinieerd, die van belang kunnen zijn voor de afbakening van de verschillende benoemde vermogenscategorieën. De Wft kent onder meer definities voor financiële producten (waaronder financiële instrumenten), financiële instrumenten[18] (waaronder effecten) en effecten (bijvoorbeeld aandelen of obligaties). Een sluitende en duidelijk afgebakende definitie voor de benoemde vermogenscategorieën die tevens niet gevoelig is voor arbitrage valt in de praktijk niet te maken. Vermogen kan bijvoorbeeld zitten in een beleggingsfonds,dat kan bestaan uit een mix van aandelen en obligaties. Een andere mogelijke vorm van vermogen is een derivaat; een afgeleid product dat zijn waarde ontleent aan de waardeontwikkeling van een ander goed. Dit kan van alles zijn, bijvoorbeeld een effect, maar ook de olie- of goudprijs is een mogelijke onderliggende waarde.

Een verschil in behandeling in de fiscale wetgeving tussen effecten (zoals aandelen en obligaties) en overige financiële instrumenten (zoals derivaten) zal door de verwevenheid van deze producten een veelal onredelijke en arbitragegevoelige belastingheffing opleveren en kan leiden tot

[18] In artikel 1:1 Wft is het begrip "financieel instrument" gedefinieerd als:

a) effect;
b) geldmarktinstrument;
c) recht van deelneming in een beleggingsinstelling of icbe, niet zijnde een effect;
d) optie, future, swap, rentetermijncontract of ander derivatencontract dat betrekking heeft op effecten, valuta, rentevoeten of rendementen, of andere afgeleide instrumenten, indexen of maatstaven en dat kan worden afgewikkeld door middel van materiële aflevering of in contanten;
e) optie, future, swap, rentetermijncontract of ander derivatencontract dat betrekking heeft op grondstoffen en in contanten moet of mag worden afgewikkeld naar keuze van een van de partijen, tenzij de reden het in gebreke blijven is of een andere gebeurtenis die beëindiging van het contract tot gevolg heeft;
f) optie, future, swap of ander derivatencontract dat betrekking heeft op grondstoffen en dat alleen kan worden afgewikkeld door middel van materiële levering en wordt verhandeld op een gereglementeerde markt of een multilaterale handelsfaciliteit;
g) andere optie, future, swap of termijncontract dan bedoeld onder f of ander derivatencontract dat betrekking heeft op grondstoffen, kan worden afgewikkeld door middel van materiële levering en niet voor commerciële doeleinden bestemd is, en dat de kenmerken van andere afgeleide financiële instrumenten heeft;
h) afgeleid instrument voor de overdracht van kredietrisico;
i) financieel contract ter verrekening van verschillen; of
j) optie, future, swap, termijncontract of ander derivatencontract met betrekking tot klimaatvariabelen, vrachttarieven, emissierechten, inflatiepercentages of andere officiële economische statistieken, en dat contant moet, of, op verzoek van één der partijen, kan worden afgewikkeld, anderszins dan op grond van een verzuim of een ander ontbindend element of ander derivatencontract met betrekking tot activa, rechten, verbintenissen, indices of maatregelen dan hiervoor vermeld en dat de kenmerken van andere afgeleide financiële instrumenten bezit.

economische verstoringen door een suboptimale allocatie van vermogensbestanddelen. Vanwege deze redenen ligt het niet voor de hand om onderscheid te maken tussen aandelen, obligaties en derivaten.

Daarentegen lijkt het wel mogelijk spaartegoeden (en vergelijkbare bezittingen) te onderscheiden van de overige vermogensbestanddelen die tot de grondslag van box 3 behoren. Hierbij kan bijvoorbeeld worden aangesloten bij het begrip deposito zoals dat wordt gehanteerd in de Wft en het depositogarantiestelsel.[19] Op basis van het depositogarantiestelsel is een duidelijke scheiding gemaakt tussen vermogensbestanddelen waarop het depositogarantiestelsel wel van toepassing is en vermogensbestanddelen waarvoor dit niet het geval is. Hierdoor gelden strikte voorwaarden en wordt een duidelijk begrippenkader gehanteerd. Bovendien is het depositogarantiestelsel binnen de Europese Unie in vergaande mate geharmoniseerd.[20] Hierdoor is dit onderscheid wellicht ook in internationaal verband goed te hanteren.

Betaalrekeningen, spaarrekeningen en termijndeposito's vallen onder het depositogarantiestelsel. Bankspaardeposito's eigen woning[21], achtergestelde deposito's, beleggingen[22], verzekeringen en virtuele valuta vallen niet onder het depositogarantiestelsel.

5.1.2. Peildatumarbitrage

In de voortgangsrapportage is vermeld dat variant C niet mag leiden tot grondslaguitholling door bijvoorbeeld peildatumarbitrage. Van peildatumarbitrage is sprake indien belastingplichtigen vanwege fiscale redenen rondom de peildatum (1 januari van het belastingjaar) vermogensbestanddelen die behoren tot de ene vermogenscategorie kortstondig omzetten in vermogensbestanddelen die behoren tot een andere vermogenscategorie (met een lager forfaitair rendement). Dit risico op peildatumarbitrage zal groter zijn indien het verschil in behandeling tussen de vermogenscategorieën groter en het te behalen voordeel beter te voorspellen is. De voorspelbaarheid van het voordeel zou verminderen als de forfaitaire rendementen voor de verschillende vermogenscategorieën pas na afloop van het belastingjaar op basis van het gemiddelde behaalde rendement van de bezittingen die behoren tot de vermogenscategorieën zouden worden vastgesteld. Op de peildatum bestaat er dan nog onzekerheid over d fiscaal meest voordelige vermogenscategorie. Dit kan het risico op peildatumarbitrage verminderen. Als we echter kijken naar het verleden, zien we dat het rendement op de vermogenscategorie bank- en spaartegoeden in het algemeen lager ligt dan het rendement op de overige vermogenscategorieën. Op de lange termijn is de strategie van het omzetten van vermogensbestanddelen in bank- en spaartegoeden rondom de peildatum dus waarschijnlijk fiscaal voordelig.

Naast het te verwachten fiscale voordeel zijn ook de kosten die gepaard gaan met de omzetting van vermogensbestanddelen van belang voor het inschatten van het risico op peildatumarbitrage. Afhankelijk van de omstandigheden kunnen deze kosten relatief laag zijn. De transactiekosten voor retailbeleggers voor bijvoorbeeld het aan- en verkopen van effecten en opties zijn in de afgelopen jaren flink gedaald. Zo kunnen consumenten bij een aantal aanbieders al kosteloos handelen in beursgenoteerde beleggingsfondsen.

5.2. Mogelijke aanpassingen in variant C

Om (het risico op) ontwijking te beperken kan gedacht worden aan een generieke antimisbruikmaatregel, meerdere peildata of het gebruikmaken van het gemiddelde dagsaldo op depositorekeningen.

[19] Er dient nog verder onderzoek te worden gedaan naar de wenselijkheid van het integraal overnemen van dit begrip in de fiscaliteit.
[20] Richtlijn 94/19/EG van het Europees parlement en de raad van 30 mei 1994 inzake de depositogarantiestelsels (herschikking) (PbEU L 2014, 173).
[21] Bankspaardeposito's eigen woning vallen niet onder het depositogarantiestelsel voor zover deze van rechtswege worden verrekend met de daarmee verbonden eigenwoningschuld bij inwerkingstelling depositogarantiestelsel. In het geval dat het deposito meer bedraagt dan de schuld, valt dit meerdere wel onder het depositogarantiestelsel.
[22] Niet belegde tegoeden zijn opeisbaar en derhalve wel gegarandeerd.

5.2.1. Generieke antimisbruikmaatregel

Bij een generieke antimisbruikmaatregel kan gedacht worden aan een soortgelijke bepaling zoals opgenomen in artikel 2.14, derde lid, onderdelen b en c, van de Wet inkomstenbelasting 2001 (Wet IB 2001). Op basis van onderdeel b van het derde lid van dat artikel worden vermogensbestanddelen die op de peildatum en gedurende een periode van minder dan drie maanden tot de grondslag van box 1 en/of 2 behoren en daaraan voorafgaand en opvolgend tot box 3 behoren, geacht tevens deel uit te maken van de grondslag van box 3. Op basis van onderdeel c van het derde lid van datzelfde artikel is dit tevens het geval als de vermogensbestanddelen voor meer dan 3, maar minder dan 6 maanden tot de grondslag van box 1 en/of 2 behoren, tenzij de belastingplichtige aannemelijk maakt dat aan zijn handelen zakelijke overwegingen ten grondslag lagen.

Een dergelijke maatregel zal in de meeste situaties een preventieve werking hebben. Daar staat tegenover dat belastingplichtigen ervoor kunnen kiezen de termijn uit te zitten. Het risico van een waardestijging of -daling van de aandelen gedurende de periode dat het vermogen tijdelijk in deposito's wordt aangehouden, kan worden afgedekt door het afsluiten van een optie.

Het toezicht op de antimisbruikmaatregel zal veelal handmatig moeten plaatsvinden. De situaties waarop de antimisbruikmaatregel ziet, zijn niet op te nemen in de VIA, aangezien de financiële instellingen veelal niet in kaart hebben of de omstandigheden - waarop deze maatregel ziet - zich voordoen. Zo kan een belastingplichtige rondom de peildatum bij de ene financiële instelling diens aandelenpakket verkopen en enkele dagen later een soortgelijk aandelenpakket aanschaffen bij een andere financiële instelling. Daarnaast zal een antimisbruikmaatregel – zoals in artikel 2.14, derde lid, onderdeel b, van de Wet IB 2001 - tevens belastingplichtigen raken bij wie deze handeling niet is ingegeven door fiscale motieven. Hierbij is dus vaak een beoordeling van de omstandigheden nodig, die niet anders dan handmatig kan plaatsvinden. Een generieke antimisbruikmaatregel ter voorkoming van ontwijking op de peildatum tussen vermogenscategorieën lijkt dus op het eerste gezicht niet gewenst, maar zou nog verder onderzocht moeten worden.

5.2.2. Meerdere peildata

Het is tevens mogelijk het risico op peildatumarbitrage te verkleinen door het hanteren van meerdere peildata. In de variant C zoals in de voortgangsrapportage gepresenteerd wordt – net zoals in het huidige systeem – uitgegaan van één peildatum; 1 januari van het belastingjaar. Bij meerdere peildata is het voordeel dat te behalen is per omzetting rondom de peildatum kleiner, oftewel om hetzelfde voordeel te behalen dient het vermogen meerdere malen te worden omgezet.

Hoewel de prikkel tot peildatumarbitrage door meerdere peildata wordt verkleind, wordt het risico op peildatumarbitrage alsnog substantieel ingeschat. Dit komt doordat – zoals eerder benoemd - de transactiekosten van de omzetting in sommige gevallen relatief laag liggen. Hierdoor kan peildatumarbitrage ook bij meerdere peildata fiscaal gunstig uitpakken. Desondanks zullen de meeste belastingplichtigen er niet voor kiezen om rondom iedere peildatum het vermogen om te zetten. Het omzetten van vermogen gaat immers vaak wel gepaard met enige kosten, risico's en administratieve handelingen.

In de volgende paragraaf wordt een oplossing beschreven die peildatumarbitrage in variant C kan voorkomen. Doordat bij meerdere peildata het risico op peildatumarbitrage blijft bestaan, is besloten de hierna beschreven oplossing te onderzoeken op de uitvoeringsaspecten. De conclusies van de analyse zijn echter in grote mate tevens van toepassing op een variant met meerdere peildata.[23]

[23] Zo zal ook bij meerdere peildata de situatie dat een belastingplichtige een beleggingsrekening aanhoudt bij een buitenlandse financiële instelling tot hoge administratieve lasten en uitvoeringsproblemen leiden. Een buitenlandse financiële instelling zal de waarde van de beleggingen op de verschillende peildata niet renseigneren aan de Belastingdienst. Deze gegevens kunnen dan ook niet worden vooringevuld in de aangifte. Dit betekent dat de belastingplichtige zelf - voor iedere peildatum - deze gegevens zal moeten invullen. Dit is structureel problematisch. Doordat de mate van voorinvulling van de aangifte afneemt, de hoeveelheid en complexiteit van de gegevens en de berekeningen die de burger moet maken toenemen, wordt het risico op

5.2.3. Het gemiddelde dagsaldo van depositorekeningen

Financiële instellingen die rente vergoeden over bij hen aangehouden deposito's kennen in theorie een soortgelijke problematiek als bij peildatumarbitrage. Indien de rente zou worden vergoed op basis van het saldo op een specifieke dag, zouden veel depositohouders op die dag een zo hoog mogelijk saldo willen aanhouden. Vandaar dat financiële instellingen veelal dagelijks het dagsaldo vermenigvuldigen met de dagrente. Voor de belastingheffing kan gebruik worden gemaakt van het gemiddelde van deze dagsaldi op depositorekeningen. Dit gemiddelde dagsaldo van depositorekeningen zal slechts in beperkte mate worden beïnvloed door het schuiven van vermogensbestanddelen tussen vermogenscategorieën. Immers, enkel op de dagen dat het vermogen daadwerkelijk als deposito wordt aangehouden, zal het meewegen in het gemiddelde van de dagsaldi. De facto is het gemiddelde van de dagsaldi van depositorekeningen gebaseerd op 365 peildata. Door gebruik te maken van dit gemiddelde dagsaldo kan mogelijk een oplossing worden geboden voor het risico op ontwijking.

Aangezien informatie op dagbasis niet beschikbaar is voor de overige bezittingen, kan er voor worden gekozen het gemiddelde van de dagsaldi op depositorekeningen in aftrek te brengen op de gemiddelde rendementsgrondslag. Dit is het gemiddelde van totale bezittingen die tot de grondslag van box 3 behoren op 1 januari en 31 december van het belastingjaar. Het gedeelte van de gemiddelde rendementsgrondslag wat overblijft na de vermindering met het gemiddelde dagsaldo van depositorekeningen zijn de "gemiddelde" overige bezittingen (hierna: overige bezittingen).

Deze ingreep damt arbitrage het meest effectief in. In het kader van dit vervolgonderzoek is er daarom voor gekozen deze oplossing verder te onderzoeken.

5.3. Variant C op basis van gemiddeld dagsaldo

Variant C ziet er in de onderzochte versie als volgt uit. Er wordt uitgegaan van de individuele vermogenssamenstelling van een belastingplichtige onderverdeeld in twee vermogenscategorieën: spaargeld en overige bezittingen. Voor spaargeld wordt aangesloten bij de definitie van deposito's uit de Wft. In deze variant wordt het werkelijke rendement van deposito's belast en het inkomen van de overige bezittingen wordt forfaitair bepaald. Om peildatumarbitrage te voorkomen wordt het belastbare inkomen als volgt berekend:

De gemiddelde rendementsgrondslag is gebaseerd op de waarde van de totale bezittingen op 1 januari en 31 december van het belastingjaar. Deze gemiddelde rendementsgrondslag wordt onderverdeeld in twee vermogenscategorieën:

- de gemiddelde deposito's; en
- de overige bezittingen.[24]

Het gedeelte van de gemiddelde rendementsgrondslag dat aan de gemiddelde deposito's wordt toegerekend is gelijk aan het gemiddelde van de dagsaldi op depositorekeningen. Doordat het dagsaldo dagelijks wordt gemeten heeft peildatumarbitrage door vermogen te verschuiven tussen de twee vermogenscategorieën binnen box 3 weinig effect. De waarde van de overige bezittingen is de waarde van de gemiddelde rendementsgrondslag verminderd met de gemiddelde deposito's. Over de waarde van de aldus berekende overige bezittingen wordt een forfaitair rendement in aanmerking genomen. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de meest actueel beschikbare gegevens over de rendementen die tot deze vermogenscategorie behoren.

Het heffingvrije vermogen wordt vervangen door een heffingvrij inkomen.

(onbewuste en bewuste) fouten in de aangifte groter . Toezicht hierop is alleen mogelijk als handmatig bewijsstukken en berekeningen bij de belastingplichtige worden opgevraagd. Voor een gelijk handhavingsniveau is een extra inzet van toezichtcapaciteit noodzakelijk.

[24] Om de eenvoud van het systeem te verbeteren is gekozen om onroerende zaken niet als aparte vermogenscategorie op te nemen.

Voorbeeld
Op 1 januari heeft X een vermogen van € 600.000. Op 31 december is het vermogen van X aangegroeid tot € 625.000. X heeft het hele jaar € 200.000 op diens spaarrekening staan. Hiervoor heeft hij op 31 december een rentevergoeding gekregen van € 2000.

Gedurende het jaar is het gemiddeld behaalde rendement op de overige bezittingen 5 procent.

X zijn gemiddelde rendementsgrondslag is € 612.500, namelijk het gemiddelde van zijn bezittingen op 1 januari (€ 600.000) en 31 december (€ 625.000).

Gedurende het jaar bedraagt het gemiddelde saldo van deposito's van X ongeveer € 200.000. De resterende € 412.500 van zijn gemiddelde rendementsgrondslag wordt aan de vermogenscategorie gemiddelde overige bezittingen toegerekend.

Voor de vermogenscategorie gemiddelde deposito's worden de werkelijke rente-inkomsten belast. Deze zijn € 2000. Over de overige bezittingen wordt een forfaitair rendement van 5 procent in aanmerking genomen. De veronderstelde inkomsten uit de overige bezittingen zijn hierdoor € 20.625.

Het inkomen uit sparen en beleggen van X bedraagt € 22.625.

Het inkomen uit sparen en beleggen wordt vervolgens verminderd met het heffingvrije inkomen.

5.4. Overwegingen

De uitvoeringsaspecten van deze variant worden beschreven in hoofdstuk 8.

5.4.1. Aansluiten bij werkelijk rendement

Ten opzichte van een vermogensrendementsheffing waarin voor alle belastingplichtigen een gelijk forfaitair rendement geldt (systeem 2001 tot en met 2016) of een vermogensrendementsheffing waarin gebruik wordt gemaakt van een gemiddelde vermogensmix (systeem 2017) sluit variant C gemiddeld beter aan bij de werkelijk behaalde rendementen. Dit komt omdat rekening wordt gehouden met de individuele vermogensmix, de werkelijke rente-inkomsten en een actueler forfaitair rendement over de overige bezittingen.

Aangezien voor het rendement op deposito's wordt aangesloten bij de werkelijke rente-inkomsten, zullen belastingplichtigen voor deze vermogenscategorie worden belast over een inkomen dat zij daadwerkelijk hebben genoten. Ook indien toch gekozen zou worden voor een forfaitair rendement over deposito's kan door het gebruik van de individuele vermogensmix beter worden aangesloten bij het werkelijk genoten rendement. Het rendement op deposito's loopt in het algemeen niet ver uiteen. Hierdoor zal variant C naar verwachting de onvrede over het veronderstelde rendement kunnen wegnemen bij zowel kleine als grote spaarders. Het rendement wat zij worden verondersteld te halen zal immers dicht bij het werkelijk behaalde rendement liggen.

De rendementen op de overige vermogenstitels, en met name die op aandelen, zijn sterk afhankelijk van het beleggingsproduct. De keuze voor een bepaald beleggingsproduct kan dan ook van grote invloed zijn op het behaalde rendement. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk dat de ene belegger gedurende het jaar een verlies van 2% maakt op diens aandelenpakket, terwijl de ander gedurende datzelfde jaar een rendement haalt van 12%. Dat is een verschil van 14 procentpunten. Het gemiddelde forfaitaire rendement van deze twee beleggers bedraagt 5%, maar beide beleggers zullen het daadwerkelijk genoten inkomen niet herkennen in het forfaitair bepaalde inkomen. De bezittingen die onder de vermogenscategorie gemiddelde overige bezittingen vallen zijn bijzonder divers. Dit kan derivaten met een hoog risico en een potentieel hoog rendement betreffen, maar ook laagrenderende en vrijwel risicoloze staatsobligaties. Deze laatste zijn qua eigenschappen beter vergelijkbaar met deposito's dan met de risicovolle derivaten. Voor de vermogenscategorie overige bezittingen blijft een forfait een bepaalde mate van ruwheid kennen en zal dit op individueel niveau niet altijd aansluiten bij het werkelijk behaalde rendement. Hierdoor sluiten variant A en B voor deze vermogenscategorie dus beter aan bij de daadwerkelijk genoten inkomsten dan variant C.

Bovendien kan de uitwerking van variant C, waarin het gemiddelde van de dagsaldi op depositorekeningen (365 of 366 peildata) in mindering komt op de gemiddelde rendementsgrondslag (2 peildata) om zodoende de gemiddelde overige bezittingen te berekenen, in sommige gevallen vreemd uitvallen. Doordat de gemiddelde rendementsgrondslag vanwege uitvoeringsoverwegingen wordt gebaseerd op twee peildata, zal deze niet perfect aansluiten bij het werkelijk gedurende het jaar aangehouden vermogen. Indien een belastingplichtige op 1 januari € 120.000 aan deposito's bezit en dit gehele bedrag op 1 februari schenkt, zal het gemiddelde van de dagsaldi op depositorekeningen ongeveer € 10.000 bedragen.[25] De gemiddelde rendementsgrondslag is gebaseerd op het gemiddelde van de waarde van de totale bezittingen op 1 januari en 31 december; € 60.000. Hierdoor zal in de systematiek de belastingplichtige worden belast voor de werkelijke rente-inkomsten plus het forfaitaire rendement over de overige bezittingen; in dit geval € 50.000.[26] De belastingplichtige zal het veronderstelde rendement niet herkennen als het werkelijk genoten rendement. De belastingplichtige heeft immers gedurende het gehele jaar slechts een maand vermogen in deposito's aangehouden. Het feit dat er vervolgens toch een (relatief hoog) forfaitair rendement over € 50.000 aan overige bezittingen in aanmerking wordt genomen zal op onbegrip kunnen rekenen[27] en dit kan waarschijnlijk alleen worden ondervangen met een (uiterst complexe) tegenbewijsregeling.[28] Het volgende voorbeeld maakt deze problematiek duidelijk indien de belastingplichtige gedurende het jaar met box 3-vermogen een eigen woning aanschaft.

[25] Gedurende 1/12 gedeelte van het jaar is € 120.000 aan deposito's aangehouden.
[26] De gemiddelde rendementsgrondslag verminderd met het gemiddelde van de dagsaldi van de depositorekening.
[27] Ter vergelijking: indien dezelfde belastingplichtige het vermogen schenkt op 1 juli van het belastingjaar, bedraagt de gemiddelde rendementsgrondslag eveneens € 60.000. In plaats van € 10.000 is het gemiddelde van de dagsaldi op de depositorekening in dit geval echter € 60.000. De gemiddelde overige bezittingen zijn hierdoor € 0 en de belastingplichtige wordt dus alleen belast voor de werkelijke rente-inkomsten. Doordat het forfaitaire rendement veelal hoger zal zijn dan de werkelijke rente-inkomsten wordt deze belastingplichtige minder zwaar belast dan de belastingplichtige die het vermogen maar een maand in zijn bezit had.
[28] De uitvoeringsconsequenties van een dergelijke tegenbewijsregeling zijn niet meegenomen in de verdere beoordeling.

Voorbeeld
X, Y en Z hebben op 1 januari een rendementsgrondslag van € 120.000. Deze bestaat geheel uit spaargeld.
Het rentepercentage is 1%
Het forfaitaire rendement over beleggingen is 5%

	X	Y	Z
Handelingen	X houdt het gehele jaar zijn spaargeld.	Y koop op 1 januari een eigen woning van zijn spaargeld..	Z verkoopt op 1 januari zijn eigen woning voor € 120.000. De opbrengst houdt hij aan als spaargeld.
Werkelijke rente-inkomsten (1%)	€ 1200	€ 0	€ 2400
Rendementsgrondslag (1 januari)	€ 120.000	€ 120.000	€ 120.000
Rendementsgrondslag (31 december)	€ 120.000	€ 0	€ 240.000
Gemiddelde rendementsgrondslag op basis van 2 peildata	€ 120.000	€ 60.000	€ 180.000
Gemiddelde spaargeld	€ 120.000	€ 0	€ 240.000
Overige bezittingen	€ 0	€ 60.000	€ 0
Verondersteld inkomen uit beleggen (5 %)	€ 0	€ 3.000	€ 0
Inkomen uit sparen en beleggen	**€ 1200**	**€ 3000**	**€ 2400**

Hoewel X, Y en Z alle drie het gehele jaar geen beleggingen hebben aangehouden, heeft Y wel een verondersteld inkomen uit beleggen. Hierdoor is diegene die gedurende het jaar gemiddeld het minste vermogen in box 3 in zijn bezit had (Y) de meeste belasting verschuldigd.

5.4.2. Ontwijkingsmogelijkheden en economische verstoringen

Door het gebruik van het gemiddelde van de dagsaldi op depositorekeningen lijken de ontwijkingsmogelijkheden binnen box 3 beperkt. Doordat in deze variant de werkelijke inkomsten uit deposito's (de rente-inkomsten) worden belast, wordt beter aangesloten bij de systematiek van box 1 en 2, waarin ook de werkelijke inkomsten worden belast. Dit neemt niet weg dat er verschillen in tarief en systematiek tussen de verschillende boxen blijven bestaan. Deze kunnen leiden tot arbitragemogelijkheden. De arbitragemogelijkheden voor het (forfaitaire) inkomen uit de overige bezittingen zullen veelal groter zijn dan bij de rente-inkomsten. Een forfait gaat altijd gepaard met enige ruwheid en zal niet altijd op individueel niveau aansluiten bij het werkelijke rendement. Daardoor kan het voor belastingplichtigen voordelig zijn bepaalde (inkomsten uit een) vermogensbestanddelen onder te brengen in box 1 of box 2. Het tegenovergestelde kan tevens het geval zijn. Dit is de situatie waarin het voor een belastingplichtige voordelig is (het inkomen uit) een vermogensbestanddeel onder het box 3-regime te brengen.

Peildatumarbitrage tussen de boxen kan worden voorkomen door de bestaande antimisbruikbepalingen opgenomen in artikel 2.14, derde lid, onderdelen b, c en d, van de Wet IB 2001 te handhaven. Bij variant C zou daarnaast nog steeds moeten worden bekeken in hoeverre de onder de Wet IB 1964 gangbare constructies adequaat kunnen worden bestreden.

5.4.3. Budgettaire effecten

Op lange termijn is variant C budgettair neutraal indien er van wordt uitgegaan dat het gemiddelde rendement voor de vermogensbestanddelen overeenkomt met de langetermijnrendementen die ten grondslag liggen aan het systeem 2017 en er geen enkele ontwijking optreedt. Omdat variant C op het moment onwenselijk lijkt te zijn, zijn geen verdere budgettaire berekeningen gemaakt.

6. Variant D

Naar aanleiding van een verzoek tijdens het algemeen overleg in de Tweede Kamer wordt in dit hoofdstuk een aantal mogelijke aanpassingen binnen de forfaitaire vermogensrendementsheffing besproken. Ook in een forfaitair systeem kan namelijk (deels) tegemoet worden gekomen aan hetgeen het gros van de belastingbetalers ervaart als het probleem, namelijk dat zij belasting betalen over een rendement dat er in het betreffende belastingjaar niet is geweest. Een gelijkblijvend forfaitair rendement in relatie tot de steeds lagere spaarrente veroorzaakte een onrechtvaardigheidsgevoel. Het aanpassen van de forfaitaire vermogensrendementsheffing kent een aantal grote voordelen. Zo blijft de eenvoud van het systeem gewaarborgd en blijven de belastingopbrengsten relatief stabiel. Bovendien kunnen dergelijke wijzigingen op korte termijn in werking treden.

6.1. Nadere uitwerking variant D

De forfaitaire vermogensrendementsheffing heeft als groot voordeel dat deze eenvoudig is voor burger en Belastingdienst. Alleen de waarde van de vermogensbestanddelen aan het begin van het belastingjaar is nodig om de te betalen box 3-belasting te bepalen.[29] Burgers hebben bij veel vermogensbestanddelen nauwelijks omkijken naar box 3. Bovendien is de doorwerking naar de toeslagen en andere inkomensafhankelijke regelingen relatief makkelijk te schatten en stabiel. Deze voordelen leiden tot lage uitvoeringskosten en administratieve lasten.

In dit hoofdstuk zijn subvarianten opgenomen waarbij zowel de vermogensmix als de rendementen forfaitair blijven. Hierdoor blijven de voordelen van het huidige systeem behouden. De onderscheiden subvarianten in dit hoofdstuk leiden ertoe dat aan de belangrijkste bezwaren van het huidige systeem (deels) tegemoet wordt gekomen: De kleine spaarder wordt ontzien en/of de rendementen sluiten beter aan bij de werkelijke actuele rendementen.

De subvarianten kunnen op korte termijn worden ingevoerd omdat alleen parameters in het huidige systeem worden gewijzigd. Parameteraanpassingen zijn aanpassingen van rendementspercentages[30], het heffingvrije vermogen en het tarief. Indien het voorstel meeloopt in het Belastingplan 2018 kunnen de geschetste modaliteiten van parameteraanpassingen al in 2018 in werking treden.[31]

Binnen variant D zijn ter illustratie de volgende subvarianten met enkel parameteraanpassingen opgenomen:

1. Het heffingvrije vermogen per persoon wordt verhoogd naar € 30.000 (variant D1a) of naar € 35.000 (variant D1b) in plaats van het huidige € 25.000.
   Naarmate het vermogen lager is geldt voor meer belastingplichtigen dat uitsluitend of overwegend spaargeld wordt aangehouden. Door de verhoging van het heffingvrije vermogen betalen deze "kleine" spaarders geen box 3-heffing meer.

2. De herijkingsformules van de rendementen worden aangepast door voor het rendement op sparen de spaarrente van het jaar t-2 te gebruiken in plaats van het 5-jaars voortschrijdend gemiddelde en voor beleggingen het rendement uit het laatste realisatiejaar (t-2) in te wegen voor 1/5e in plaats van 1/15e.

[29] Tot 1 januari 2011 waren er 2 peildata: 1 januari van het kalenderjaar (begindatum) en 31 december van het kalenderjaar (einddatum).
[30] Bij de behandeling van het Belastingplan 2017 is tevens gevraagd naar de mogelijkheid om een ultimate forward rate (ufr) te gebruiken als rendementspercentage. De ufr is een prudentieel instrument dat voor verzekeraars en pensioenfondsen wordt gehanteerd om voor toekomstige zeer langlopende verplichtingen, waarvoor geen risicovrije rentecurve beschikbaar is, toch een rentecurve te genereren om de marktwaarde te kunnen waarderen. De methodiek verschilt per sector omdat de ufr een integraal onderdeel is van een specifiek toezichtkader. De ufr is niet geschikt voor fiscale doeleinden, zoals voor de hoogte van het forfaitair rendement. Allereerst zou er vermenging optreden van doelstellingen, waarbij de beslissing van de Nederlandsche Bank of EIOPA over de ufr zouden raken aan de Nederlandse belastinginkomsten. Dat is onwenselijk vanuit zowel de discretie van de Nederlandse staat om de hoogte van het forfaitaire rendement vast te stellen, als de oneigenlijke druk die het op de toezichthouders kan opleveren. Ten tweede is de ufr geen goede benadering van het verwachte rendement voor een particulier belegger op vermogen. Het gaat om de risicovrije rente op ultra lange looptijden. De particuliere spaarder of belegger heeft een kortere beleggingshorizon. Ook houdt de ufr geen rekening met de risico-opslag die een particuliere spaarder of belegger zal ontvangen.
[31] Zie Parameterbrief Belastingdienst, Kamerstukken II 2016/17, 31 066, nr. 352.

Deze aanpassing van de herijkingsformules leidt ertoe dat het forfaitaire rendement in box 3 sneller aansluit op de laatst gerealiseerde jaarlijkse rendementen. Hierdoor zijn de rendementen die voor de belastingheffing worden gehanteerd voor burgers beter herkenbaar. Dat kan het draagvlak voor box 3 vergroten.

3. In de eerste vermogensschijf tot € 100.000 wordt voor 100% het spaarrendement in aanmerking genomen in plaats van 67% spaarrendement en 33% beleggingsrendement. Door in de eerste vermogensschijf uitsluitend het spaarrendement te belasten (inclusief de herijking aan de jaarlijkse ontwikkeling) gaan belastingplichtigen over de eerste vermogensschijf (tot € 100.000) betalen over een rendement dat in het recente verleden met sparen behaald kon worden (het 5-jaarsvoortschrijdend gemiddelde). Omdat in de eerste vermogensschijf relatief veel belastingplichtigen uitsluitend of overwegend spaargeld aanhouden, vergroot dit het draagvlak en de herkenbaarheid van het forfaitaire rendement. Belastingplichtigen met vermogen in de tweede of derde vermogensschijf hebben ook voordeel van het lagere forfaitaire rendement in de eerste vermogensschijf.

Naast bovenstaande subvarianten om de kleine spaarder binnen het huidige forfaitaire stelsel via (een combinatie van) parameteraanpassingen te ontzien, is tevens een aantal andere aanpassingen binnen een forfaitair systeem bekeken. Doordat dit structuuraanpassingen in de systemen van de Belastingdienst betreffen is invoering - bij opname in het Belastingplan 2018 - mogelijk met ingang van 1 januari 2019. Bij deze structuuraanpassingen kan gedacht worden aan:

- een oplopend tarief;
- minder of meer vermogensschijven;
- één rendementspercentage dat aansluit bij het rendement op spaargeld.

Ook zou nog nader bekeken kunnen worden wat de mogelijkheden zijn om de grondslag van box 3 te verbreden, door bijvoorbeeld de aftrekbaarheid van schulden te beperken. De gevolgen hiervan moeten nog nader onderzocht worden omdat deze complicerend kunnen zijn voor de uitvoering.

Deze mogelijke maatregelen zijn door te voeren zonder grote veranderingen in de uitvoering. Deze uitvoeringsaspecten worden besproken in hoofdstuk 8.

6.2. Budgettaire effecten

Kosten (in mln. '+' is saldoverslechterend)

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022	2023
D1a. heffingvrij vermogen naar € 30.000	155	155	155	155	155	155
D1b. heffingvrij vermogen naar € 35.000	291	291	291	291	291	291
D2. herijkingsformules aanpassen (actueler)	277	63	-4	-39	-131	-181
D3. Eerste schijf uitsluitend spaarrendement	532	577	600	605	594	561

Bij de varianten D1a en D1b is gerekend met doorwerking op toeslagen. Naast een doorwerking van het verzamelinkomen op de te betalen belasting, verliezen mensen vanaf het heffingvrije vermogen hun recht op huurtoeslag en vanaf het heffingvrije vermogen + € 80.000 hun recht op zorgtoeslag en kindgebonden budget. Een hoger heffingvrij vermogen zorgt ervoor dat meer mensen recht krijgen op toeslagen. In variant D1a bedraagt de doorwerking op toeslagen € 29 miljoen waarvan € 10 miljoen huurtoeslag en € 19 miljoen zorgtoeslag en kindgebonden budget. In variant D1b is de doorwerking op toeslagen € 53 miljoen waarvan € 15 miljoen huurtoeslag en € 38 miljoen zorgtoeslag en kindgebonden budget.

De subvarianten D1a D1b en D3 kosten structureel geld. Zij kunnen budgettair neutraal gemaakt worden door bijvoorbeeld het belastingtarief van 30% aan te passen. De sleutel voor een tariefaanpassing bedraagt circa € 135 miljoen per procentpunt.

Het budgettaire effect van variant D2 is structureel nihil.

6.3. Effecten op rendement per rendementsklasse, het forfaitaire rendement per vermogensschijf en het aantal belastingplichtigen.

Voor variant D1a en variant D1b blijven de forfaitaire rendementen per rendementsklasse ongewijzigd. Het forfaitaire rendement per vermogensschijf blijft daarmee ook ongewijzigd. Door

de verhoging van het heffingvrije vermogen daalt het aantal belastingplichtigen in box 3 met circa 360.000 in variant D1a en met circa 640.000 in variant D1b.

Voor de variant dat de herijkingsformules worden aangepast, zodat meer in de actualiteit wordt gewerkt, is het effect in 2018 dat vooral het spaarrendement lager is. Doordat volgens de MLT-raming de spaarrente weer gaat stijgen, slaat dit effect uiteindelijk om. De vertraging van het 5-jaars voortschrijdend gemiddelde treedt dan niet meer op. Er wordt immers meer op de actualiteit aangesloten. Volgens de huidige ramingen (waar 2018 al definitieve cijfers zijn, omdat de rendementen voor 2016 al bekend zijn) komt het forfaitaire spaarrendement in variant D2 in 2018 0,74 procentpunt lager uit. Het effect op het beleggingsrendement is verwaarloosbaar. Voor de raming voor het jaar 2023 is de uitkomst dat het spaarrendement dan juist 0,67% hoger uitkomt. Voor het beleggingsrendement is het effect wederom klein, hoofdzakelijk door het rendement op obligaties, dat dan nog altijd lager is dan het langetermijnrendement. Bij het beleggingsrendement moet overigens bedacht worden dat vooral voor aandelen de mogelijke volatiliteit niet in de ramingen tot uiting komt.

Het lagere spaarrendement in 2018 van 0,74% werkt in de eerste vermogensschijf door voor 67%, zodat het forfaitaire rendement in de eerste vermogensschijf 0,5% lager uitkomt. Evenzo werkt het hogere spaarrendement van 0,67% in combinatie met het iets lagere rendement voor beleggingen in 2023 voor 0,42% door in het forfaitaire rendement in de eerste vermogensschijf. Het aantal belastingplichtigen wijzigt niet.

Tabel 15: Rendementklasse 1 (sparen) en 2 (beleggen) volgens huidig systeem en variant D2

	systeem 2017		**variant D2**		**verschil**	
	klasse 1	klasse 2	klasse 1	klasse 2	klasse 1	klasse 2
2018	1,30%	5,38%	0,56%	5,38%	-0,74%	0,00%
2019	1,00%	5,42%	0,70%	5,49%	-0,30%	0,07%
2020	0,82%	5,42%	0,70%	5,49%	-0,12%	0,07%
2021	0,74%	5,38%	0,90%	5,35%	0,16%	-0,03%
2022	0,80%	5,35%	1,30%	5,27%	0,50%	-0,08%
2023	1,03%	5,33%	1,70%	5,23%	0,67%	-0,10%

Tabel 16: Rendement per vermogensschijf volgens huidig systeem en variant D2

	systeem 2017			**variant D2**			**verschil**		
	sch 1	sch 2	sch 3	sch 1	sch 2	sch 3	sch 1	sch 2	sch 3
2018	2,65%	4,52%	5,38%	2,15%	4,37%	5,38%	-0,50%	-0,16%	0,00%
2019	2,46%	4,49%	5,42%	2,28%	4,48%	5,49%	-0,18%	-0,01%	0,07%
2020	2,34%	4,45%	5,42%	2,28%	4,48%	5,49%	-0,06%	0,03%	0,07%
2021	2,27%	4,41%	5,38%	2,37%	4,42%	5,35%	0,10%	0,01%	-0,03%
2022	2,30%	4,39%	5,35%	2,61%	4,44%	5,27%	0,31%	0,04%	-0,08%
2023	2,45%	4,43%	5,33%	2,86%	4,49%	5,23%	0,42%	0,06%	-0,10%

In de derde variant D3, waarbij voor de eerste vermogensschijf het spaarrendement voor 100% wordt ingewogen, geldt voor alle jaren dat het forfaitaire rendement in de eerste vermogensschijf lager uitkomt[32]. In 2018 is het percentage in de eerste vermogensschijf 1,35% lager dan volgens het huidige systeem. Voor de later jaren is het eveneens circa 1,4% lager. Het aantal belastingplichtigen wijzigt niet.

[32] In deze variant is nog wel het 5-jaars voortschrijdend gemiddelde voor de spaarrente toegepast.

Tabel 17: Rendement per vermogensschijf volgens huidig systeem en variant D3

	systeem 2017			Variant D3	
	sch 1 (67/33)	sch 2	sch 3	sch 1 100/0	verschil sch1
2018	2,65%	4,52%	5,38%	1,30%	-1,35%
2019	2,46%	4,49%	5,42%	1,00%	-1,46%
2020	2,34%	4,45%	5,42%	0,82%	-1,52%
2021	2,27%	4,41%	5,38%	0,74%	-1,53%
2022	2,30%	4,39%	5,35%	0,80%	-1,50%
2023	2,45%	4,43%	5,33%	1,03%	-1,42%

6.4. Het effect op de verschuldigde belasting.

In tabel 18 is het effect voor de individuele belastingplichtige op de verschuldigde belasting per subvariant binnen variant D weergegeven. In tabel 19 zijn deze effecten in een budgetneutrale variant weergeven.

Voor variant D1a en variant D1b zijn 360.000 belastingplichtigen (D1a), respectievelijk 640.000, belastingplichtigen (D1b) door de verhoging van het heffingvrije vermogen geen belasting in box 3 meer verschuldigd. Voor alle overige belastingplichtigen komt de belasting € 40, respectievelijk € 79 per belastingplichtige lager uit, doordat over € 5000, respectievelijk € 10.000, in de eerste vermogensschijf geen belasting meer is verschuldigd.

Doordat in variant D2 meer in de actualiteit wordt gewerkt waardoor het forfaitaire rendement in de eerst en tweede vermogensschijf in 2018 0,50%, respectievelijk 0,16% lager uitkomt (zie tabel 16) is de verschuldigde belasting € 111 lager bij een box 3-vermogen van € 100.000. Het verschil met de verschuldigde belasting volgens het systeem van 2017 loopt op tot maximaal € 530 bij een vermogen van € 1 miljoen. Deze effecten gelden dus uitdrukkelijk alleen voor 2018. Uit tabel 16 blijkt dat in 2023 de forfaitaire rendementen in variant D2 juist hoger liggen, voornamelijk omdat de spaarrente dan waarschijnlijk is gestegen. In 2023 is in variant D2 daarom meer belasting verschuldigd dan het geval zou zijn in het huidige systeem. Gemeten over een lange termijn is het effect nihil omdat ook in het huidige systeem uiteindelijk alle realisaties ook volledig doorwerken.

In de variant D3, waarbij in de eerste vermogensschijf het spaarrendement voor 100% wordt toegepast, neemt de verschuldigde belasting in de eerste vermogensschijf af tot maximaal € 303. Voor belastingplichtigen in de tweede en derde vermogensschijf blijft het maximale voordeel € 303. Dit verschil is berekend op basis van de huidige raming en zal ongeveer hetzelfde blijven voor alle jaren tot en met 2023.

Tabel 18: Effect op de verschuldigde belasting in 2018 ten opzichte van systeem 2017

Hoogte box 3-vermogen (*1000)	**D1a Heffingvrij vermogen € 30.000**	**D1b Heffingvrij vermogen € 35.000**	**D2 Actueler herijken**	**D3 Schijf 1 spaardeel 100%**
belastingtarief	30%	30%	30%	30%
25	0	0	0	0
30	-40	-40	-7	-20
35	-40	-79	-15	-40
40	-40	-79	-22	-61
45	-40	-79	-30	-81
50	-40	-79	-37	-101
75	-40	-79	-74	-202
100	-40	-79	-111	-303
250	-40	-79	-181	-303
500	-40	-79	-298	-303
750	-40	-79	-414	-303
1000	-40	-79	-530	-303
2000	-40	-79	-530	-303
3000	-40	-79	-530	-303

Tabel 19: Effect op de verschuldigde belasting in 2018 ten opzichte van systeem 2017 (budgetneutraal)

Hoogte box 3-vermogen (*1000)	**D1a Heffingvrij vermogen € 30.000**	**D1b Heffingvrij vermogen € 35.000**	**D2 Actueler herijken**	**D3 Schijf 1 spaardeel 100%**
belastingtarief	31%	32%	30%	34%
25	0	0	0	0
30	-40	-40	-7	-18
35	-38	-79	-15	-35
40	-37	-77	-22	-53
45	-36	-74	-30	-70
50	-34	-71	-37	-88
75	-28	-58	-74	-176
100	-21	-45	-111	-264
250	47	91	-181	8
500	160	317	-298	460
750	273	543	-414	912
1000	386	769	-530	1364
2000	924	1845	-530	3516
3000	1462	2921	-530	5668

7. Deelonderwerpen

7.1. Aftrekbaarheid kosten

Het werkelijke rendement op vermogen wordt, althans theoretisch, gevormd door het saldo van aanwas, reguliere opbrengsten en kosten. Het ligt daarom voor de hand om in een systeem van het belasten van het werkelijke rendement op vermogen te voorzien in een vorm van kostenaftrek.

De keuzes in de vormgeving van de kostenaftrek zijn in vergaande mate afhankelijk van de uiteindelijk gekozen variant. In de varianten C en D, waarin (een groot deel van) het inkomen forfaitair wordt bepaald, lijkt het (in zoverre) minder voor de hand te liggen om te voorzien in een aftrek van de werkelijke kosten. Indien de keuze wordt gemaakt om het inkomen forfaitair te bepalen, is het op zich logisch om ook de kosten forfaitair te bepalen en dus het saldo van forfaitaire inkomsten en forfaitaire kosten op globale wijze in aanmerking te nemen. Voor aftrek van de werkelijke kosten zelf is dan geen plaats meer.[33] Indien in een forfaitair systeem wel rekening wordt gehouden met de werkelijk gemaakte kosten zouden de voordelen van een dergelijk systeem – eenvoud en uitvoerbaarheid – in vergaande mate ongedaan worden gemaakt. Bovendien is het risico op grondslaguitholling en economische verstoring reëel. Immers, indien de opbrengsten forfaitair vaststaan, maar de werkelijke kosten aftrekbaar zijn, kan het interessant zijn om meer (aftrekbare) kosten te maken in ruil voor een hoger rendement om zodoende hogere (onbelaste) opbrengsten te genieten.

In de varianten A en B worden over een groot deel van de vermogensbestanddelen de werkelijke opbrengsten in aanmerking genomen. Voor dat deel van de vermogensbestanddelen zal vanuit een gevoel van rechtvaardigheid voor velen een aftrek van de werkelijk gemaakte kosten de voorkeur genieten. Immers, in dat geval wordt (zo dicht mogelijk) aangesloten bij het individueel werkelijk genoten rendement. Zoals opgemerkt in de voortgangsrapportage moet een nieuw systeem echter voldoen aan drie randvoorwaarden; naast rechtvaardigheid zijn dit uitvoerbaarheid en robuustheid. Een aftrek van de werkelijke kosten zal leiden tot hogere uitvoeringskosten en administratieve lasten. Immers, de informatie over kosten kan in veel gevallen niet worden ingewonnen door middel van automatische renseignering door derden. Hierdoor kan deze informatie niet worden opgenomen in de VIA. Aangezien de Belastingdienst in veel gevallen niet over contra-informatie zal beschikken kan enkel met een onevenredig grote inspanning en extra menskracht toezicht worden gehouden. Zelfs indien fors en blijvend wordt geïnvesteerd in deze extra toezichtscapaciteit zal door de grotere complexiteit naar verwachting het handhavingstekort toenemen. Ook voor de belastingplichtige vergt het bijhouden en opgeven van de werkelijke kosten een extra inspanning. Voor burgers die kosten maken ten behoeve van de bank- of spaartegoeden of effecten geldt dat zij die kosten - voor zover die niet worden gerenseigneerd – zelf in hun aangifte moeten verwerken. Voor deze kosten zal de burger betalingsbewijzen moet bewaren om een en ander aan te tonen. De aangifte wordt hierdoor voor hen ingewikkelder en het risico op fouten in de aangifte wordt groter. Aftrek van werkelijke kosten staat daarom op gespannen voet met de randvoorwaarden uitvoerbaarheid en robuustheid.

Een forfaitairekostenaftrek lijkt in dat geval voor de hand te liggen. Er wordt dan niet gekeken naar de werkelijk gemaakte kosten, maar er wordt rekening gehouden met de kosten door het toestaan van kostenaftrek op basis van een vast bedrag of op basis van een vast percentage van de opbrengsten of van het vermogen. Dit heeft als voordeel dat de belastingplichtige geen informatie hoeft bij te houden of op te geven over de werkelijk gemaakte kosten en dat de Belastingdienst geen extra informatie (ten opzichte van de varianten A en B zonder kostenaftrek) hoeft bij te houden voor het berekenen van de in aftrek toegestane kosten. Nadelig aan deze variant is dat die op individueel niveau minder goed aansluit bij het werkelijk genoten rendement. Bovendien kunnen bepaalde kosten verborgen zijn in een lager rendement. Deze kosten zijn hierdoor de facto – doordat zij het rendement hebben verlaagd - wel in aftrek gebracht. Dit kan economische verstoringen tot gevolg hebben, aangezien beleggingsproducten waarin kosten zijn gesaldeerd met het rendement aantrekkelijker kunnen zijn dan beleggingsproducten waarin soortgelijke kosten

[33] Kamerstukken II 1998/99, 26 727, nr. 3.

apart in rekening worden gebracht bij de belegger. De financiële sector zal beleggingsproducten zo structureren dat het rendement en de kosten lager worden.

In de varianten A en B gaat dus zowel een forfaitairekostenaftrek als een werkelijkekostenaftrek gepaard met een aantal bezwaren. In deze paragraaf zullen bovenstaande conclusies voor deze varianten nader worden toegelicht.[34] Daarna zullen de nu bekende consequenties van achtereenvolgens een werkelijkekostenaftrek en een forfaitairekostenaftrek worden besproken. Hierbij dient in ogenschouw te worden genomen dat het in dit stadium nog niet mogelijk is om alle consequenties voor de verschillende varianten in kaart te brengen. Hierdoor kunnen en zullen in een later stadium alsnog problemen of gevolgen aan de orde kunnen komen die in dit hoofdstuk nog niet besproken worden.

Voor wat meer achtergrond wordt in bijlage 1 nog ingegaan op de wijze van kostenaftrek zoals die bestond in de Wet IB 1964.

7.1.1. Werkelijkekostenaftrek

Een aftrek van de werkelijk gemaakte kosten in box 3 kan in vergaande mate aansluiten bij de kostenaftrekbepalingen van box 2. Dit zou betekenen dat voor vervreemdingsvoordelen een netto-inkomensbegrip wordt gehanteerd waarbij de met de aankoop en verkoop gepaard gaande kosten zijn opgenomen in respectievelijk de verkrijgingsprijs en overdrachtsprijs. De drukkende kosten die zijn gemaakt tot verwerving, inning en behoud van de reguliere voordelen uit vermogen komen in aftrek op het moment dat deze kosten worden betaald, verrekend, door de belastingplichtige ter beschikking zijn gesteld of rentedragend zijn geworden. Door dit onderscheid is het moment dat de kosten in aanmerking worden genomen afhankelijk van het antwoord op de vraag of deze kosten zien op reguliere inkomsten of op vervreemdingswinsten. Kosten die zien op vervreemdingswinsten worden immers pas in aanmerking genomen op het moment dat de vervreemdingswinst wordt gerealiseerd. Doordat in een vermogensaanwasbelasting de vermogensmutatie jaarlijks wordt belast zal dit onderscheid in variant A minder van belang zijn, aangezien hierdoor ook de kosten die zien op de vermogensmutatie jaarlijks in aftrek komen. Bij een vermogenswinstbelasting zullen belastingplichtigen de kosten echter veelal zo vroeg mogelijk in aanmerking willen nemen. De kwalificatie of kosten zien op reguliere voordelen of vervreemdingwinsten kan hierdoor leiden tot geschillen met de Belastingdienst.

Hoewel de kostenaftrek in box 2 van de Wet IB 2001 niet tot onoverkomelijke problemen voor de uitvoering leidt, kan deze conclusie niet zonder meer worden doorgetrokken naar box 3. In Nederland hebben ongeveer 350 duizend belastingplichtigen een aanmerkelijk belang. Dit is slechts een fractie van het potentiële aantal belastingplichtigen in box 3. Daarnaast betreft het in box 2 veelal (oud-)directeurgrootaandeelhouders. Zij zijn gewend een uitgebreide administratie bij te houden en maken bovendien vaak gebruik van de diensten van een professionele dienstverlener, zoals een accountant of een belastingadviseur. Hierdoor zullen zij in het algemeen beter op de hoogte zijn van wet- en regelgeving en jurisprudentie. Daarnaast is het houden van een aanmerkelijk belang –vanuit de inkomstenbelasting bezien - vaak een structurele investering. De meeste aanmerkelijkbelanghouders bezitten een aanmerkelijk belang in één of enkele vennootschappen. De frequentie waarin aandelen in deze vennootschappen worden gekocht en verkocht is vaak laag. Hierdoor zullen in veel gevallen niet jaarlijks vervreemdingswinsten worden genoten. Dividenduitkeringen worden vaak eenmaal per jaar vastgesteld.

Hierdoor is het inkomen uit aanmerkelijk belang vaak overzichtelijker dan het inkomen van een box 3-belegger die actief aandelen aan- en verkoopt. Daar komt bij dat sommige kosten in box 3 niet door derden kunnen worden gerenseigneerd, waardoor deze niet kunnen worden vooringevuld in de VIA. De belastingplichtige in box 3 zal deze kosten dus zelf moeten aangeven. Door het gebrek aan contra-informatie is het toezicht op de juistheid van de kostenaftrek voor de Belastingdienst complex en uiterst arbeidsintensief. De juistheid is immers alleen te controleren door de informatie op te vragen bij de belastingplichtige.

[34] Indien een passage ziet op slechts een van beide varianten, zal dit uitdrukkelijk worden vermeld.

Door de beperkte contra-informatie is te verwachten dat de kwaliteit van de aangiften zal afnemen. Daarnaast kan de Belastingdienst enkel met een onevenredig grote extra inspanning en met veel menskracht adequaat toezicht uitoefenen op de juistheid van de geclaimde kostenaftrek.

7.1.2. Forfaitairekostenaftrek

Een alternatief voor het in aftrek toestaan van de werkelijke kosten is een forfaitairekostenaftrek. In dat geval wordt niet gekeken naar de werkelijke kosten die zijn gemaakt ter verwerving van inkomen uit sparen en beleggen, maar worden deze kosten forfaitair vastgesteld. Dit kan bijvoorbeeld een vast bedrag zijn of een percentage van het inkomen of van het vermogen. Een forfaitairekostenaftrek heeft als voordeel dat niet langer de daadwerkelijke gemaakte kosten hoeven te worden aangegeven en gecontroleerd, maar dat de hoogte van de aftrek wordt bepaald aan de hand van betrouwbare andere gegevens die de Belastingdienst van derden heeft ontvangen, zoals de omvang van het inkomen of van het vermogen. Hierdoor zal een forfaitairekostenaftrek leiden tot lagere administratieve lasten en uitvoeringskosten. Om die reden is in de voortgangsrapportage opgemerkt dat het voor de hand ligt om voor vrijwel alle soorten kosten van een forfaitaire aftrek uit te gaan.

Daarentegen zal het belaste voordeel uit sparen en beleggen hierdoor minder goed aansluiten bij het werkelijk genoten rendement van een belastingplichtige, aangezien geen rekening wordt gehouden met de individueel gemaakte kosten. Daarnaast zal een forfaitairekostenaftrek leiden tot economische verstoringen. Zo zullen de kosten die gepaard gaan met het aanhouden van een beleggingsportefeuille veelal hoger uitvallen dan de kosten van een spaarrekening. Indien voor alle vermogensbestanddelen een vaste forfaitaire kostenaftrek is toegestaan, maakt dit beleggen in vermogensbestanddelen waarmee hogere kosten gepaard gaan minder aantrekkelijk, aangezien de werkelijke kosten bij die vermogensbestanddelen hoger zijn dan de forfaitaire aftrek.

Bovendien zijn sommige kosten verwerkt in het rendement van een financieel instrument. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij beleggen in een beleggingsfonds. In dat geval worden de advies-, management- en transactiekosten gemaakt op het niveau van het beleggingsfonds. De belegger zal dit terugzien in een lager rendement. Het is voor de ketenpartners veelal niet mogelijk deze kosten – die door het beleggingsfonds en dus door een ander worden gemaakt - te renseigneren. Hierdoor zal voor deze gevallen niet het brutorendement, maar het nettorendement worden gerenseigneerd. Dit heeft tot gevolg dat deze verborgen kosten de facto aftrekbaar zijn van de opbrengsten. Indien er tevens wordt voorzien in een forfaitairekostenaftrek, zijn deze kosten dus zowel forfaitair als ook werkelijk in aftrek gebracht. Aangezien met de zichtbare kosten enkel op forfaitaire wijze rekening gehouden zal worden, zal er mogelijk een prikkel ontstaan om te kiezen voor beleggingsproducten waarbij de kosten verborgen zijn in het rendement en zullen deze producten meer worden aangeboden. Een dergelijk effect maakt beleggingsbeslissingen voor consumenten lastiger en geeft verkeerde prikkels aan de financiële sector.

Voorbeeld

X heeft een vermogen van € 500.000. Gedurende het jaar genereert X € 25.000 aan opbrengsten over dit vermogen. Om deze opbrengsten te genereren heeft X zelf actief belegd. Zijn financiële dienstverlener heeft hem € 500 in rekening gebracht voor de transactiekosten van de aan- en verkopen. Daarnaast zijn € 1000 aan beheerskosten in rekening gebracht.

Bij een forfaitaire kostenaftrek zijn deze kosten niet aftrekbaar. Hierdoor zal X worden belast voor € 25.000 verminderd met de forfaitaire kostenaftrek.

X kan ook kiezen om te beleggen in een beleggingsfonds. In dat geval zal X niet zelf (actief) aandelen aan- en verkopen, maar zal dit op het niveau van het beleggingsfonds gebeuren door een professionele fondsbeheerder. Indien het fonds dezelfde opbrengsten (€ 25.000) realiseert en kosten (€ 1500) maakt als X bij zelf beleggen, zal de waarde van de aandelenportefeuille van X slechts met € 23.500 stijgen.

X zal worden belast voor € 23.500 verminderd met de forfaitaire kostenaftrek.

7.1.3. Aftrek van rente op schulden

In het huidige systeem in box 3 kunnen schulden boven een bepaalde drempel worden afgetrokken van de bezittingen. Er wordt geen rekening gehouden met het karakter van een lening; voor consumptieve leningen gelden dus dezelfde regels als voor andere leningen die in box 3 vallen. Indien er voldoende bezittingen zijn om de lening volledig af te kunnen trekken, wordt met de verschuldigde rente op forfaitaire wijze rekening gehouden.

Indien voor de aftrekbaarheid van rentekosten wordt aangesloten bij de systematiek zoals die geldt voor kosten die drukken op het reguliere voordeel uit aanmerkelijk belang, zijn enkel de kosten die zijn gemaakt ter verwerving, inning of behoud van de reguliere voordelen uit sparen en beleggen aftrekbaar. Dit zou inhouden dat voor rentekosten dient te worden beoordeeld met welk doel deze zijn aangegaan. Het kwalificeren van rentekosten in verband met reguliere voordelen uit sparen en beleggen ten opzichte van de rentekosten vanwege consumptieve doeleinden is complex. Dit komt omdat de kwalificatie sterk afhankelijk is van de feiten en omstandigheden. Daarnaast speelt ook de intentie van de belastingplichtige een grote rol. Dit veroorzaakt een moeilijke bewijspositie voor de Belastingdienst, waarbij het toezicht sterk afhankelijk is van arbeidsintensieve controle. Er bestaat een risico op grondslaguitholling door het ten onrechte toestaan van rentekosten op consumptieve schulden.

Om de uitvoeringsproblematiek te voorkomen kan ervoor gekozen worden om alle rentekosten op schulden in aftrek toe te staan. Dit is in feite niet anders dan in het huidige systeem. Dit houdt dus in dat ook de rentebetalingen op consumptieve schulden aftrekbaar zijn van het inkomen uit sparen en beleggen. Dit kan leiden tot een hogere schuldfinanciering bij (consumptieve) bestedingen dan zonder een dergelijke aftrek het geval zou zijn. Een ander gevolg is dat hypotheekrentebetalingen die zien op een schuld die niet (langer) kwalificeert als een eigenwoningschuld in box 1, net als (op forfaitaire wijze) onder het huidige systeem wel aftrekbaar zijn in box 3.

Daarnaast kan renteaftrek in combinatie met een vermogenswinstbelasting leiden tot een prikkel om met geleend geld te investeren in financiële producten. Belastingheffing kan in dat geval langdurig worden uitgesteld, doordat de reguliere inkomsten wegvallen tegen de rentekosten. De waardestijgingen worden pas belast op het moment van realisatie. Indien betaalde rente aftrekbaar is van het werkelijke rendement kan een prikkel ontstaan om kosten naar voren te halen door rente vooruit te betalen. Ook zal voor een aantal specifieke situaties, zoals bij vestiging van vruchtgebruik of verkoop van lopende inkomsten, gekeken moeten worden wie rechthebbende van kostenaftrek is. Vermeden moet worden dat hiermee constructies mogelijk zijn die net als onder de Wet IB 1964 tot grondslagversmalling leiden. Bij een definitieve keuze zijn dit punten die in de afweging betrokken moeten worden.

Gezien deze nadelen van de aftrekbaarheid van de rentekosten op alle schulden, kan het tevens een mogelijkheid zijn geen of beperkte forfaitaire renteaftrek toe te staan.

7.2. Verliesverrekening

Doordat de rendementsgrondslag (de grondslag waarover het forfaitaire rendement wordt berekend) in de huidige box 3-systematiek niet negatief kan zijn, is het fiscaal momenteel niet mogelijk een negatief resultaat uit sparen en beleggen te behalen. In de varianten A en B kan het inkomen uit sparen en beleggen wel negatief zijn. Dit kan in variant A worden veroorzaakt door negatieve vermogensmutaties en in variant B door de realisatie van negatieve vermogenswinsten. Ook kan een verlies ontstaan door hoge kostenaftrek in een jaar. Bij de invoering van deze varianten ligt het om die reden voor de hand een vorm van verliesverrekening te introduceren. Door een mogelijkheid tot verliesverrekening wordt beter aangesloten bij het draagkrachtbeginsel. Zonder verliesverrekening zou de belastingdruk kunnen worden beïnvloed door het genietingsmoment van het inkomen. Dit wordt verduidelijkt aan de hand van het volgende voorbeeld.

X verkoopt in jaar 1 aandelen met een verlies van € 100 en in jaar 2 met een winst van € 60. Y verkoopt in jaar 2 aandelen met een verlies van € 40. Zowel X als Y hebben per saldo economisch een verlies van 40. Zonder (voorwaartse) verliesverrekening zou X in jaar 2 belast worden voor een inkomen van 60 terwijl Y geen belasting hoeft te betalen.

Vormgeving verliesverrekening
De verliesverrekening in een vermogensaanwas- of vermogenswinstbelasting kan als volgt worden vormgegeven:

- Verliesverrekening vindt alleen plaats binnen box 3 waarbij verliesverrekening met het voorgaande jaar en met de negen volgende jaren wordt toegestaan.
- Verliesverrekening vindt plaats op het totale inkomen uit sparen en beleggen in box 3 en dus niet per onderscheiden vermogensbestanddeel of -categorie.
- De verliesverrekening wordt bepaald op het totaal van lopende inkomsten en vermogensresultaten, zowel op bestanddelen die tegen werkelijk rendement als op bestanddelen die tegen forfaitair rendement belast worden.
- Indien kostenaftrek toegestaan is, wordt geen onderscheid gemaakt tussen verliezen veroorzaakt door kosten of verliezen veroorzaakt door een vermogensmutatie.
- Bij fiscaal partnerschap mag het verlies in het verliesjaar worden toegerekend aan de partners in de onderlinge verhouding die de partners gezamenlijk kiezen; na toerekening blijft het toegerekende verlies aan die partner gekoppeld. Kiest men niet, dan wordt het verlies voor de helft aan beiden toegerekend.
- Verliezen werken alleen in het verliesjaar door naar de inkomensafhankelijke regelingen. De verliesverrekening met het voorafgaande jaar en volgende jaren werkt niet door naar de inkomensafhankelijke regelingen.

Toelichting
Verliesverrekening vindt alleen plaats binnen box 3. Verrekening van negatief box 3-inkomen met het positieve inkomen uit een andere box is derhalve niet toegestaan. Hiervoor is gekozen omdat verliesverrekening over de boxen heen constructies in de hand werkt. Voorts kan in jaren met dalende aandelenmarkten verliesverrekening over de boxen heen grotere budgettair effecten hebben.

Op dit moment wordt uitgegaan van verliesverrekening op het totale inkomen uit sparen en beleggen in box 3. Bij verliesverrekening per vermogensbestanddeel of –categorie zou voor ieder verlies en elke winst moeten worden bijgehouden op welk vermogensbestanddeel het ziet. Daarnaast zouden de (rente-)kosten moeten worden toegerekend aan een bezitting om het verlies of de winst per vermogensbestanddeel of –categorie te berekenen. Dit zou te grote uitvoeringsproblemen opleveren.

Verliesverrekening biedt belastingplichtigen met name in variant B meer mogelijkheden voor belastingplanning, doordat in deze variant het mogelijk is de realisatie van winsten uit te stellen tot het meest voordelige moment.

Gevolgen voor de uitvoering
Verliesverrekening met box 3-inkomens in het voorafgaande jaar of de nog volgende jaren is complex in de uitvoering omdat er dan met jaaroverstijgende vaststellingen gewerkt moet worden. Om de verliezen en de verrekening daarvan bij te kunnen houden in de systemen moet met behulp van staffels gegevensvastlegging plaatsvinden. Door invoering van verliesverrekening in box 3, treedt een stapeling van verliesverrekeningen op, door de combinatie met de reeds bestaande verliesverrekening van box 1. Het vastleggen en juist verrekenen van verliezen van box 3 vergt het opstellen en nauwkeurig bijhouden van staffels. Dit raakt alle processen in de inkomstenheffing, die betrokken zijn bij deze vaststellingen, zoals de processen voor definitieveaanslagregeling, voor verminderingen en voor navorderingen. In totaal betreft het een tiental werkprocessen. Een verliesverrekening heeft niet alleen gevolgen voor de aanslag in het jaar met het negatieve inkomen uit sparen en beleggen, maar ook voor alle aanslagen waarin dit negatieve inkomen wordt verrekend met positief inkomen. De Belastingdienst moet daarom gegevens over meerdere jaren vasthouden om verliesverrekening bij een vermindering of navordering ter zake van een aanslag

waarop box 3 van toepassing is geweest, juist toe te kunnen passen. Ten opzichte van de bestaande verliesverrekeningsmogelijkheden in box 1 en 2, zal het aantal potentiële verliesverrekeningsbeschikkingen omvangrijk zijn, eens te meer omdat een negatief box 3-inkomen in grote mate conjunctuurafhankelijk zal zijn. Hierdoor zal een groot aantal belastingplichtigen ineens een verliesverrekeningsbeschikking kunnen aanvragen. Vandaar dat hiervoor een geautomatiseerde voorziening moet worden gerealiseerd. In complexe gevallen (waaronder niet-beschreven burgers of burgers die in bezwaar komen tegen de verliesverrekeningsbeschikking) zal dit geen soelaas bieden en is de Belastingdienst aangewezen op handwerk. Het opnemen van verliesverrekening vergt daardoor meer toezichtscapaciteit.

7.3. Gevolgen voor toeslagen en andere inkomensafhankelijke regelingen

De Belastingdienst Toeslagen en andere uitvoeringsorganisaties van inkomensafhankelijke regelingen van de overheid maken gebruik van gegevens geleverd door de Belastingdienst. Gegevens die de Belastingdienst hiervoor onder andere levert zijn:

1. het verzamelinkomen; en
2. de grondslag sparen en beleggen van box 3[35].

Effect van box 3-varianten op het verzamelinkomen

Het verzamelinkomen is een inkomensgegeven (het toetsingsinkomen) dat betrekking heeft op mensen die aangifte hebben gedaan voor de inkomstenbelasting en een aanslag hebben gekregen. Het verzamelinkomen is de som van het inkomen uit werk en woning (box 1), inkomen uit aanmerkelijk belang (box 2) en het belastbare inkomen uit sparen en beleggen (box 3), verminderd met daarin begrepen te conserveren inkomen. In de huidige systematiek is het inkomen uit sparen en beleggen gebaseerd op een forfaitair rendement over de grondslag sparen en beleggen.[36] Deze grondslag wijzigt in het algemeen jaarlijks slechts in beperkte mate. Dit heeft twee voordelen voor de inkomensafhankelijke regelingen:

1. Aangezien de grondslag en dus het inkomen uit sparen en beleggen relatief constant is, is de doorwerking van de box 3-component in het toetsingsinkomen ook relatief constant en ondergaat het recht op en de hoogte van de toeslag(en) van burgers als gevolg hiervan weinig verandering.
2. Doordat het recht op en de hoogte van de toeslag(en)weinig verandert, blijft het aantal en de hoogte van terugvorderingen en nabetalingen als gevolg van wijzigingen in de box 3-component relatief beperkt.

Bij de varianten A, B en C zal het inkomen uit sparen en beleggen volatieler zijn en is het voor een burger lastig om dit van tevoren goed in te schatten. Ook bij variant D, indien wordt uitgegaan van meer actuele rendementen, zal dit het geval zijn, maar wel in veel mindere mate dan bij de varianten A, B en C. Dientengevolge wordt ook het verzamelinkomen volatieler. Hierdoor zal het recht op en de hoogte van de toeslag(en) per jaar meer variëren. Als gevolg hiervan zijn ook de voorschotten minder goed in te schatten. Dit leidt tot meer terugvorderingen en nabetalingen. Dit kan leiden tot onbegrip bij burgers en in bepaalde gevallen mogelijk tot betalingsproblemen. Doordat het inkomen uit sparen en beleggen het meest volatiel is in variant B, zullen deze effecten in variant B het grootst zijn. Verder is een groot voordeel van variant D voor de inkomensafhankelijke regelingen dat de grondslag in box 3 aan het begin van het jaar bepalend is. Deze is dus al snel bekend en kan niet meer veranderen gedurende het jaar.

In het huidige systeem is een negatief inkomen uit sparen en beleggen niet mogelijk. Hierdoor kan het inkomen uit vermogen het verzamelinkomen niet verlagen. Aangezien het in de varianten A en B wel mogelijk is een negatief resultaat te halen, kan dit – afhankelijk van de vormgeving - tevens het verzamelinkomen verlagen.

[35] Voor de regelingen waarin ook het hebben van vermogen een rol speelt voor de draagkracht.
[36] De grondslag sparen en beleggen is de rendementsgrondslag op 1 januari voor zover die meer bedraagt dan het heffingvrije vermogen. De rendementsgrondslag is de waarde van de bezittingen verminderd met de waarde van de schulden.

Voorbeeld
De inkomensafhankelijke toeslag Y is maximaal € 1000 per jaar. Voor iedere € 10 die een burger verdient, neemt het recht op toeslag Y met € 1 af.

Jaar t
X bezit aandelen met een waarde van € 60.000 en een verkrijgingsprijs van tevens € 60.000.
Gedurende het jaar vinden er geen transacties plaats.
Aan het eind van het jaar zijn de aandelen € 62.000 waard.

Jaar t+1
Aan het begin van het jaar zijn de aandelen € 62.000 waard.
Gedurende het jaar vinden er geen transacties plaats.
Aan het eind van het jaar zijn de aandelen nog steeds € 62.000 waard.

Jaar t+2
Aan het begin van het jaar zijn de aandelen € 62.000 waard.
Gedurende het jaar vinden er geen transacties plaats.
Aan het eind van het jaar zijn de aandelen € 66.000 waard.

Jaar t+3
Aan het begin van het jaar zijn de aandelen € 66.000 waard.
Gedurende het jaar verkoopt X de aandelen voor € 70.000.
De verkrijgingsprijs van deze aandelen is € 60.000.
Aan het eind van het jaar bezit X € 70.000 spaargeld.

	Forfaitair rendement van 4%	**Vermogensaanwas**	**Vermogenswinst**
Jaar t			
Inkomen uit sparen en beleggen	€ 2400	€ 2000	€ 0
Recht op toeslag Y	€ 760	€ 800	€ 1000
Jaar t+1			
Inkomen uit sparen en beleggen	€ 2480	€ 0	€0
Recht op toeslag Y	€ 752	€ 1000	€ 1000
Jaar t+2			
Inkomen uit sparen en beleggen	€ 2480	€ 4000	€ 0
Recht op toeslag Y	€ 752	€ 600	€ 1000
Jaar t+3			
Inkomen uit sparen en beleggen	€ 2640	€ 4000	€ 10.000
Recht op toeslag Y	€ 736	€ 600	€ 0

Effect van box 3-varianten op het (uitvragen van) vermogen
Voor de regelingen waarin ook het hebben van vermogen een rol speelt voor de in aanmerking te nemen draagkracht is het recht op toeslagen of de hoogte van de eigen bijdragen, zoals op grond van de Wet langdurige zorg (Wlz) en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015), gekoppeld aan de omvang van de grondslag sparen en beleggen van de aanvrager.

Wijzigingen in de systematiek van box 3 kunnen tot gevolg hebben dat bepaalde gegevens (bijvoorbeeld de rendementsgrondslag aan het begin van het kalenderjaar) niet meer automatisch worden uitgevraagd, bijgehouden en vastgesteld door de Belastingdienst. Dit kan een effect hebben op de uitvoering van overheidstaken door andere overheidsinstanties.[37] Het ontwerp van de vermogenstoets zoals die geldt voor het kindgebonden budget, de zorgtoeslag en de huurtoeslag is destijds mede zo vormgegeven omdat de box 3-grondslag al door de Belastingdienst

[37] Bijvoorbeeld het CAK als uitvoerder van de eigen bijdragen Wlz en Wmo 2015.

wordt verzameld en vastgesteld.[38] Een wijziging in gegevens die de Belastingdienst bijhoudt en vaststelt kan daarom voor een groot aantal andere organisaties effect hebben.

In de varianten A en B zullen de gegevens die de Belastingdienst bijhoudt wellicht wijzigen. Afhankelijk van het type vermogensbestanddeel zal de omvang van het vermogen niet altijd meer van belang zijn bij het berekenen van de te betalen belasting.

- Betaal- en spaartegoeden
    - In zowel variant A als variant B worden de werkelijke rente-inkomsten belast. Om deze inkomsten te bepalen is het niet noodzakelijk om de omvang van de spaartegoeden te weten.
- Aandelen, obligaties en overige beleggingen (niet zijnde onroerende zaken)
    - In variant A wordt de vermogensaanwas belast. De vermogensaanwas is de eindwaarde verminderd met de beginwaarde gecorrigeerd voor de stortingen en onttrekkingen. Het lijkt dan ook niet geheel onlogisch om in deze situaties de beginwaarde te blijven uitvragen bij ketenpartners en laten controleren/invullen in de aangifte. Deze informatie is echter niet strikt noodzakelijk. In principe kan ook worden volstaan met de informatie over de aanwas om de te betalen belasting te berekenen.
    - In variant B wordt de vermogenswinst belast. De vermogenswinst is de overdrachtsprijs verminderd met de verkrijgingsprijs. De waarde van het vermogen aan het begin van het jaar speelt dus geen rol in de berekening van de te betalen belasting.
- Onroerende zaken
    - In zowel variant A als variant B wordt het inkomen uit onroerende zaken forfaitair bepaald. Hierdoor blijft de waarde noodzakelijk voor het berekenen van de te betalen belasting.

Persoonsgegevens mogen door overheidsinstanties alleen verwerkt, verzameld of verstrekt worden indien (i) dit noodzakelijk is om te voldoen aan een wettelijke verplichting; of (ii) dit noodzakelijk is voor de uitvoering van een publiekrechtelijke taak of verplichting van een overheidsinstantie, mits vastgelegd in de wet. Bij een wijziging van box 3 zal daarom het volgende in kaart moeten worden gebracht:

a) Welke partijen hebben welke informatie nodig voor het uitvoeren van hun publiekrechtelijke taken?
b) Welke informatie kan verzameld blijven worden in variant A en B? en
c) Voor welke informatie moet een nieuwe informatiestroom ingericht worden en hoe kan deze het beste worden vormgeven?

De Belastingdienst heeft een belangrijke schakelfunctie voor informatie naar andere overheidsdiensten. Uit het bovenstaande blijkt dat een box 3-wijziging ook gevolgen heeft voor de verwerking van gegevens over vermogen voor de publiekrechtelijke taken of verplichtingen van de Belastingdienst en voor de doorlevering van deze gegevens aan de Belastingdienst/Toeslagen en andere instanties. Een zorgvuldig onderzoek naar de gevolgen voor de gegevensverstrekking zal daarom deel uitmaken van de uitwerking van de te kiezen variant. De uitvoeringskosten van de gegevensverzameling, verwerking en levering en budgettaire consequenties met betrekking tot de inkomensafhankelijk regelingen zijn op dit moment nog niet in kaart gebracht.

7.4. Uitstel van betaling

In enkele van de genoemde varianten van de heffing naar het werkelijke rendement in box 3 kunnen zich liquiditeitsproblemen voordoen: er is belasting verschuldigd over vermogensaanwas in box 3 zonder dat voor de betaling daarvan liquiditeiten beschikbaar zijn. Hoewel deze problemen zich ook bij een heffing op basis van een forfaitaire vaststelling van het rendement kunnen voordoen, is de verwachting dat de problematiek toeneemt in enkele van de in de vorige hoofdstukken beschreven varianten.

[38] Ook andere diensten zijn bij de vormgeving van regelingen uitgegaan van informatie die de Belastingdienst verzamelt.

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de uitstelfaciliteiten die de invorderingsregelgeving voor aanslagen inkomstenbelasting op dit moment al biedt. Deze faciliteiten zijn aanzienlijk ruimer voor particulieren dan voor ondernemers. De invorderingsregelgeving stelt aan ondernemers, ongeacht de aard van de belastingschuld (privé of zakelijk), in beginsel als voorwaarden voor uitstel van betaling dat (1) de betalingsproblemen van de ondernemer van tijdelijke aard zijn en (2) de ondernemersactiviteiten perspectief hebben. Belangrijkste redenen voor het (van oudsher) strakkere beleid voor ondernemers zijn:

- Bij het verlenen van uitstel treedt de Belastingdienst op als *oneigenlijke kredietverlener*, het ondernemersrisico wordt feitelijk gedragen door de Belastingdienst.
- Uitstel werkt *concurrentieverstorend* ten opzichte van ondernemers die wel tijdig betalen.
- Het *macro-economische belang*: ondernemingen zonder toekomstperspectief moeten niet worden voortgezet, omdat het vermogen van deze onderneming bij een andere onderneming meer rendement oplevert.

Uitstelfaciliteiten particulieren (per 1-1-2019[39])

1) Standaardbetalingsregeling:
   Iedere particulier komt in aanmerking voor een betalingsregeling van maximaal 12 maanden, ongeacht zijn inkomens- en vermogenspositie, waarbij de openstaande belastingschuld in (ten hoogste) 12 maandelijkse gelijke termijnen van minimaal € 50 (per automatische incasso) wordt betaald.

2) Maatwerkregeling:
   Voor particulieren die over onvoldoende betalingscapaciteit beschikken (in verband met een laag inkomen en/of hoge lasten) om de belastingschuld in 12 maanden te voldoen, is er de mogelijkheid van een maatwerkregeling van maximaal 24 maanden. De maandelijkse termijnbetaling wordt gebaseerd op de betalingscapaciteit. Ook eenvoudig liquide te maken vermogen dient voor de betaling van de schuld te worden aangewend. Een eventuele restschuld wordt na afloop van de periode van 24 maanden onder voorwaarden kwijtgescholden. Een van die voorwaarden is dat eerst het aanwezige vermogen wordt aangewend voor de betaling van de schuld.

Uitstelfaciliteiten ondernemers

1) Regulier uitstel:
   Een ondernemer kan voor maximaal 1 jaar een betalingsregeling krijgen onder de voorwaarden dat (a) nieuw opkomende fiscale verplichtingen worden bijgehouden en (b) 100% zekerheid wordt gesteld. Met name deze laatste voorwaarde werpt een grote (vaak onoverkomelijke) drempel op.

2) Bijzonder uitstel (geldt vanaf 2009 naar aanleiding van de kredietcrisis):
   In bijzondere omstandigheden kan de uitstelperiode langer dan 1 jaar zijn of kan worden afgeweken van de 100%-zekerheidseis. Voorwaarde voor het verlenen van bijzonder uitstel is dat uit een verklaring van een derdedeskundige blijkt dat de betalingsproblemen tijdelijk zijn en de onderneming levensvatbaar is. Verder verlangt de ontvanger zoveel als mogelijk is zekerheid (dat kan ook in de vorm van een beslag).

3) Kortlopend uitstel (geldt vanaf 2013 en diende ter compensatie van de reparatie van het bodemrecht):
   Zonder nader onderzoek en op schriftelijk of telefonisch verzoek van de ondernemer verleent de ontvanger uitstel van betaling gedurende maximaal 4 maanden als (a) de schuld minder dan € 20.000 bedraagt, (b) er geen dwangbevelen zijn betekend, (c) er geen sprake is van een aangifteverzuim en (d) er geen vergrijpboete is opgelegd.

[39] 1 januari 2019 is de verwachte inwerkingtredingsdatum van de Fiscale vereenvoudigingswet 2017 waarin het stroomlijnen van invorderingsregelgeving voor belastingen en toeslagen is opgenomen. Vanaf die datum wijzigt het uitstelregime voor particulieren aanzienlijk. Het huidige (strengere) uitstelbeleid is in dit hoofdstuk achterwege gelaten omdat eventuele wijzigingen in box 3 naar verwachting niet voor 2019 in zullen gaan.

7.5. Investeringsklimaat

Nederland heeft een aantrekkelijk investeringsklimaat.[40] De geografische ligging, goede infrastructuren, institutionele kwaliteit en een goed opgeleide en productieve beroepsbevolking, dragen er in positieve zin aan bij dat zowel Nederlandse als buitenlandse personen en bedrijven graag investeren in Nederland. Nederland is een internationaal georiënteerde economie: het investeringsklimaat dient daarom nadrukkelijk in internationaal perspectief te worden bezien.

Een deel van de investeringen in Nederland kan samenhangen met inkomen dat belast wordt in box 3. Dat geldt voor vermogen van particulieren dat belegd is in aandelen zonder dat sprake is van een aanmerkelijk belang (<5%), maar indirect ook voor de andere categorieën. Geld op een spaarrekening vloeit immers via banken als investering weer terug in de economie. Omdat bedrijven echter ook vermogen uit het buitenland aan kunnen trekken en de omvang van het box 3-vermogen relatief beperkt is in vergelijking met bijvoorbeeld het belegde pensioenvermogen of buitenlandse investeringen ligt het in de rede dat een wijziging van de wijze van belastingheffing in box 3 een zeer beperkt of zelfs verwaarloosbaar effect heeft op het totale niveau van investeringen in Nederland.

Bij snel groeiende ondernemingen, zoals start-ups, kan bij een vermogensaanwasbelasting (variant A) het risico bestaan dat de investeerder onvoldoende liquide middelen heeft om de verschuldigde belasting over de waardemutatie te voldoen, waardoor aandelen verkocht moeten worden. Een betalingsregeling kan dit voorkomen. Daarnaast zal het in de praktijk voor een succesvolle start-up waarschijnlijk geen probleem zijn als aandelen om liquiditeitsproblemen bij de investeerder worden verkocht, aangezien er voldoende partijen de aandelen zullen willen overnemen. Wanneer het belasten van het werkelijk rendement gepaard gaat met een vorm van verliesverrekening kunnen investeerders het verlies op aandelen van slecht presterende ondernemingen verrekenen met de winst op aandelen van goed presterende ondernemingen.

[40] Zie bijvoorbeeld KPMG, (2016) Competitive alternatives, KPMG's guide to international business location costs.

8. Uitvoeringsaspecten

8.1. Algemene uitvoeringsaspecten varianten A, B, C

De varianten A, B en C sluiten in meer of mindere mate aan bij de individuele rendementen van burgers. Keerzijde hiervan is dat de complexiteit voor burgers, ketenpartners en Belastingdienst aanzienlijk toeneemt en de handhaafbaarheid voor de Belastingdienst sterk afneemt. Indien wordt besloten tot invoering van een dergelijke heffing, zal de uitvoering daarvan structureel problematisch zijn. Bovendien vergen deze varianten een aanzienlijke voorbereidingstijd voor ketenpartners en Belastingdienst, waardoor invoering zeker niet eerder dan per 1 januari 2022 mogelijk is. Voorwaarde hierbij is dat wetgeving uiterlijk 1 januari 2020 in het Staatsblad is gepubliceerd.

Hierna wordt eerst in het algemeen ingegaan op de uitvoeringsaspecten die gelden voor de varianten A, B en C. In een afzonderlijke paragraaf wordt ingegaan op de specifieke aandachtspunten voor de verschillende varianten.

Variant D is dusdanig afwijkend van de varianten A, B en C, dat de hieronder beschreven uitvoeringsproblemen niet op variant D van toepassing zijn. Deze variant kent de nadelen voor de burger en de Belastingdienst niet en kan bovendien snel worden ingevoerd (per 1 januari 2018 bij opname in het Belastingplan 2018). De uitvoeringsaspecten van variant D zijn aan het slot van dit stuk opgenomen.

Systemen Belastingdienst en financiële instellingen
De Belastingdienst moet bij de varianten A, B en C een aanzienlijke wijziging doorvoeren in zijn systemen. Door de omvang van de wijzigingen is tijdige realisatie afhankelijk van andere wijzigingen die tegelijkertijd in de ICT moeten worden gerealiseerd. Ook de financiële instellingen moeten grote inspanningen verrichten om de wijzigingen in de gegevensleveringen door te voeren.

Levering en verwerking gegevens
De hoeveelheid gegevens die financiële instellingen moeten leveren en die de Belastingdienst moet verwerken neemt aanzienlijk toe doordat de huidige gegevensset aanzienlijk uitgebreid moet worden. Voor een uitbreiding van de renseignering van gegevens zal in het licht van privacyaspecten een voldoende wettelijke basis gecreëerd moeten worden.[41] In het huidige stelsel geldt voor de hoogte van het vermogen een peildatum van 1 januari van het jaar waarover aangifte wordt gedaan (het jaar t). De aangifte inkomstenbelasting over het jaar t moet worden ingevuld in het jaar t+1. Partijen hebben daarom in de huidige situatie 14 maanden de tijd voor de gegevensaanlevering en –verwerking. Doordat in een nieuw stelsel gegevens over het gehele jaar relevant zijn (dus tot en met 31-12 van het jaar t), resteren slechts 2 maanden voor het berekenen, het samenstellen en het aanleveren van gegevens door de financiële instellingen, de controle door de Belastingdienst en de opname in de VIA. De Belastingdienst heeft slechts 2 weken voor de controle, de verwerking en het foutherstel in de VIA. Die korte periode (midden in een piekperiode bij de Belastingdienst) kent grote risico's voor tijdige, juiste en volledige opname in de VIA. De uitvoering van een vermogensaanwas- of vermogenswinstbelasting of variant C zal dan ook structureel problematisch zijn.

Voorinvulling aangifte Inkomensheffing en gevolgen burger
De mogelijkheid van voorinvulling van de aangifte neemt bij de varianten A, B en C voor groepen burgers af. Voor de betrokken burgers is dit een flinke administratievelastenverzwaring; deze burgers moeten aanzienlijk meer gegevens zelf bijhouden en berekeningen maken om aangifte te kunnen doen van hun box 3-inkomen. Enkele voorbeelden waar voorinvulling niet (meer) mogelijk is:

- huwen, scheiden, overlijden, immigreren of emigreren;
  - Financiële instellingen houden geen rekening met deze gebeurtenissen bij het renseigneren van de gegevens. In de huidige systematiek kan het merendeel van deze gegevens vooringevuld worden, omdat het hier gaat om de situatie op de peildatum. Bij de varianten

[41] Zie recent ANPR-arrest: HR 24 februari 2017, nr. 15/2068, ECLI:NL:HR:2017:286

A, B en C wordt de beginwaarde, eindwaarde en aanwas (of winst) voor zover mogelijk vooringevuld, maar moet de belastingplichtige in ieder geval zelf bepalen over welke periode of aan welke partner deze aanwas (of winst) toegerekend moet worden.

- buitenlandse bank- en spaartegoeden en effectenportefeuilles:
    - Buitenlandse financiële instellingen renseigneren niet of pas op een laat tijdstip gegevens aan de Nederlandse Belastingdienst. Daardoor wordt op deze wijze pas nadat de VIA op 1 maart beschikbaar wordt gesteld slechts een beperkt deel van de benodigde gegevens via internationale gegevensuitwisseling ontvangen.
- kosten die niet bekend zijn bij een ketenpartner.

Het verlies aan voor in te vullen gegevens staat haaks op de gewenste fiscale vereenvoudiging van de Brede Agenda[42], de Investeringsagenda[43] en de fiscale vereenvoudigingsbrief[44]. Bovendien staat dit een mogelijke vervolgstap in de vorm van een aanslag zonder aangifte in de weg. Daarnaast nemen onbedoelde fouten toe, maar zijn er ook meer mogelijkheden voor belastingontwijking en –ontduiking (fraude). Door de slechtere informatiepositie van de Belastingdienst is dit naar verwachting ook nog lastiger te bestrijden. Dit kan een negatief effect hebben op de belastingmoraal en de gepercipieerde rechtvaardigheid van het systeem.

Gevolgen handhaving
Doordat de voorinvulling van de aangifte afneemt, en de hoeveelheid en de complexiteit van de gegevens en de berekeningen die de burger moet maken toenemen, wordt het risico op (onbewuste en bewuste) fouten in de aangifte groter. Burgers maken dus meer fouten zonder dat zij het weten maar ook nemen de mogelijkheden om de belastingheffing bewust te ontwijken - of erger - te ontduiken (fraude) toe. Daarbij komt dat de gegevensaanlevering van met name in het buitenland gehouden vermogensbestanddelen (bankrekeningen en effectenportefeuilles) zeer beperkt is.
Een en ander vergt de inzet van additionele handhavingscapaciteit. Dit is eens te meer zo omdat de Belastingdienst in deze gevallen meestal niet de beschikking heeft over contra-informatie. Indien geen contra-informatie beschikbaar is, kan de juistheid van de in de aangifte opgenomen gegevens enkel worden gecontroleerd door een handmatige uitvraag. Zelfs bij een grote toename in de handhavingscapaciteit zijn deze problemen niet weg te nemen. Ook verliesverrekening heeft gevolgen voor de handhaving: aangiften van niet-beschreven burgers en aangiften van burgers die in bezwaar komen tegen de verliesverrekeningsbeschikking moeten handmatig behandeld worden. Het gaat hierbij om een groter volume dan de verliesverrekening zoals deze nu plaatsvindt bij box 1 en box 2.
Ondanks extra toezicht zal - door de toegenomen complexiteit - het handhavingsniveau naar verwachting afnemen.

Gevolgen voorlopige aanslag
De op het nieuwe systeem gebaseerde voorlopige aanslag die wordt opgelegd vanaf december van het jaar voorafgaand aan het ingangsjaar zal – noodgedwongen - gebaseerd worden op de verschuldigde belasting op basis van de laatst bekende gegevens over box 3. Het is namelijk niet mogelijk voor de Belastingdienst om een inschatting te doen van bijvoorbeeld de vermogensaanwas of de vermogenswinst. Dit leidt tot substantieel meer en hogere nabetalingen en terugvorderingen bij de eerste definitieve aanslag die gebaseerd is op het nieuwe systeem. Ook structureel zal het in de voorlopige aanslag lastig zijn de werkelijke inkomsten uit vermogen te schatten. Dit leidt mogelijk tot onbegrip bij burgers en in bepaalde gevallen mogelijk tot betalingsproblemen.

Gevolgen kostenaftrek
Indien aftrek van werkelijke kosten toegestaan wordt, zorgt dit voor extra problemen. Het aantal niet voor in te vullen gegevens neemt toe. Voor burgers die kosten maken die niet gerenseigneerd worden geldt dat zij deze kosten zelf moeten opzoeken en vaststellen en in hun aangifte moeten verwerken. Van deze kosten moet de burger betalingsbewijzen bewaren om desgevraagd de kosten

[42] Kamerstukken II 2013/14, 31 066, nr. 201
[43] Kamerstukken 2016/17, 31 066, nr. 304
[44] Kamerstukken 2016/17, 34 552, nr. 5

ook aan te tonen. Kostenaftrek leidt tot discussie over de allocatie, juistheid en aftrekbaarheid van de gemaakte kosten. Toezicht op deze aftrekbedragen is vanwege het ontbreken van contra-informatie arbeidsintensief. De aftrekbaarheid van kosten staat haaks op de doelstelling om de belastingheffing te vereenvoudigen.

Gevolgen ICT en dienstverlening
De ICT-inspanningen om de varianten A, B en C in te voeren leggen een groot beslag op de schaarse portfolioruimte van de Belastingdienst. Dit moet mede worden gezien in het licht van de noodzakelijke vernieuwing van het IV-landschap en de realisatie van de Investeringsagenda. Tevens vergt invoering een forse inspanning voor de dienstverlening en de (handhavings)communicatie.

Bij de verdere uitwerking van een vermogensaanwas- of vermogenswinstbelasting zullen nog keuzes moeten worden gemaakt omtrent de aftrekbaarheid van kosten, de doorwerking naar toeslagen en de mogelijkheid tot verliesverrekening. Daarnaast kunnen gedurende de verdere uitwerking nog andere knelpunten naar voren komen, zoals nieuwe mogelijkheden tot het ontwijken van belasting door middel van constructies.

Samenvatting
Samengevat hebben de varianten A, B en C de volgende gevolgen:

- Een heffing over het werkelijke rendement vergt de inrichting van complexe informatiestromen doordat ten opzichte van de huidige situatie een veelvoud aan extra gegevens in zeer korte tijd moet worden geleverd door de financiële instellingen en verwerkt door de Belastingdienst. Dit is structureel problematisch voor een goede en tijdige voorinvulling van de VIA en leidt tot meer fouten in de aangifte en veel handmatige correcties.
- Bovendien beschikt de Belastingdienst – zelfs bij een goede en tijdige informatiestroom - in een aantal situaties niet of niet op tijd over de benodigde gegevens. Dit is onder andere het geval indien de belastingplichtige bank- en spaartegoeden en/of effectenportefeuilles aanhoudt bij een buitenlandse financiële instelling of indien de belastingplichtige gedurende het belastingjaar huwt, scheidt, overlijdt, immigreert of emigreert.
- Indien de gegevens niet of niet op tijd beschikbaar zijn, kunnen deze niet worden vooringevuld in de VIA.
- Dit heeft tot gevolg burgers (of hun nabestaanden) zelf complexe berekeningen moeten maken. Dit zal leiden tot hoge administratieve lasten en een toename in de hoeveelheid onjuiste aangiftes.
- Door het ontbreken van contra-informatie is het complex deze onjuiste aangiften te detecteren, te controleren en te corrigeren, terwijl juist de belastingplichtigen meer mogelijkheden hebben de aangifte – al dan niet bewust - onjuist in te vullen. Arbeidsintensief toezicht zal daarom noodzakelijk zijn.
- Ondanks extra toezicht zal het handhavingsniveau naar verwachting afnemen door de toegenomen complexiteit en door een lager niveau van gegevensaanlevering. De aanpassingen zorgen voor een structureel en incidenteel groot beslag op het portfolio en budget van ICT en communicatie.
- De uitvoering van bovenstaande varianten zal dan ook structureel problematisch zijn.

In de volgende paragrafen zijn de specifieke uitvoeringsgevolgen van de varianten A, B, C en D opgenomen. De gevolgen voor de uitvoering zijn overzichtelijk weergegeven in de sjablonen die in bijlage 3 zijn bijgevoegd.

8.2. Specifieke uitvoeringsgevolgen bij variant A (vermogensaanwasbelasting)

Gegevensaanlevering
De financiële instellingen moeten naast de gegevens voor bank- en spaartegoeden voor circa 850.000 bezitters van een effectenportefeuille de vermogensstand per 1-1, stortingen, onttrekkingen en de vermogensstand per 31-12 leveren. De Belastingdienst moet die gegevens verwerken. Voor die gegevens die niet vooringevuld kunnen worden, moet de burger in ieder geval zelf zijn stortingen en onttrekkingen bijhouden en zijn vermogensstanden invullen. Dit laatste is met name het geval bij buitenlandse bankrekeningen en buitenlandse effectenportefeuilles.

Hierdoor is er een groter risico dat belastingplichtigen onbewust (fouten) of bewust (fraude) de aangifte onjuist invullen.

Uitvoeringskosten
Tabel 20: Uitvoeringskosten variant A

	Incidenteel	Structureel
Dienstverlening	€ 6 mln	€ 1 mln
Handhaving/toezicht	€ 32 mln (430 fte)	€ 12 mln (165 fte)
Automatisering	€ 6 mln	€ 1 mln
Evt aanpassing gegevenslevering aan derden	Nnb	nnb
Totaal	€ 44 mln	€ 14 mln[45]

Indien een aftrek van werkelijke kosten wordt ingevoerd, heeft dit tot gevolg dat de incidentele kosten toenemen tot € 47 miljoen en de structurele kosten tot € 16 miljoen.

8.3. Specifieke uitvoeringsgevolgen bij variant B (vermogenswinstbelasting)

Gegevensaanlevering
Financiële instellingen moeten naast de gegevens voor bank- en spaartegoeden voor maximaal circa 850.000 bezitters van een effectenportefeuille - in het geval van het vervreemden van (een gedeelte van) die effectportefeuille - de verkrijgingsprijs en de vervreemdingsprijs leveren. Vervolgens moet de Belastingdienst deze gegevens verwerken. Voor die gegevens die niet vooringevuld kunnen worden, moet de burger de historische verkrijgingsprijs bewaren en in de aangifte die verkrijgingsprijs en de vervreemdingsprijs invullen in zijn aangifte.

Historische verkrijgingsprijs
Bij een vermogenswinstbelasting moet de verkrijgingsprijs (zoals bepaald bij aanschaf of op ingangsdatum van het nieuwe systeem) bekend zijn. Dit betekent dat banken en burger deze gegevens moeten gaan bijhouden. Probleem hierbij is dat deze verkrijgingsprijs vanaf het moment van aanschaf of vanaf ingangsdatum van een vermogenswinstbelasting tot vervreemding, soms vele jaren lang, bijgehouden moet worden. Dit vereist een bewaarplicht bij de burger en brengt forse administratieve lasten met zich mee. Het vaststellen van de verkrijgingsprijs leidt bij de invoering en ook structureel tot tal van vragen en discussies met de inspecteur omdat de belastingplichtige er belang bij heeft dat deze prijs zo hoog mogelijk is. Hierbij speelt ook dat de hoogte van de historische verkrijgingsprijs bij (veel) latere vervreemding lastig is vast te stellen en te toetsen.

Bijhouden en overdragen verkrijgingsprijs
Moeilijkheden zijn te verwachten indien een belastingplichtige zijn beleggingen die worden beheerd door de ene financiële instelling onderbrengt bij een andere financiële instelling. Het bijhouden van de oorspronkelijke verkrijgingsprijs is daarbij het probleem. In binnenlandse situaties is het de vraag of het uitvoerbaar is dat de voormalige financiële instelling bij overdracht de verkrijgingsprijs van alle in bezit zijnde vermogensbestanddelen doorgeeft aan de nieuwe financiële instelling. Indien de overdragende instelling in het buitenland is gevestigd is het de vraag of deze instelling de verkrijgingsprijs mee zal of kan leveren. Hierdoor is er een groter risico dat belastingplichtigen onbewust (fouten) of bewust (fraude) de aangifte onjuist invullen.
Daarnaast is het de vraag of deze verkrijgingsprijs in overeenstemming is met de Nederlandse fiscale wet- en regelgeving.[46] In overleg met de ketenpartners dient onderzocht te worden of zij deze taak kunnen uitvoeren.

[45] De definitieve uitvoeringskosten zijn afhankelijk van de uitwerking van de variant
[46] Daarnaast bestaat tevens een risico op fraude als de overdragende partij bewust een foutieve verkrijgingsprijs doorgeeft. Dit zal voor de overnemende partij vermoedelijk in veel situaties niet of nauwelijks te controleren zijn.

Uitvoeringskosten

Tabel 21: Uitvoeringskosten variant B

	Incidenteel	Structureel
Dienstverlening	€ 7 mln	€ 1 mln
Handhaving/toezicht	€ 34 mln (455 fte)	€ 13 mln (175 fte)
Automatisering	€ 6 mln	€ 1 mln
Evt aanpassing gegevenslevering aan derden	Nnb	nnb
Totaal	€ 47 mln	€ 15 mln[47]

Indien een aftrek van werkelijke kosten wordt ingevoerd, heeft dit tot gevolg dat de incidentele kosten toenemen tot € 49 miljoen en de structurele kosten tot € 16 miljoen.

8.4. Specifieke uitvoeringsgevolgen bij variant C

Administratieve lasten

In situaties dat het gemiddelde dagsaldo van de depositorekeningen niet wordt gerenseigneerd, bijvoorbeeld bij buitenlandse rekeningen, zal een belastingplichtige zelf zijn gemiddelde spaarsaldo moeten berekenen. Om van elke buitenlandse rekening over 365 dagsaldi het gemiddelde te berekenen is echter iets wat niet van een belastingplichtige gevraagd kan worden. Het is onduidelijk of aan belastingplichtige het gemiddelde dagsaldo van deposito's bij diens buitenlandse financiële dienstverlener op verzoek kan verkrijgen. Het is in ieder geval geen informatie die door middel van de jaaroverzichten bekend is bij belastingplichtigen en het is onwaarschijnlijk dat buitenlandse financiële dienstverleners hun systemen aanpassen voor de Nederlandse belastingregelgeving. Indien de financiële dienstverlener desondanks wel beschikt over het gemiddelde dagsaldo van deposito's, zal een jaarlijks informatieverzoek van belastingplichtigen bij hun buitenlandse financiële dienstverlener tot het verkrijgen van deze informatie leiden tot een grote toename van de administratieve lasten. Een afwijkend systeem voor in het buitenland aangehouden deposito's, zoals bijvoorbeeld het berekenen van de gemiddelde deposito's op basis van twee peildata, leidt tot grote arbitragemogelijkheden en stuit tevens op juridische bezwaren.

Gegevenslevering

Bij de forfaitaire variant zorgt de berekening van het gemiddeld spaargeld op basis van het aantal rentedagen voor forse administratieve lasten voor bepaalde groepen belastingplichtigen. Bij het aanhouden van vermogensbestanddelen bij buitenlandse financiële instellingen en bij huwen, scheiden, overlijden, immigreren, emigreren moet de belastingplichtige zelf (of zijn nabestaanden) het gemiddeld spaargeld bepalen. Als er frequent mutaties op een rekening zijn, wordt de berekening (te) complex voor de burger.

Uitvoeringskosten

Tabel 22: Uitvoeringskosten variant C

	Incidenteel	Structureel
Dienstverlening	€ 1 mln	€ 1 mln
Handhaving/toezicht	€ 22 mln (260 fte)	€ 8 mln (110 fte)
Automatisering	€ 2 mln	€ 1 mln
Evt aanpassing gegevenslevering aan derden	Nnb	nnb
Totaal	€ 25 mln	€ 10 mln[48]

[47] De definitieve uitvoeringskosten zijn afhankelijk van de uitwerking van de variant
[48] De definitieve uitvoeringskosten zijn afhankelijk van de uitwerking van de variant

8.5. Uitvoeringsaspecten variant D: wijzigingen in het huidige systeem van vermogensrendementsheffing

Variant D laat de basis van de huidige vermogensrendementsheffing in stand. De aansluiting met het werkelijke rendement wordt bereikt door gebruik te maken van de bestaande box 3-parameters. Het gaat hier om de rendementsverdeling in de verschillende vermogensschijven, de rendementen zelf, het heffingvrije vermogen en het belastingtarief.

Voorinvulling aangifte Inkomensheffing en gevolgen burger
De vermogensrendementsheffing 2017 is een efficiënte en eenvoudige heffing. Door de hoge mate van voorinvulling biedt deze heffing goede dienstverlening aan de burger en een belangrijk en doelmatig instrument van handhaving voor de Belastingdienst. Ook sluit variant D goed aan bij de reeds ingezette ontwikkelingen om de (internationale) gegevensuitwisseling uit te breiden.

Invoeringstermijn
Variant D kan op korte termijn worden ingevoerd. In het geval van een parameteraanpassing is bij opname in het Belastingplan 2018 invoering reeds per 1 januari 2018 mogelijk. Een structuuraanpassing kent een voorbereidingstijd van een jaar na opname van de wijziging in het Staatsblad. Bij opname in het Belastingplan 2018 zou in dat geval invoering per 2019 mogelijk zijn.

Uitvoeringkosten
Bij aanpassing van uitsluitend de parameters lopen de wijzigingen mee in de jaaraanpassingen. De kosten bij een structuuraanpassing zijn circa € 0,1 mln.

8.6. Implementatietermijn

Een nieuw systeem (met uitzondering van variant D) kan, uitgaande van onderstaand tijdpad, op zijn vroegst in 2022 in werking treden:

<table>
<tr><td rowspan="2">2017</td><td>3e</td><td>Besluitvorming gereed</td><td></td></tr>
<tr><td>4e</td><td rowspan="2">Voorbereiden wetgeving</td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="4">2018</td><td>1e</td><td>Uitvoeringstoets Belastingdienst</td></tr>
<tr><td>2e</td><td>Internetconsultatie</td><td></td></tr>
<tr><td>3e</td><td>Advies Raad van State</td><td>Voorleggen voor advies aan Actal en Autoriteit persoonsgegevens</td></tr>
<tr><td>4e</td><td rowspan="4">Indienen wetsvoorstel; behandeling Tweede Kamer; en behandeling Eerste Kamer</td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="4">2019</td><td>1e</td><td>Vooroverleg over specificaties tussen ketenpartners en Belastingdienst</td></tr>
<tr><td>2e</td><td rowspan="3">Indien wetsvoorstel is aangenomen in de Tweede Kamer worden specificaties opgesteld in overleg tussen ketenpartners en Belastingdienst.
(12 maanden)</td></tr>
<tr><td>3e</td></tr>
<tr><td>4e</td><td>Publicatie in Staatsblad</td></tr>
<tr><td rowspan="4">2020</td><td>1e</td><td rowspan="2">Voorleggen voor advies aan Bureau ICT-Toetsing (BIT)</td></tr>
<tr><td>2e</td><td rowspan="8">Na publicatie in Staatsblad en afronding gegevensspecificaties- wordt gestart met de systeemaanpassingen.

Idealiter wordt ook het advies van BIT afgewacht.

Systeemaanpassingen ketenpartners en Belastingdienst (minimale duur 18 maanden)</td></tr>
<tr><td>3e</td><td></td></tr>
<tr><td>4e</td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="4">2021</td><td>1e</td><td></td></tr>
<tr><td>2e</td><td></td></tr>
<tr><td>3e</td><td></td></tr>
<tr><td>4e</td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2">2022</td><td>1e</td><td>Inwerkingtreding</td><td></td></tr>
<tr><td>2e</td><td></td><td></td></tr>
</table>

Bijlagen

1. Kostenaftrek in de Wet IB 1964

In het systeem, zoals Nederland dat kende voor invoering van de huidige forfaitaire vermogensrendementsheffing in 2001, was het mogelijk om de werkelijke kosten in aftrek te brengen. Kosten waren in aftrek toegestaan voor zover zij op de inkomsten drukten en gemaakt waren tot verwerving, inning en behoud van die inkomsten. Daarnaast mocht de totale omvang van de kosten niet overtreffen wat gebruikelijk was. De bewijslast van de ongebruikelijkheid rustte op de inspecteur.[49] Ingeval waardevertegenwoordigende zaken waren aangeschaft, moest voor de toepassing van het omvangscriterium niet worden gelet op de aanschaffingskosten maar op de jaarlijkse afschrijving.[50]

De criteria voor de kostenaftrek leidden tot veel procedures en een omvangrijk palet aan jurisprudentie. Wat opvalt is dat deze jurisprudentie veelal zeer casuïstisch van aard is. Het toenmalige systeem van kostenaftrek past niet meer in een moderne belastingheffing anno 2017. De beoordeling of bepaalde kosten in aftrek worden toegestaan is zeer feitelijk van aard en vereist arbeidsintensief toezicht. Niet in de laatste plaats omdat voor veel van deze kosten geen contra-informatie beschikbaar is. Onderstaand enkele voorbeelden ter illustratie.[51]

Kosten werkkamer

Met de jurisprudentie over de aftrekbaarheid van de kosten die zien op de werkkamer is een boek te vullen. Deze kosten waren namelijk alleen aftrekbaar indien de belastingplichtige in redelijkheid heeft kunnen besluiten een werkkamer in zijn woning uitsluitend of nagenoeg uitsluitend te gebruiken voor vermogensbeheer. In een zaak oordeelde Hof Amsterdam:

> *"Gelet op de samenstelling van haar vermogen, de omvang ervan (ruim ƒ 2 600 000) en de daaruit verworven inkomsten (ruim ƒ 80 000) heeft belanghebbende, die alleen woont, in redelijkheid kunnen beslissen een vertrek in haar woning te bestemmen voor vermogensbeheer. Het beheer van de verschillende onroerende zaken — waarbij bij één ervan sprake is van een gedeeltelijk vruchtgebruik bij een derde —, van een omvangrijke gevarieerde effectenportefeuille en van de uitstaande tegoeden brengt zodanige werkzaamheden met zich mee dat het daarvoor gebruiken van een werkkamer normaal is. Dat het beheer van één van de onroerende zaken is uitbesteed, doet hieraan onvoldoende af. De omstandigheid dat zich in de kamer een verzameling kinderboeken en een slaapbank bevinden, staat er niet aan in de weg dat de kamer moet worden aangemerkt als te zijn onttrokken aan het persoonlijke leven van belanghebbende. Deze voorwerpen dienen ter stoffering"*[52]

Kosten bezoeken aandeelhoudersvergadering

De kosten die zijn verbonden aan het bezoeken van aandeelhoudersvergaderingen waren in sommige gevallen aftrekbaar. Dit was onder andere afhankelijkheid van de grootte van de vennootschappen waarin de aandelen werden gehouden en de omvang van het aandelenpakket. Zo oordeelde Hof Amsterdam:

> *"De reiskosten zijn geen kosten van vermogensbeheer nu het bezit in elk fonds afzonderlijk zo gering is dat invloed op de dividendvaststelling niet aannemelijk is"*[53]

[49] HR 28 juni 1995, nr. 30.312, BNB 1995/255.
[50] HR 10 december 1997, nr. 32.394, BNB 1998/53.
[51] Aangezien de toenmalige wet- en regelgeving in belangrijke mate afwijkt van de huidige voorstellen, is het toenmalige recht omrent kostenaftrek – nog afgezien van de vraag of dit wenselijk wordt gevonden – niet een-op-een toepasbaar op de varianten A en B. De systematiek voor 2001 kende immers een objectief inkomensbegrip, waardoor enkel de voordelen uit een inkomensbron werden belast en niet de voordelen behaald voor een vervreemding van diezelfde inkomensbron. Kosten die betrekking hadden op het behalen van vervreemdingswinsten waren om die reden niet in aftrek toegestaan. Dit had gevolg dat transactiekosten niet aftrekbaar waren. Desalniettemin kunnen wel lessen worden getrokken uit de wijze waarop kostenaftrek was geregeld in de Wet IB 64.
[52] Hof Amsterdam 17 november 1999, nr. 97/20 065, V-N 2000/9.10.
53 Hof Amsterdam 18 juni 1976, nr. 905/75, BNB 1977/269.

Daarnaast kende de Wet IB 1964 een opsomming van niet-aftrekbare kosten. Hierin werd onder andere bepaald dat de kosten van telefoonabonnementen, literatuur (met uitzondering van vakliteratuur) en aktetassen (en dergelijke[54]) niet aftrekbaar waren. De wetgever heeft toentertijd gekozen voor een dergelijke bepaling om geschillen te vermijden over de aftrekbaarheid van deze kosten.[55]

De kosten werden in aanmerking genomen op het moment dat ze zijn betaald, verrekend, door de belastingplichtige ter beschikking zijn gesteld of rentedragend zijn geworden. Vooruitbetaalde renten werden niet in aanmerking genomen, indien zij betrekking hadden op tijdvakken die later eindigen dan zes maanden na afloop van het kalenderjaar waarin zij werden voldaan en voor zover zij betrekking hadden op de periode die aanving na afloop van het kalenderjaar. De niet in aftrek toegestane renten werden geacht in gelijke delen te zijn voldaan in elk van de volgende kalenderjaren waarop deze betrekking hadden. De aftrekbare renten werden dus getemporiseerd.

In de jaren voorafgaande aan de Belastingherziening 2001 zijn op het gebied van de kostenaftrek ook maatregelen getroffen door de aftrek van persoonlijkeverplichtingenrente (1997) en de aftrek van rente met betrekking tot de financiering van effecten (1999) te beperken.[56] De kwalificatieproblematiek voor de toerekening van kosten die bij aftrek van werkelijke kosten ook speelt komt in de hoofdtekst van dit document aan bod. Tot slot wordt in dit kader niet ingegaan op onderhoud- en verbeterkostenproblematiek bij onroerende zaken, omdat onroerende zaken in alle varianten forfaitair worden belast.

54 'Het 'en dergelijke' ziet onder meer op diplomatenkoffers, attachécases en hand- en polstassen. Kamerstukken II 1988/9, 20 873, nr. 3, blz. 28.
55 Kamerstukken II 1988/89, 20 873, nr. 4.
56 Kamerstukken II 2005/06, 30 375, nrs. 1–2, blz. 55

2. Juridische houdbaarheid

2.1. Aanleiding

Op 27 oktober 2016 is tijdens het algemeen overleg over de voortgangsrapportage in de Tweede Kamer ook gesproken over de juridische houdbaarheid van de forfaitaire rendementsheffing in het systeem 2017. De Staatssecretaris van Financiën heeft toegezegd dat als meer informatie beschikbaar komt over de risico's, dit zal worden vermeld in het keuzedocument. In dit document is er daarom aandacht voor de juridische houdbaarheid van de forfaitaire rendementsheffing.

De juridische houdbaarheid van een forfaitair stelsel gaat met name om de vraag of de vermogensrendementsheffing in strijd is met het eigendomsrecht. Het recht op een ongestoord genot van de eigendom is neergelegd in artikel 1 van het Eerste Protocol bij het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EP):

> "Iedere natuurlijke of rechtspersoon heeft recht op het ongestoord genot van zijn eigendom. Aan niemand zal zijn eigendom worden ontnomen behalve in het algemeen belang en onder de voorwaarden voorzien in de wet en in de algemene beginselen van internationaal recht.
>
> De voorgaande bepalingen tasten echter op geen enkele wijze het recht aan, dat een staat heeft om die wetten toe te passen, die hij noodzakelijk oordeelt om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang of om de betaling van belastingen of andere heffingen of boeten te verzekeren."

De overheid mag bij het maken van wetgeving en beleid ingrijpen in het ongestoord genot van eigendom van burgers, maar daar zijn wel grenzen aan. Om te toetsen of een regeling niet in strijd is met het eigendomsrecht kan een stappenschema worden doorlopen:

1. Is sprake van eigendom?

2. Zo ja, is sprake van inmenging in het eigendomsrecht?

3. Zo ja, is de inmenging gerechtvaardigd?

a. Is er een *wettelijk voorschrift* waarop de overheid zich kan beroepen om in te grijpen in het ongestoord genot van eigendom van burgers?

b. Is met de inmenging een gerechtvaardigd *algemeen belang* gediend?

c. Bestaat er een redelijke verhouding tussen de mate van inmenging en het daarmee gediende algemeen belang ('*fair balance*')?

Indien er geen twijfel is over de eerste twee vragen kan direct naar de derde vraag worden overgegaan. Indien het antwoord op een van de subvragen van vraag 3 'nee' is, dan is er sprake van schending van het eigendomsrecht. Een fiscale maatregel is dus pas geoorloofd als deze cumulatief aan de drie subvragen voldoet.

Als gevolg van de lage rentes op sparen blijft de juridische houdbaarheid van de forfaitaire vermogensrendementsheffing in de praktijk onderwerp van discussie. In het navolgende is meer achtergrond en verdieping hierbij opgenomen.

2.2. Achtergrond forfaitaire rendementsheffing

Waarom is in 2001 gekozen voor een *forfaitaire* rendementsheffing? In de memorie van toelichting op de Belastingherziening 2001[57] wordt de reden van de stelselherziening en de introductie van de vermogensrendementsheffing uitgebreid toegelicht. In het kader van de discussie over de juridische houdbaarheid van het huidige systeem volgt hieronder een samenvatting van de redenen voor invoering van een forfaitaire rendementsheffing.

Volgens het inkomensbegrip van de Wet IB 1964 waren de reguliere opbrengsten van privévermogensbestanddelen (rente, dividend, huur) wel, maar de op dergelijke vermogensbestanddelen behaalde vermogenswinsten niet belast. Dit leidde ertoe dat veel belastingplichtigen ernaar streefden vermogensrendementen zoveel mogelijk in de vorm van onbelaste vermogenswinst te genieten. Deze belastingontwijking verergerde doordat beleggingsvormen, waarbij de inkomsten als onbelaste vermogenswinsten werden gerealiseerd, werden gefinancierd met leningen, waarop de rente veelal volledig aftrekbaar was. Daarbij was tevens van belang dat de progressieve belastingheffing van met name spaarrente dikwijls als onredelijk zwaar werd ervaren. Als oplossing voor deze problematiek is bij de Belastingherziening 2001 gekozen voor een systeem waarbij het inkomen uit sparen en beleggen forfaitair wordt bepaald op een vermogensrendement van 4% (forfaitair rendement) over de belastbare grondslag. Dit forfaitair bepaalde rendement wordt belast tegen een proportioneel tarief van 30%.

De belangrijkste reden voor deze keuze was het voorkomen van een verdergaande uitholling van de belastinggrondslag. De herziening was bedoeld om een grondslagdefinitie te formuleren die er voor moest zorgen dat het fiscale inkomensbegrip weer aansluiting kreeg bij de economische realiteit waarin rendement in velerlei vormen tot uitdrukking kan komen. Met het forfaitaire rendement kan op vrij eenvoudige wijze worden bepaald hoeveel inkomen een belastingplichtige grosso modo uit zijn gespaarde en belegde (netto)vermogen zal behalen. Hierdoor zou een overzichtelijk en eenduidig systeem ontstaan waarin fiscaal geïndiceerde opzetjes en constructies waarbij economisch rendement geheel of gedeeltelijk wordt getransformeerd in onbelaste vormen van rendement, al dan niet in combinatie met renteaftrek bij financiering met vreemd vermogen, tot het verleden zouden gaan behoren.

De keuze voor een vast forfaitair rendement had ook tot doel om een zuivere economische afweging te kunnen maken tussen rendement en risico. Immers, potentieel hogere rendementen, die vooral samenhangen met de risicocomponent in de beloning, waren voor de belastingheffing niet meer relevant. Ook werd beoogd de hiermee verband houdende fiscale verstoring op de prijs van financiële producten te verminderen. En ten slotte wilde men door een verlaging van de effectieve belastingdruk de fiscale emigratie verminderen.

Onder het forfaitaire rendement zijn aftrekbare kosten en financieringsrenten als zodanig niet in aftrek toegelaten. Voor zover de kosten niet bestaan uit rente, gaat het om kosten die het te behalen rendement van het vermogen beïnvloeden. Het karakter van een forfaitaire heffing brengt met zich dat bij de bepaling van de hoogte van het forfait op globale wijze rekening is gehouden met die kosten. Voor aftrek van de kosten zelf is dan geen plaats meer. Dat leverde tevens een belangrijke vereenvoudiging op. Door het forfaitaire rendement alleen toe te passen op het (positieve) saldo van bezittingen en schulden is geen separate renteaftrek mogelijk ter zake van schulden die samenhangen met bezittingen waarop het forfaitaire rendement van toepassing is.

De hoogte van het forfaitaire rendement is in 2001 op een zodanig niveau vastgesteld (4%) dat "daarmee op een globale maar aanvaardbare wijze zou kunnen worden aangesloten bij de rendementen die belastingplichtigen in de praktijk, indien dit over een langere periode wordt bezien, gemiddeld zouden moeten kunnen behalen zonder dat zij daar (veel) risico voor hoeven te nemen. In zoverre kan derhalve niet worden gesteld dat in het concept van de forfaitaire rendementsheffing geen rekening wordt gehouden met de omvang van de werkelijk genoten inkomsten uit vermogen."[58] Een tegenbewijsregeling is achterwege gelaten door, onder meer, te

[57] Kamerstukken II 1998/99, 26 727, nr. 3.
[58] Kamerstukken II 1999/2000, 26 727, nr. 7, blz. 263.

wijzen op de uitvoeringsproblemen van een dergelijke regeling en de omstandigheid dat de aantrekkelijkheid van het forfaitaire karakter – de eenvoud – daardoor verdwijnt.[59]

Tot slot wordt nog stilgestaan bij de vraag: 'Wat is nu precies een forfait?'. Bij juridische toetsing wordt meestal gekeken naar de betekenis van een term in het spraakgebruik. Een 'forfait' is volgens de Van Dale 'een vast bedrag dat bij het inkomen moet worden opgeteld of daarvan mag worden afgetrokken om het belastbaar inkomen te bepalen'. Sonja Dusarduijn gaat in haar proefschrift[60] uitgebreid in op het gebruik van forfaits. Zij beschrijft dat in de praktijk van het recht gebruik wordt gemaakt van het rechtsvermoeden. Het rechtsvermoeden wordt ingezet om bepaalde (bewijs)problemen voor te zijn, bijvoorbeeld in het formele belastingrecht wordt hier gebruik van gemaakt. Indien de vermoede rechtswerkelijkheid een getalsmatige aangelegenheid betreft, wordt binnen de fiscaliteit meestal gesproken over een forfait. Het forfait is dus bedoeld om de werkelijkheid van de gemiddelde belastingplichtige op praktische wijze te benaderen. Forfaitaire regelingen in belastingwetten worden geïntroduceerd met het oog op de doelmatigheid, zoals uitvoerbaarheid en uitvoeringskosten. Naast forfaits wordt er in het belastingrecht ook gebruik gemaakt van rechtsficties. Met een rechtsfictie wordt een rechtsgevolg gecreëerd dat zonder de fictie niet was ingetreden. De algemene doelstelling van een rechtsfictie is de eenvoud en doelmatigheid, voorkoming van misbruik en maatschappelijke redenen. Aanvullende overwegingen kunnen zijn draagkrachtoverwegingen, didactische redenen en budgettaire belangen.

Soms worden de termen 'forfaitair' en 'fictie' door elkaar gebruikt. Dit gebeurt ook bij de discussie over de juridische houdbaarheid van box 3. Toch is de betekenis niet dezelfde. Waar sprake is van een forfait is ook altijd sprake van een fictie, maar niet andersom: waar sprake is van fictie, is niet altijd sprake van forfait. Zo is het vermogensrendement dat in box 3 op forfaitaire wijze wordt bepaald, altijd een fictie, tenzij heel toevallig dit rendement ook in werkelijkheid exact 4% bedraagt. De fictieve dienstbetrekking, waarbij een situatie die eigenlijk geen dienstbetrekking is, maar fiscaal wel als zodanig wordt aangemerkt, is echter wel een fiscale fictie, maar heeft met een forfait niets te maken. Het forfait als rechtsvermoeden neemt iets aan dat werkelijk zou kunnen zijn, terwijl de rechtsfictie iets veronderstelt waarvan we weten dat het niet overeenkomt met de werkelijkheid. Het forfait beoogt de werkelijkheid van de gemiddelde belastingplichtige te benaderen en de uitkomst zal dus meestal niet overeenkomen met de werkelijkheid van de individuele belastingplichtige. Het fictieve karakter van een forfait wordt versterkt als er geen tegenbewijsmogelijkheid bestaat.

Veel forfaits zijn aanvankelijk met zorg geschat maar op termijn kan een verschil ontstaan tussen forfait en werkelijkheid. Voor de vermogensrendementsheffing is dat nog niet het geval (voor het totale box 3-vermogen wordt het tot 2017 gehanteerde forfaitaire rendement van 4% na afronding nog steeds benaderd, maar voor de rendementen die de laatste jaren werden behaald werd het verschil tussen het forfait en de werkelijkheid als te groot ervaren (met name door de gedaalde spaarrente)). Veel spaarders in box 3 hadden daardoor het gevoel belasting te betalen over een opbrengst die er nooit is geweest. Om die reden is met ingang van 2017 het systeem aangepast en heeft het kabinet op Prinsjesdag vorig jaar aangekondigd toe te willen naar een heffing op werkelijk rendement.

2.3. Nadere analyse arresten HR

De arresten van de Hoge Raad in 2015 en 2016 spelen een grote rol in de discussie over de juridische houdbaarheid. Ten eerste is daarom gekeken naar het arrest van de Hoge Raad van 10 juni 2016[61] over het jaar 2011. De belangrijke punten uit dit arrest zijn:

- Van de wetgever mag worden verlangd dat hij een forfaitair stelsel zodanig vormgeeft dat daarmee wordt beoogd de werkelijkheid te benaderen.

> R.o. 2.4.1.2.: Van de wetgever mag worden verlangd dat een forfaitair stelsel, waaraan een zekere ruwheid inherent is, zodanig wordt vormgegeven dat daarmee wordt beoogd de werkelijkheid te benaderen (vgl. HR 12 mei 1999, nr. 33320, ECLI:NL:HR:1999:AA2756, BNB 1999/271). Bij de vaststelling van het forfaitaire rendementspercentage op vier percent heeft de wetgever dan ook terecht aansluiting gezocht "bij de rendementen die belastingplichtigen in de praktijk, indien dit over een

[59] Zie Kamerstukken II 1998/99, 26 727, nr. 3, blz. 39-40, en Kamerstukken II 1999/2000, 26 727, nr. 7, blz. 279-280.
[60] Sonja Dusarduijn, De rechtsfictie in de inkomstenbelasting, ISBN-978-90-9029380-6
[61] HR 10 juni 2016, nr. 14/05020, ECLI:NL:HR:2016:1129.

langere periode wordt bezien, gemiddeld zouden moeten kunnen behalen zonder dat zij daar (veel) risico voor hoeven te nemen.

- Het forfaitaire stelsel ontbeert niet elke redelijke grond en gelet op de ruime beoordelingsmarge die de fiscale wetgever heeft, is dit stelsel niet in strijd is met artikel 1 EP.
- De Hoge Raad lijkt een toets op stelselniveau uit te voeren ("het stelsel zou") en stelt bij deze toets twee cumulatieve voorwaarden, te weten 1) indien zou komen vast te staan dat het destijds door de wetgever voor een lange reeks van jaren veronderstelde rendement van vier percent voor particuliere beleggers niet meer haalbaar is en 2) belastingplichtigen zouden worden geconfronteerd met een buitensporig zware last.

R.o. 2.4.1.3.: Van het forfaitaire stelsel van box 3 kan, gelet op voormelde uitgangspunten, niet worden gezegd dat het elke redelijke grond ontbeert. Gelet op de ruime beoordelingsmarge die de wetgever op het terrein van het belastingrecht toekomt, is dit stelsel niet in strijd met artikel 1 EP. Dit stelsel zou slechts dan in strijd komen met artikel 1 EP indien zou komen vast te staan dat het destijds door de wetgever voor een lange reeks van jaren veronderstelde rendement van vier percent voor particuliere beleggers niet meer haalbaar is en belastingplichtigen, mede gelet op het toepasselijke tarief, zouden worden geconfronteerd met een buitensporig zware last (zie HR 3 april 2015, nr. 13/04247, ECLI:NL:HR:2015:812, BNB 2015/174). Indien deze onhaalbaarheid duidelijk zou worden en de wetgever ervoor kiest uit te blijven gaan van een forfaitair rendement, mag van hem worden verlangd dat hij de regeling aanpast teneinde de beoogde benadering van de werkelijkheid te herstellen.

- De Hoge Raad oordeelt ten aanzien van de eerste voorwaarde dat er in deze procedure niet is komen vast te staan dat het veronderstelde rendement van vier procent voor particuliere beleggers voor een lange reeks van jaren toen niet meer haalbaar was.

R.o. 2.5.1.: De onderhavige procedure betreft de forfaitaire rendementsheffing voor het jaar 2011. In het zojuist genoemde arrest BNB 2015/174 inzake de heffing van inkomstenbelasting voor het jaar 2010 was niet komen vast te staan dat het destijds door de wetgever voor een lange reeks van jaren veronderstelde rendement van vier percent voor particuliere beleggers toen niet meer haalbaar was. Er is geen grond om daarover anders te oordelen voor het onderhavige jaar 2011, ten aanzien van welk jaar in deze procedure niet is komen vast te staan dat de gemiddelde opbrengsten uit sparen en beleggen lager waren dan in 2010.

- Het voor het aannemen van een inbreuk op artikel 1 EP is niet voldoende dat het rendement van een bepaalde bezitting structureel blijft onder het forfaitaire rendement.

R.o. 2.5.2.: Anders dan het middel betoogt is voor het aannemen van een inbreuk op artikel 1 EP niet voldoende dat het rendement van een bepaalde bezitting – in dit geval de woning – structureel blijft beneden de vier percent van het daarin geïnvesteerde vermogen. Het middel dat slechts het negatieve rendement van de woning in aanmerking neemt, faalt derhalve; nog daargelaten dat wegens het eigen gebruik van een woning voor de heffing van inkomstenbelasting de economische huurwaarde van die woning als inkomsten in natura van oudsher tot de belastbare inkomsten uit vermogen wordt gerekend en er geen reden is daarover anders te oordelen ten aanzien van de inkomsten uit sparen en beleggen onder de Wet

De commentaren in de vakliteratuur op dit arrest geven een enigszins gemêleerd beeld;

BNB 2016/177 uit annotatie E.J.W. Heithuis

- De Hoge Raad laat de deur voor eventuele strijdigheid van de box 3-heffing met art. 1 EP EVRM voor andere jaren dan 2010 en 2011 dus nadrukkelijk open. Dit geldt ook voor de met ingang van 2017 gewijzigde box 3-heffing.
- Als ik de Hoge Raad goed begrijp, zijn voor de vraag of box 3 in strijd is met art. 1 Eerste Protocol EVRM, niet de daadwerkelijke opbrengsten van de beleggingen van de belastingplichtige bepalend maar meer in het algemeen of voor de belastingplichtige het fictieve rendement over een lange reeks van jaren niet meer haalbaar is.

FED 2016/93 uit annotatie van G.T.K. Meussen

- In de loop van tientallen jaren heeft de Hoge Raad vrijwel alle beroepen van belastingplichtigen op het EVRM in relatie tot fiscale wetgeving afgewezen. Daarvan vormt ook deze procedure het zoveelste voorbeeld. Ik betreur dit…..Wie zou anno 2016 nog willen beweren dat de vermogensrendementsheffing nog iets met heffen naar draagkracht te maken heeft?

Fiscaal up to Date

- De zaken waarin een beroep op het eigendomsgrondrecht van artikel 1 van het EP door de Hoge Raad wordt gehonoreerd, zijn op één hand te tellen. De belastingrechters komen bijna altijd tot de conclusie dat is voldaan aan de voorwaarden die volgens het EHRM een inbreuk op het ongestoorde genot van eigendom rechtvaardigen omdat onze wetgever een (zeer) ruime beoordelingsvrijheid heeft waarbij rechterlijk ingrijpen alleen plaatsvindt in schrijnende gevallen. De Hoge Raad heeft heffingen twee keer vernietigd wegens schending van de "fair balance" op individueel niveau. Dat was in de zaak waarin de Hoge Raad besliste dat uitsluiting van tegenbewijs in de Kostenwet in strijd was met het EVRM en in de zaak van een kansspelautomaatexploitant die werd geconfronteerd met een plotselinge invoering van 29% kansspelbelasting in plaats van de verrekenbare 19% BTW .
- Toch zien we hierin een opening dat voor latere jaren wél sprake kan zijn van strijd met artikel 1 van het EP in verband met een individuele buitensporige last. Dit optimisme ontlenen wij ook aan de tweet van de Hoge Raad waarin om 10.15 uur op 10 juni 2016 stond: "Wetgever moet alert blijven op hoogte box 3 heffing". Dat betekent dat in elk geval voor de jaren 2012 tot en met 2016 nog kan worden geageerd tegen het 4%-"jubel-rendement".

V-N 2016/31.12

- De zaken waarin een beroep op het eigendomsrecht van artikel 1 van het EP door de Hoge Raad wordt gehonoreerd, zijn op één hand te tellen.
- De Hoge Raad heeft heffingen twee keer vernietigd wegens schending van de “fair balance” op individueel niveau.
- Toch zien we hierin een opening dat voor latere jaren wel sprake kan zijn van strijd met artikel 1 van het EP in verband met een buitensporige last.

Vervolgens is gekeken naar het arrest van de Hoge Raad van 3 april 2015[62] en het arrest van de Hoge Raad van 23 september 2016[63]. In het arrest van 3 april 2015 ging het om de forfaitaire regeling in lagere regelgeving ter vaststelling van de werkelijke waarde van verhuurde woningen (artikel 17a UBIB 2001). De Hoge Raad concludeerde tot onverbindendheid van de regeling:

- “2.3.7. Uit de zojuist weergegeven wetsgeschiedenis blijkt dat de wetgever heeft beoogd de werkelijke waarde van verhuurde woningen te benaderen door aan de hand van de huuropbrengst een zogenoemde leegwaarderatio vast te stellen, uitgedrukt in een percentage van de WOZ-waarde. Een dergelijke forfaitaire regeling ter vaststelling van de werkelijke waarde van verhuurde woningen, teneinde duidelijkheid te scheppen ”voor de burger en de Belastingdienst over de te hanteren waardering”, is op zichzelf aanvaardbaar. Wanneer echter de uitwerking van dit forfait in het UBIB 2001 leidt tot resultaten die de wetgever met het bepaalde in artikel 5.20, lid 3, Wet IB 2001 niet voor ogen kan hebben gehad, moet die uitwerking buiten toepassing blijven omdat dan de door de wetgever gedelegeerde bevoegdheid is overschreden.”
- “2.3.8…….Aldus is sprake van een stapeling van forfaits. In een geval waarin vast komt te staan dat de uit die stapeling voortvloeiende waardering van verhuurde woningen in betekenende mate, dat wil zeggen voor 10 percent of meer, hoger is dan de werkelijke waarde daarvan, wordt niet voldaan aan de doelstelling van de wetgever, te weten: correctie van de WOZ-waarde opdat rekening wordt gehouden met de waardedrukkende werking van de verhuur. Voor een zodanig geval voldoet de regeling van artikel 17a UBIB IB 2001 niet aan de opdracht die de wetgever met de delegatiebepaling van artikel 5.20, lid 3, Wet IB 2001 heeft verstrekt aan de besluitgever. Het genoemde artikel 17a moet dan wegens overschrijding van de aan de besluitgever gedelegeerde bevoegdheid buiten toepassing blijven……”

De eerste conclusie in dit arrest is dat een dergelijke forfaitaire regeling ter vaststelling van de werkelijke waarde van verhuurde woningen, teneinde duidelijkheid te scheppen ‘voor de burger en de Belastingdienst over de te hanteren waardering’, op zichzelf aanvaardbaar is. Daarna wordt de conclusie getrokken dat er voor de waardering van verhuurde woningen sprake is van een ‘stapeling van forfaits’. Het gaat daarbij om het gebruik van de WOZ waarde (en wellicht het tijdstip van deze waarde) (1) en de forfaitaire regeling (leegwaarderatio) in de tabel in de lagere regelgeving (2). Deze ‘stapeling van forfaits’ leidt op zichzelf niet tot het oordeel van de Hoge Raad. Wat de Hoge Raad vervolgens wel doet is de uitkomst van de forfaitaire regeling voor de waardering van de verhuurde woning koppelen aan de bedoeling van de wetgever om de belastingheffing bij benadering te laten aansluiten bij de economische waarde. Met de betreffende uitkomst, een waarde die in betekenende mate hoger is dan de werkelijke waarde van de woning, voldeed de lagere regelgeving, aldus de Hoge Raad, niet aan de bedoeling van de wetgever. De lagere regelgever heeft zich daarmee niet aan de opdracht van de wetgever gehouden, zijn bevoegdheid is overschreden en daarom moest de lagere regelgeving buiten toepassing blijven in

[62] HR 3 april 2015, nr. 13/04247, ECLI:NL:HR:2015:812
[63] HR 23 september 2016, nr. 15/05738, ECLI:NL:HR:2016:2135

gevallen waarin de forfaitaire waarde 10% of meer hoger uitkomt dan de waarde in het economische verkeer op de WOZ-peildatum. In het arrest van de Hoge Raad van 23 september 2016 waarin de regeling voor de waardebepaling van verhuurde woningen op basis van de WOZ-waarde en de leegwaarderatio voor de erfbelasting eveneens onverbindend wordt verklaard als de uitkomst in betekenende mate afwijkt van de waarde in het economische verkeer wordt niet gesproken over 'stapeling van forfaits'. Omdat de regeling in de erfbelasting echter net als de regeling in de inkomstenbelasting niet tot een volgens de bedoeling van de wetgever marktconforme waarde leidt wordt deze regeling eveneens onverbindend verklaard in de situatie waarin de forfaitaire waarde 10% of meer afwijkt.

Er loopt op dit moment nog een aantal proefprocedures inzake massaal bezwaar over de vraag of de forfaitaire rendementsheffing op regelgevend niveau in strijd is met artikel 1 EP. Bij deze procedures is expliciet de vraag uitgesloten of sprake is van een schending van de fair balance op grond van een individuele buitensporige last.[64] In die uitspraken is het beroep op het eigendomsrecht van artikel 1 EP door de rechtbanken niet gehonoreerd. Hieronder de laatste stand van zaken.

In de zaken van Rechtbank Zeeland-West-Brabant van 11 januari 2017[65] slaagde belanghebbende voor de jaren 2013 en 2014 niet in het bewijs dat er sprake was van strijd met artikel 1 EP EVRM.

> Samenvatting uitspraak (van rechtspraak.nl):
> Artikel 5.2 van de Wet IB 2001. Proefprocedure forfaitaire rendementsheffing box 3 jaar 2014. Belanghebbende bezit onder andere bank- en spaartegoeden. Belanghebbende voert aan dat voor spaartegoeden een heffing over een forfaitair rendement van 4% in strijd is met artikel 1 EP EVRM omdat dat rendement voor spaartegoeden te veel afwijkt van zowel het reële als het nominale rendement. De Hoge Raad heeft geoordeeld dat de forfaitaire rendementsheffing voor de jaren 2010 en 2011 niet in strijd is met artikel 1 EP EVRM. De rechtbank ziet in wat belanghebbende heeft aangevoerd geen aanleiding om voor het onderhavige jaar 2014 anders te oordelen. Belanghebbende legt sterk de nadruk op de hoogte van de heffing over spaartegoeden in relatie tot de rendementen op spaartegoeden. De rechtbank is van oordeel dat dit een onjuist perspectief is. Aangezien de wetgever niet heeft gedifferentieerd tussen de verschillende vormen van bezittingen, past het niet om bij de beoordeling van de box 3-regelgeving een eenzijdige focus te leggen op één soort bezitting. Verder blijkt uit de wetsgeschiedenis dat de wetgever bij het forfaitaire rendement van 4% heeft gedacht aan het reële rendement op staatsobligaties. De overige door belanghebbende aangevoerde gegevens zijn onvoldoende om te kunnen oordelen dat voor het onderhavige jaar geldt dat vastgesteld kan worden dat het voor een lange reeks van jaren veronderstelde rendement van 4% voor particuliere beleggers niet meer haalbaar is. De rechtbank wijst er voorts op dat indien er veronderstellenderwijs van zou worden uitgegaan dat met betrekking tot het onderhavige jaar er voor het eerst wel sprake van zou zijn geweest dat de bedoelde onhaalbaarheid, het binnen de ruime beoordelingsmarge van de wetgever valt dat de wetgever niet onmiddellijk tot wijziging van de box 3-heffing is overgegaan. Beroep ongegrond.

Rechtbank Noord-Nederland komt in haar uitspraak van 19 januari 2017[66] tot dezelfde conclusie op basis van een toets over een periode van 10 jaar, maar naar de situatie eind 2013:

> Samenvatting uitspraak (van rechtspraak.nl)
> In een proefprocedure over het belastingjaar 2014 over de houdbaarheid van de box-3 heffing, past de rechtbank Noord-Nederland het arrest toe van de Hoge Raad van 10 juni 2016 (ECLI NL:HR:2016:1129). In dat arrest ging het om de vraag of het destijds door de wetgever veronderstelde rendement van vier procent voor een lange reeks van jaren voor particulieren inmiddels 'niet meer haalbaar is'. De rechtbank beslist dat die vraag pas kan worden beantwoord nadat een periode van ten minste tien aaneengesloten jaren is verstreken waarin het rendement op risico-arme beleggingen (zoals staatsobligaties van landen met een hoge kredietwaardigheid) telkens lager is geweest dan vier procent. De rechtbank komt vervolgens tot de conclusie dat de belastingplichtige niet heeft bewezen dat eind 2013 ten minste tien aaneengesloten jaren met een dergelijk onderrendement waren verstreken en verklaart daarom het beroep ongegrond.

Ook de uitspraak van Rechtbank Noord-Holland van 25 januari 2017[67] gaat om het jaar 2014 en het beroep van belanghebbende werd niet gehonoreerd. In deze zaak bepaalde de rechtbank dat pas voldaan is aan het "onhaalbaarheidscriterium" nadat een periode van ten minste tien

[64] Bekendmaking van 6 juni 2016, nr. BLKB2016/425, Stcrt. 2016, 31329..
[65] Rb Zeeland-West-Brabant 11 januari 2017, nr. BRE 16 636, ECLI:NL:RBZWB:2017:67 en nr. BRE 16 637, ECLI:NL:RBZWB:2017:68.
[66] Rb Noord-Nederland, 19 januari 2017, nr. AWB 16 783, ECLI:NL:RBNNE:2017:153.
[67] Rb Noord-Holland, 25 januari 2017, nr. AWB 16 702, ECLI:NL:RBNHO:2017:442.

aaneengesloten jaren is verstreken waarin het rendement op risicoarme beleggingen (zoals staatsobligaties van landen met een hoge kredietwaardigheid) telkens lager is geweest dan vier procent. In deze zaak was daarvan eind 2013 nog geen sprake. Ook de verwachte renteontwikkeling na 2014, speelt volgens de rechtbank, nog een rol bij de toets over het jaar 2014:

> Het standpunt van verweerder dat de renteontwikkeling na 2014 bij de beantwoording van de voorliggende vraag buiten beschouwing dient te blijven vindt geen steun in de parlementaire geschiedenis. Naar het oordeel van de rechtbank kan uit de in voormelde arresten gebruikte bewoordingen evenmin worden afgeleid dat de Hoge Raad een dergelijke beperkte benadering heeft beoogd. De ontwikkeling van de rente na 2014 kan naar het oordeel van de rechtbank licht werpen op de voorliggende vraag.

Op 28 maart 2017 heeft Rechtbank Gelderland[68] in de laatste twee zaken van de proefprocedures uitspraak gedaan. Deze zaken gaan over het jaar 2014 en de rechtbank bepaalt dat belanghebbenden niet aannemelijk hebben gemaakt dat een rendement van vier percent over de gehele breedte van vermogensbestanddelen structureel onhaalbaar is. De rechtbank voegt daar onder verwijzing naar de parlementaire geschiedenis en een uitspraak van de toenmalige minister Zalm nog aan toe wat in haar visie als een lange reeks van jaren is aan te merken en dat is meer een periode van zo'n 50 jaar dan de door belanghebbenden genomen periode van 14 jaar.

> Een periode van veertien jaar tot het onderhavige jaar, respectievelijk van zestien jaar tot heden is naar het oordeel van de rechtbank niet aan te merken als een lange reeks van jaren als bedoeld in bovengenoemde jurisprudentie. De rechtbank heeft bij een lange reeks van jaren eerder het oog op de periodes zoals bijvoorbeeld gebruikt in het rapport van de Commissie Van Dijkhuizen (p. 67-69) waar overzichten worden gehanteerd van rendementen die teruggaan tot 1970; de parlementaire behandeling bij de aanpassing van de vermogensrendementsheffing per 1 januari 2017 (Kamerstukken II 2015/16, 34 302, nr. 3, p. 9, 12 en 13) waar wordt teruggegaan naar 1982 en de uitlating van toenmalig minister van Financiën Zalm waar hij opmerkt dat (Kamerstukken II 1999-2000, 26 727 en 26 728, nr. 8, p. 27):
>
> "Voor Nederland hangt het een beetje van de periode af. Je komt tot iets boven of iets onder de 4%, afhankelijk van de indeling van de periode. Ik denk dat de 4% een vrij stevig percentage is. Als je heel ver teruggaat in de geschiedenis (…) kom je ook rentevoeten tegen die rond 4% circuleren. 5 is dan een hoog percentage en 3 is dan een laag percentage. Het beweegt zich altijd rond 4%."

2.4. Conclusie voor 2017

De vermogensrendementsheffing in box 3 is met ingang van 1 januari 2017 herzien zodat deze beter aansluit bij de rendementen die door belastingbetalers met eenzelfde vermogensomvang in voorafgaande jaren gemiddeld zijn behaald. Het forfaitaire rendement wordt vanaf 2017 gebaseerd op de gemiddelde verdeling van het box 3-vermogen over spaargeld en beleggingen (de vermogensmix) in combinatie met een in het verleden in de markt gerealiseerd rendement op beide componenten. Voor de toerekening van het vermogen van een belastingplichtige aan een spaardeel en een beleggingsdeel wordt gebruikgemaakt van 3 vermogensschijven en per vermogensschijf geldt een gemiddelde vermogensmix. Het vermogen van de belastingplichtige wordt verdeeld over maximaal drie vermogensschijven, namelijk: € 0 tot € 100.000, € 100.000 tot € 1 miljoen en meer dan € 1 miljoen. Vervolgens wordt op basis van werkelijk gerealiseerde marktrendementen in het verleden een gemiddeld rendement toegerekend aan het spaardeel en het beleggingsdeel in de vermogensmix.

Zowel het rendement op het spaardeel als op het beleggingsdeel wordt jaarlijks aangepast aan de hand van de meest actueel beschikbare gegevens. Voor het rendement op spaargeld is gekozen voor een vijfjarig voortschrijdend gemiddelde om de jaarlijkse belastingdruk niet te sterk te laten fluctueren, maar wel de ontwikkeling in de tijd te volgen. Dit betekent dat het rendement op spaargeld jaarlijks wordt aangepast aan de hand van de rente over de periode t-6 tot en met t-2 (jaar t is het belastingjaar). Het langetermijnrendement voor beleggingen in jaar t (het belastingjaar) wordt vastgesteld op het meetkundig gemiddelde van het langetermijnrendement van voorgaand jaar t-1 en het rendement van het meest recente beschikbare jaar t-2, waarbij het

[68] Rb Gelderland, 28 maart 2017, nr. 16 695, ECLI:NL:RBGEL:2017:1661 en nr. 16 1498, ECLI:NL:RBGEL:2017:1662.

meest recente beschikbare jaar voor een vijftiende deel wordt ingewogen. Het forfaitaire rendement voor beleggen is een weging van het forfaitaire rendement voor onroerende zaken (53%), aandelen (33%) en obligaties (14%). Het rendement op onroerende zaken over het jaar t-2 wordt gesteld op de procentuele verandering van het CBS-prijsindexcijfer voor Bestaande Koopwoningen (2010 = 100) in het betreffende jaar. Daartoe wordt de mutatie genomen van deze index in het jaar t-2 in procenten ten opzichte van de index in het jaar t-3. Het rendement op aandelen over het jaar t-2 wordt gesteld op de procentuele verandering van de beleggingsindex voor Europa (bruto in lokale valuta), zoals gepubliceerd door Morgan Stanley Capital International, in het betreffende kalenderjaar. Daartoe wordt de mutatie opgenomen van deze index aan het einde van het jaar t-2 in procenten ten opzichte van de index aan het einde van het jaar t-3. Het rendement op obligaties wordt gesteld op het jaarcijfer van het jaar t-2 voor de kapitaalmarktrentevoet van de jongste Nederlandse tienjarige staatsobligatie, zoals gepubliceerd door DNB.
Er wordt dus niet gedifferentieerd naar de vermogenstitels die een belastingplichtige daadwerkelijk bezit, maar naar een gemiddelde vermogensverdeling over sparen en beleggen. Deze gemiddelde vermogensmix is gebaseerd op de feitelijke gegevens uit alle belastingaangiften over het kalenderjaar 2012 en wordt periodiek geëvalueerd, voor het eerst tegelijk met de evaluatie van het nieuwe systeem drie jaar na inwerkingtreding en vervolgens elke vijf jaar. Het proportionele tarief van 30% wordt gehandhaafd, ongeacht de vermogenstitel of de omvang van het vermogen. Het heffingvrije vermogen is met ingang van 2017 verhoogd naar € 25.000 per persoon.

De berekeningssystematiek is dus als volgt. De grondslag sparen en beleggen is ongewijzigd de rendementsgrondslag verminderd met het heffingvrije vermogen. Deze grondslag wordt vervolgens toegerekend aan een spaardeel en een beleggingsdeel. Voor de toerekening wordt gebruikgemaakt van 3 vermogensschijven. Over het spaardeel en het beleggingsdeel wordt een forfaitair rendement van respectievelijk 1,63% en 5,39% in aanmerking genomen in box 3. Het forfaitair rendement voor de drie vermogensschijven is dan respectievelijk 2,87%, 4,60% en 5,39%.

Grondslag sparen en beleggen	**Spaardeel 1,63%**	**Beleggingsdeel 5,39%**	**Forfaitair rendement**
Tot en met € 75.000	67%	33%	2,87%
Van € 75.000 tot en met € 975.000	21%	79%	4,60%
Vanaf € 975.000	0%	100%	5,39%

De commentaren in de vakliteratuur over het systeem 2017 geven ook een divers beeld:

WFR 2015/1528 M. Romyn

- Iemand die – in afwijking van zijn Procrustes-model – risico's mijdt ontvangt dus met moeite 1% rente. Die rente wordt onder de huidige wet belast voor 120% (30% van 4%). Onder het voorstel gaan bezitters van kleine vermogens er een beetje op vooruit. Hun belastingdruk daalt – afgezien van een beperkte vrijstelling – tot een nog steeds Marxistisch hoge 87%. De huidige rente op saldi tussen € 100.000, tussen € 100.000 en € 1 miljoen zou worden belast voor 141% en die daarboven zelfs voor 165%. In België en Duitsland is de heffing over rente beperkt tot een zeer uitnodigende 25%.
- Dat de haalbare rendementen structureel achterblijven bij de forfaitaire percentages kan evenzeer een grond zijn voor het onrechtmatig verklaren voor de heffing. Met zijn willekeurig hoge inschattingen van "langetermijnrendementen" loopt Wiebes het risico dat het hof in Straatsburg oordeelt dat de vermogensrendementsheffing geen redelijke grondslag meer heeft. Dit risico wordt door de voorziene jaarlijkse aanpassingen van de langetermijnrendementen aan actuelere data niet veel kleiner. Die aanpassingen geschieden namelijk met een vertraging van twee jaar en worden "ingefaseerd" over niet minder dan 15 jaar.

WFR 2016/191 H. Vording

- De per 1 januari 2017 in te voeren berekeningswijze van het fictieve rendement zal, meen ik, deze toets prima overleven.
- We moeten daartoe wel de bedoeling van de Hoge Raad wat nader construeren. De frase "voor particuliere beleggers niet meer haalbaar" is immers voor verschillende uitleg vatbaar. Gaat het om een minderheid van beleggers, om alle beleggers, om een aanwijsbare subgroep van beleggers? De Hoge Raad gebruikt hier, neem ik aan, de "normale" belegger als toetssteen; dat sluit immers aan bij doel en strekking van de wet. Van die normale belegger weten we dat hij meer risicovol belegt naarmate zijn vermogen groter is. In dit oordeel is dus gemakkelijk "in te lezen" dat de Hoge Raad in gedachten heeft de kleinere belegger die de lage spaarrente niet kan compenseren met een hoog rendement op aandelen of onroerende zaken. Maar let wel: dat staat er niet; als we in plaats daarvan het langjarige rendement op een gemiddelde beleggingsportefeuille nemen (waarin dus ook aandelen, obligaties, onroerende zaken enz. zijn opgenomen), dan ligt dat nog immer rond de 4%. Daarop heeft recentelijk de staatssecretaris nog gewezen in zijn brief aan de Hoge Raad waarin hij reageert op de conclusie van A-G Niessen van 4 februari 2016.34. Aannemelijk is dus de uitleg dat de Hoge Raad hier de wetgever waarschuwt dat hij iets dient te doen aan de fiscale positie van kleinere beleggers die afhankelijk zijn van de rente op spaarrekeningen.
- Met hooguit nog één kanttekening: gezien de onmogelijkheid van mutaties in de onderliggende waarden, is er geen reden om met voortschrijdende gemiddelden te werken. De gemiddelde spaarrente van het betrokken belastingjaar voldoet.

WFR 2017/33 C.B. Bavinck

- De globale benadering werd verlaten. Dit lijkt een verfijning waardoor een betere aansluiting bij het werkelijke rendement wordt bereikt. Dat lijkt mij echter om twee redenen niet het geval.
  a. In de eerste plaats moet een tweede forfait worden ingebouwd: de wijze waarop de belegger zijn vermogen heeft verdeeld over de verschillende vormen van belegging. … …….Er zullen echter beleggers zijn die dat om begrijpelijke redenen niet doen, bijvoorbeeld omdat het vermogen dient voor het inkomen gedurende de oude dag. Zo zullen ondernemers vaak geen pensioen hebben en na staking van hun ondernemingsactiviteiten van hun vermogen moeten leven. Zij zullen snel voor safe gaan en meer beleggen in nominale waarden dan de gemiddelde belegger waarvan de wetgever is uitgegaan.
  b. In de tweede plaats is het te verwachten rendement op allerlei beleggingsvormen niet te bepalen (aandelen). De in het verleden behaalde rendementen geven geen enkele indicatie over het in 2017 te verwachten rendement. Bovendien zal de ene belegger in aandelen een geheel ander rendement behalen dan de andere. Kan een wetgever een inkomen op aandelen forfaitair bepalen? Mij lijkt dat dan het belaste inkomen zo sterk zal afwijken van het werkelijk genoten inkomen dat nauwelijks meer gesproken zal kunnen worden van een inkomstenbelasting.
- Voor de vaststelling van het voor 2017 te verwachten rendement op een spaarrekening en op obligaties is er echter geen enkele noodzaak terug te grijpen op de in het verleden gerealiseerde rendementen. De rendementen op die beleggingsvormen kunnen vrij nauwkeurig worden voorspeld (afgezien van koersresultaten op obligaties, maar die zullen uiteindelijk geneutraliseerd worden). Waarom moeilijke berekeningen maken wanneer op eenvoudige wijze het in 2017 te verwachten rendement op een spaarrekening bepaald kan worden?
- Er valt ook nog wel het een en ander te zeggen over het meewegen van het rendement op onroerend goed. Dat zal voor een belangrijk gedeelte de tweede woning betreffen, gedeeltelijk gelegen in andere landen. Het te verwachten rendement wordt afgeleid uit de koopprijzen voor koopwoningen, naar ik aanneem met name van eerste eigen woningen. Geeft die markt een goed beeld van het waardeverloop van tweede huizen die ook nog voor een gedeelte zijn gelegen in het buitenland? Bovendien spelen bij de belastingheffing van de tweede woning ook andere factoren dan rendement een rol. En het verschil tussen het forfait voor de eerste woning (globaal 0,75%) en voor de tweede woning (bij hogere vermogens 5,39%) wordt erg groot.
- Met het samenstel van forfaits en de bepaling van de veronderstelde rendementen in de twee rendementsklassen heeft de wetgever de voorzichtige aanpak bij het gebruikmaken van forfaits in het verleden (bij de Wet IB 1964 en de Wet IB 2001) losgelaten. Wanneer vastgehouden wordt aan het uitgangspunt dat de box 3-heffing een inkomstenbelasting is, leidt dit tot resultaten die onredelijk en willekeurig zijn. Dat maakt de regeling kwetsbaar voor beroepen op een mogelijke schending van art. 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM. Materieel bezien is er geen sprake van een inkomstenbelasting maar van een vermogensbelasting en dan een progressieve vermogensbelasting.
- Het lijkt alsof door de verfijning naar soort belegging beter wordt aangesloten bij het werkelijk te behalen rendement, maar het tegendeel is waar. In de eerste plaats was hiervoor de introductie van een tweede veronderstelling nodig: de wijze van belegging. Dat is macro wel mogelijk, maar per belastingplichtige zal de werkelijkheid vaak sterk afwijken van deze veronderstelling.

Hoewel het nieuwe systeem dat in 2017 is ingegaan als stap in de goede richting wordt gezien, worden door sommigen dus nog steeds vraagtekens gezet bij de juridische houdbaarheid. Het forfaitaire element in het nieuwe systeem kan nog steeds als onrechtvaardig worden ervaren ten opzichte van de werkelijk behaalde rendementen. Verder is er kritiek op de uitgangspunten die zijn gehanteerd bij het vaststellen van het forfaitaire rendement. Vooral het uitgaan van de langjarige

rendementen op sparen en beleggen en de aanname van een gemiddelde portefeuilleverdeling krijgen kritiek.

In het systeem 2017 sluit het forfait gemiddeld beter aan bij de waarschijnlijke samenstelling van het vermogen en de in het verleden daadwerkelijk gerealiseerde rendementen. Er was in het sinds 2001 geldende systeem geen onderscheid in vermogenssamenstelling. Dit was zo gedaan omdat de kleine en normale (gemiddelde) vermogens allemaal onder het heffingvrije vermogen vallen en dus helemaal niet belast worden. Gebleken is dat de grote vermogens gemiddeld anders zijn samengesteld dan de zeer grote vermogens. In het systeem 2017 wordt hier rekening mee gehouden. Ten eerste door rekening te houden met de aanname dat hoe hoger het vermogen hoe meer er wordt belegd. Deze aanname is gebaseerd op de gemiddelde verdeling tussen sparen en beleggen op basis van de aangiften over het jaar 2012. Voor de rendementsheffing wordt uitgegaan van deze vermogensverdeling tussen sparen en beleggen. Ten tweede door uit te gaan van een forfaitair spaarrendement en een forfaitair beleggingsrendement. Waar voor het forfaitaire rendement tot en met 2016 ervan werd uitgegaan dat iedereen in staat zou zijn om, zeker indien dit over een wat langere periode wordt bezien, het forfaitaire rendement zonder risico zou moeten kunnen behalen, beoogt het systeem 2017 beter aan te sluiten bij de gemiddelde te behalen rendementen in een jaar zodat rekening wordt gehouden met een zeker risico dat men bij de betreffende vermogensomvang gemiddeld genomen bereid is te nemen. Er is gekeken hoeveel mensen meer of minder belasting gaan betalen. Circa 90% van de belastingbetalers in box 3 gaan erop vooruit. Dat zijn 3 miljoen belastingbetalers. De overige 10% (350.000 belastingbetalers) gaat meer betalen. Door verhoging van het heffingvrije vermogen naar € 25.000 die overigens al in 2016 is ingegaan, zijn bijna een kwart miljoen mensen niet langer belasting verschuldigd in box 3.

De rendementen voor 2015 en 2016 zijn bekend. Daarmee liggen de rendementen voor box 3 voor de twee rendementsklassen vast. Deze cijfers zijn in de hierna opgenomen tabellen samengevat.

Tabel 23: Jaarlijkse rendementen vermogentitels in box 3

	Spaarrente	Obligaties	Aandelen	Onroerende zaken
2015	0,99%	0,69%	5,45%	2,79%
2016	0,56%	0,29%	7,90%	5,08%

Tabel 24: Uitkomst rendement box 3

	Rendementsklasse	
	klasse 1	**Klasse 2**
2017	1,63%	5,39%
2018	1,30%	5,38%

Door de gewijzigde systematiek met de jaarlijkse actualisatie sluit de uitkomst gemiddeld beter aan bij de behaalde individuele rendementen. De neerwaartse trend van het forfaitaire rendement is zichtbaar in deze prognoses. Hoewel nooit kan worden uitgesloten dat de Hoge Raad in een specifiek geval oordeelt dat sprake is van een individuele buitensporige last, is gelet op het voorgaande niet te verwachten dat het systeem 2017 in het algemeen strijd op zal leveren met het recht op eigendom. Er zijn, net als bij elk forfaitair systeem grofheden, maar per saldo is het systeem realistischer geworden, beter toegesneden op de "gemiddelde" werkelijkheid en wordt het veronderstelde rendement ook nog eens jaarlijks bijgesteld. Zo heeft de wetgever uitvoering gegeven aan zijn wens om de heffing gemiddeld beter te laten aansluiten bij de werkelijkheid.

3. Sjablonen uitvoeringsaspecten

Variant box 3: vermogensaanwasbelasting zonder (forfaitaire) kostenaftrek

Gevolgen: **ingrijpend** / middelgroot / beperkt

Interactie burgers/bedrijven	x		
Maakbaarheid systemen	x		
Handhaafbaarheid		x	
Fraudebestendigheid	x		
Bijdrage complexiteitsreductie	x		

Risico procesverstoringen: groot

Uitvoeringskosten	*incidenteel*	*structureel*
• Dienstverlening	€ 6 mln	€ 1 mln
• Handhaving/toezicht	€ 32 mln	€ 12 mln
• Automatisering	€ 6 mln	€ 1 mln
• Evt aanpassing gegevenslevering aan derden	PM	PM

Personele gevolgen: + 430 fte incidenteel
+ 165 fte structureel

Invoering mogelijk per: 01 – 01 – 2022

Beslag portfolio: groot

Eindoordeel: De uitvoering hiervan is structureel problematisch.

Beschrijving voorstel/regeling

Vermogensbestanddeel	**Wat wordt belast?**
Bank- en spaartegoeden	Werkelijke rente wordt belast
Aandelen, obligaties, derivaten en overige vorderingen.	Werkelijke vermogensaanwas wordt belast
Onroerende zaken en overig vermogen	Belastbaar inkomen wordt forfaitair bepaald

De kosten zijn of niet aftrekbaar of forfaitair aftrekbaar.

Interactie burgers/bedrijven
De aangifte wordt voor alle belastingplichtigen in box 3 ingewikkelder. Het aantal niet voor in te vullen gegevens neemt toe, de burger moet meer vooringevulde gegevens controleren. Voor burgersmet een rekening in het buitenland kunnen de gegevens niet meer worden vooringevuld in de VIA, doordat buitenlandse financiële instellingen deze gegevens niet (op tijd) renseigneren. Deze burgers zullen zelf de benodigde gegevens moeten bijhouden en waar nodig zelf de berekeningen moeten uitvoeren om de vermogensaanwas te berekenen. Dit geldt ook voor burgers die te maken krijgen met overlijden, onverdeelde boedel, immigratie, emigratie en scheiden. De invoering vergt een forse inspanning voor de dienstverlening en de (handhavings)communicatie.

Maakbaarheid systemen
Bij de invoering van dit systeem is een grote ketenafhankelijkheid met de financiële instellingen. De invoering is ook sterk afhankelijk van andere ICT-projecten binnen de Belastingdienst. De hoeveelheid gegevens die verwerkt moet worden neemt toe. Voor de circa 850.000 effectenportefeuillebezitters moet het werkelijke dividend, de werkelijke rente en de vermogensaanwas door banken en Belastingdienst aangeleverd en verwerkt worden. Ten opzichte van de huidige situatie moet een veelvoud aan extra gegevens in een zeer korte tijd (2 ipv 14 maanden) worden geleverd door de financiële instellingen en verwerkt en gecontroleerd door de Belastingdienst. Dit kent grote risico's voor een goede en tijdige voorinvulling van de aangifte en leidt tot meer fouten in de aangifte en tot veel handmatige correcties. Voor buitenlandse rekeningen en bij overlijden, onverdeelde boedel, immigratie, emigratie en scheiden is voorinvulling niet meer mogelijk. Dit is structureel problematisch. De systeemaanpassingen kosten minimaal 24 maanden. Deze termijn is nodig om de renseignering te definiëren en in te richten, de aangifteprogrammatuur, het bronsysteem en de afnemende systemen aan te passen. Omdat de aanwas in het invoeringsjaar niet bekend is wijkt de voorlopige aanslag af van de definitieve aanslag.
De Belastingdienst levert ook gegevens door aan andere partijen, zoals Toeslagen, CAK en DUO. Bij een vermogensaanwasbelasting wordt de box 3-grondslag (hoogte van het vermogen) niet langer opgevraagd en vastgesteld. De gevolgen voor Toeslagen, CAK en DUO en de Belastingdienst moeten nader worden onderzocht, evenals de kosten hiervan.

Handhaafbaarheid
Doordat de mate van voorinvulling van de aangifte afneemt, de hoeveelheid en complexiteit van de gegevens en de berekeningen die de burger moet maken toenemen, wordt het risico op (onbewuste en bewuste) fouten in de aangifte groter. Ook de beoogde verliesverrekening vergt meer van de burger. Ondanks de noodzakelijke inzet van extra toezichtcapaciteit zal het handhavingsniveau afnemen. Indien deze capaciteit niet beschikbaar komt, verandert de kleur van de vlag *Handhaafbaarheid* van geel naar rood.

Fraudebestendigheid
Ontwijkingsconstructies ontstaan door een verschil in behandeling tussen de verschillende vermogensbestanddelen .

Bijdrage complexiteitsreductie
De complexiteit neemt voor burger en Belastingdienst fors toe. Bovendien is het een stap achteruit in de ontwikkeling naar een modernere, no touch belastingheffing.

Risico procesverstoringen
Groot gezien de korte verwerkingstijd van de gegevens.

Uitvoeringskosten
De totale uitvoeringskosten bedragen incidenteel € 44 mln. en structureel € 14 mln.

Personele gevolgen
De aanwasbelasting vergt een extra personele inzet van circa 430 fte incidenteel en 165 fte structureel.

Invoeringsmoment
Bij publicatie in het Staatsblad op 1 januari 2020 is invoering mogelijk per: 1 januari 2022.

Eindoordeel
De uitvoering hiervan is structureel problematisch.

Variant box 3: vermogenswinstbelasting zonder (forfaitaire) kostenaftrek

Gevolgen: **ingrijpend** / middelgroot / beperkt

Interactie burgers/bedrijven	x		
Maakbaarheid systemen	x		
Handhaafbaarheid		x	
Fraudebestendigheid	x		
Bijdrage complexiteitsreductie	x		

Risico procesverstoringen: **groot** / gemiddeld / klein

Uitvoeringskosten	*incidenteel*	*structureel*
• Dienstverlening	€ 7 mln	€ 1 mln
• Handhaving/toezicht	€ 34 mln	€ 13 mln
• Automatisering	€ 6 mln	€ 1 mln
• Evt aanpassing gegevenslevering aan derden	PM	PM

Personele gevolgen: + 455 fte incidenteel
+ 175 fte structureel

Invoering mogelijk per: 01 – 01 – 2022

Beslag portfolio: groot

Eindoordeel: De uitvoering hiervan is structureel problematisch.

Beschrijving voorstel/regeling

Vermogensbestanddeel	**Wat wordt belast?**
Bank- en spaartegoeden	Werkelijke rente wordt belast
Aandelen, obligaties, derivaten en overige vorderingen.	Werkelijke rente en dividenden worden belast; vermogenswinst wordt belast bij realisatie
Onroerende zaken en overig vermogen	Belastbaar inkomen wordt forfaitair bepaald

Interactie burgers/bedrijven
De aangifte wordt voor alle belastingplichtigen in box 3 ingewikkelder. Het aantal niet voor in te vullen gegevens neemt toe, de burger moet meer voor-ingevulde gegevens controleren. Gegevens van buitenlandse rekeningen kunnen niet meer worden vooringevuld, doordat deze niet (op tijd) kunnen worden gerenseigneerd. Burgers zullen zelf deze gegevens moeten bijhouden en zelf winst moeten berekenen. Voor actieve beleggers kan het om forse aantal transacties gaan. Dit geldt ook voor burgers die te maken krijgen met overlijden, onverdeelde boedel, immigratie, emigratie en scheiden. Invoering vergt een forse inspanning voor dienstverlening en communicatie.

Maakbaarheid systemen
Bij de invoering van dit systeem is een grote ketenafhankelijkheid met de financiële instellingen. De invoering is ook sterk afhankelijk van andere ICT-projecten binnen de Belastingdienst. De hoeveelheid gegevens die verwerkt moet worden neemt toe. Voor de circa 850.000 effectenportefeuillebezitters moeten ook het werkelijke dividend, de werkelijke rente en de vermogenswinst door banken en Belastingdienst aangeleverd en verwerkt worden. Ten opzichte van de huidige situatie moet een veelvoud aan extra gegevens in een zeer korte tijd (2 ipv 14 maanden) worden geleverd door de financiële instellingen en verwerkt en gecontroleerd door de Belastingdienst. Dit kent grote risico's voor een goede en tijdige voorinvulling van de aangifte, leidt tot meer fouten in de aangifte en tot veel handmatige correcties. Voor buitenlandse rekeningen en bij overlijden, onverdeelde boedel, immigratie, emigratie en scheiden is voorinvulling niet meer mogelijk. Dit is structureel problematisch. De systeemaanpassingen kosten minimaal 24 maanden. Deze termijn is nodig om de renseignering te definiëren en in te richten, de aangifteprogrammatuur, het bronsysteem en de afnemende systemen aan te passen. Omdat de winst in het invoeringsjaar niet bekend is wijkt de voorlopige aanslag af van de definitieve aanslag. De Belastingdienst levert ook gegevens door aan andere partijen, zoals Toeslagen, CAK en DUO. Bij een vermogenswinstbelasting wordt de box 3-grondslag (hoogte van het vermogen) niet langer opgevraagd en vastgesteld. De gevolgen voor Toeslagen, CAK en DUO en de Belastingdienst moeten nader worden onderzocht, evenals de kosten hiervan.

Handhaafbaarheid
Doordat de mate van voorinvulling van de aangifte afneemt, de hoeveelheid en complexiteit van gegevens en de berekeningen die de burger moet maken toenemen, wordt het risico op (onbewuste en bewuste) fouten in de aangifte groter. Ook de beoogde verliesverrekening vergt meer van de burger. Ondanks de noodzakelijke inzet van extra toezichtcapaciteit zal het handhavingsniveau afnemen. Indien deze capaciteit niet beschikbaar komt, verandert de kleur van de vlag *Handhaafbaarheid* in rood.

Fraudebestendigheid
Ontwijkingsconstructies liggen op het onderscheid met onroerend goed en aanmerkelijk belang (box 2). Verder zal gepoogd worden winsten uit te stellen of te exporteren en verliezen naar voren te alen of te importeren. Het onderkennen en bestrijden van deze constructies vergt eveneens extra personele capaciteit.

Bijdrage complexiteitsreductie
De complexiteit neemt voor burger en Belastingdienst fors toe. Bovendien is het een stap achteruit in de ontwikkeling naar een modernere, no touch heffing.

Risico procesverstoringen
Groot gezien de korte verwerkingstijd van de gegevens.

Uitvoeringskosten
De totale uitvoeringskosten bedragen incidenteel € 47 mln. en structureel € 15 mln.

Personele gevolgen
Dit vergt een extra personele inzet van incidenteel 455 fte en structureel 175 fte.

Invoeringsmoment
Bij publicatie in het Staatsblad op 1 januari 2020 is invoering mogelijk per: 1 januari 2022.

Eindoordeel
De uitvoering hiervan is structureel problematisch.

Variant box 3: forfaitair rendement gesplitst in categorieën spaargeld en ander vermogen

Gevolgen: **ingrijpend** / middelgroot / beperkt

Interactie burgers/bedrijven	x
Maakbaarheid systemen	x
Handhaafbaarheid	x
Fraudebestendigheid	x
Bijdrage complexiteitsreductie	x

Risico procesverstoringen: **groot** / gemiddeld / klein

Uitvoeringskosten	*incidenteel*	*structureel*
• Dienstverlening	€ 1 mln	€ 1
• Handhaving/toezicht	€ 22 mln	€ 8 mln
• Automatisering	€ 2 mln	€ 1 mln

Personele gevolgen: +260 fte incidenteel
+ 110 fte structureel

Invoering mogelijk per: 01 – 01 – 2022

Beslag portfolio: middelgroot

Eindoordeel: De uitvoering hiervan is structureel problematisch.

Beschrijving voorstel/regeling

Vermogensbestanddeel	**Wat wordt belast?**
Spaargeld	forfaitair rendement over het gemiddelde spaargeld. Het gemiddeld spaargeld wordt berekend obv het aantal rentedagen.
Overig vermogen	forfaitair rendement te nemen over het gemiddelde overige vermogen. Het gemiddelde overige vermogen wordt berekend obv het gemiddelde totale vermogen op 1-1 en 31-12 verminderd met het gemiddelde spaarsaldo.

Interactie burgers/bedrijven
Het aantal niet voor in te vullen gegevens neemt toe, de burger moet meer vooringevulde gegevens controleren. Voor 125.000 burgers met een rekening in het buitenland kunnen de gegevens niet meer worden vooringevuld in de VIA, doordat buitenlandse financiële instellingen deze gegevens niet (op tijd) renseigneren. Dit geldt ook voor burgers die te maken krijgen met overlijden, onverdeelde boedel, immigratie, emigratie en scheiden. Deze burgers zullen zelf de benodigde gegevens moeten bijhouden en waar nodig zelf de berekeningen moeten uitvoeren om het gemiddeld spaargeld te berekenen. Als er frequent mutaties op een rekening zijn is deze berekening voor burgers zeer complex en leidt tot forse administratieve lasten leiden. De invoering vergt een forse inspanning voor de dienstverlening en de (handhavings)communicatie.

Maakbaarheid systemen
Bij de invoering van een dergelijke systeem is een grote ketenafhankelijkheid met de financiële instellingen. De invoering is ook sterk afhankelijk van andere ICT-projecten binnen de Belastingdienst. De hoeveelheid gegevens die verwerkt moet worden neemt toe: in plaats van alleen de vermogensstand per 1-1, moeten ook het gemiddelde spaarsaldo op basis van rentedagen en de vermogensstand per 31-12 aangeleverd en verwerkt worden. Ten opzichte van de huidige situatie moeten meer gegevens in een zeer korte tijd (2 ipv 14 maanden) worden geleverd door de financiële instellingen en verwerkt en gecontroleerd door de Belastingdienst. Dit kent grote risico's voor een goede en tijdige voorinvulling van de aangifte, leidt tot meer fouten in de aangifte en tot veel handmatige correcties. Voor buitenlandse rekeningen en bij overlijden, onverdeelde boedel, immigratie, emigratie en scheiden is voorinvulling niet meer mogelijk. Dit is structureel problematisch. De systeemaanpassingen kosten minimaal 24 maanden. Deze termijn is nodig om de renseignering te definiëren en in te richten, de aangifteprogrammatuur, het bronsysteem en de afnemende systemen aan te passen. Doordat het forfaitair rendement op 1 juli van het belastingjaar wordt vastgesteld, kan dit rendement niet meer meegenomen worden in de voorlopige aanslagregeling. Het forfaitair rendement kan wel tijdig verwerkt worden in de definitieve aanslagregeling.

Handhaafbaarheid
Doordat de mate van voorinvulling van de aangifte afneemt, de hoeveelheid en complexiteit van de gegevens en de berekeningen die de burger moet maken toenemen, wordt het risico op (onbewuste en bewuste) fouten in de aangifte groter. Voor buitenlandse spaartegoeden moet de burger zelf zijn gemiddelde rente berekenen op basis van het aantal rentedagen. Toezicht hierop is alleen mogelijk als handmatig bewijsstukken en berekeningen bij de belastingplichtige worden opgevraagd. Ondanks de noodzakelijke inzet van extra toezichtcapaciteit zal het handhavingsniveau afnemen. Indien deze capaciteit niet beschikbaar komt, verandert de kleur van de vlag Handhaafbaarheid van geel naar rood.

Fraudebestendigheid
Omdat verschillende forfaitaire rendementen worden gehanteerd voor spaargeld enerzijds en ander vermogen anderzijds neemt de kans op fraude toe.

Bijdrage complexiteitsreductie
De complexiteit neemt voor burger en Belastingdienst fors toe. Bovendien is het een stap achteruit in de ontwikkeling naar een modernere, no touch belasting.

Risico procesverstoringen
Groot gezien de korte verwerkingstijd van de gegevens.

Uitvoeringskosten
De totale uitvoeringskosten bedragen € 25 mln incidenteel en € 10 mln. structureel.

Personele gevolgen
Dit systeem vergt een extra personele inzet van 260 fte incidenteel en 110 fte structureel.

Invoeringsmoment
Bij publicatie in het Staatsblad op 1 januari 2020 is invoering mogelijk per: 1 januari 2022.

Eindoordeel
De uitvoering hiervan is structureel problematisch.

Variant box 3: aanpassing berekeningsformule binnen bestaande systematiek

Gevolgen: ingrijpend / middelgroot / **beperkt**

Interactie burgers/bedrijven	nvt
Maakbaarheid systemen	nvt
Handhaafbaarheid	nvt
Fraudebestendigheid	nvt
Bijdrage complexiteitsreductie	nvt

Risico procesverstoringen: klein

Uitvoeringskosten	*incidenteel*	*structureel*
• Dienstverlening	€ 0	€ 0
• Handhaving/toezicht	€ 0	€ 0
• Automatisering	€ 1 mln	€ 0

Personele gevolgen: 0 fte incidenteel
0 fte structureel

Invoering mogelijk per: 01-01-2018/01-01-2019

Beslag portfolio: jaaraanpassing

Eindoordeel: Is goed uitvoerbaar.

Beschrijving voorstel/regeling
Uitgangspunt is de formule van box 3 2017. Er zijn twee mogelijkheden:

1. Wijziging van uitsluitend de parameters, dus de getallen in de formule inclusief het tarief box 3. Het gaat hier om de rendementspercentages, het heffingsvrije vermogen en het heffingspercentage
2. Wijziging van de structuur van de berekeningsformule: de heffing vindt plaats op basis van een andere formule. Denk bijvoorbeeld aan één forfait per schijf in plaats van per schijf een eigen forfait dat gebaseerd is op een apart rendement voor spaargeld en een rendement beleggingen of terug naar het systeem 2016 waarbij er één forfait is voor alle drie de schijven.

Interactie burgers/bedrijven
Een wijziging van de parameters heeft geen gevolgen voor de burger. Wel kan door aanpassing van bepaalde parameters een bredere maatschappelijke aanvaardbaarheid ontstaan voor het systeem 2017.

Maakbaarheid systemen
Het systeem is maakbaar, problemen worden niet verwacht.

Handhaafbaarheid
Er zijn geen negatieve gevolgen voorzien met betrekking tot de handhaafbaarheid ten opzichte van het huidige systeem 2017.

Fraudebestendigheid
Er zijn geen negatieve gevolgen voorzien met betrekking tot de fraudebestendigheid ten opzichte van het huidige systeem 2017.

Bijdrage complexiteitsreductie
Een keuze waarbij alleen de parameters worden aangepast levert geen bijdrage aan de complexiteitsreductie. Een wijziging van de structuur van de berekeningsformule kan een bijdrage leveren aan de complexiteitsreductie.

Risico procesverstoringen
Er zijn geen negatieve gevolgen voorzien met betrekking tot het risico op procesverstoringen ten opzichte van het huidige systeem 2017.

Uitvoeringskosten
Afhankelijk van de uiteindelijke keuze kan sprake zijn van beperkte extra uitvoeringskosten. De kosten van een structuuraanpassing zijn circa € 1 mln.

Personele gevolgen
Er worden geen personele gevolgen voorzien ten opzichte van het huidige systeem 2017.

Invoeringsmoment
Invoering is mogelijk per: 1 januari 2018 als alleen de parameters worden gewijzigd, 1 januari 2019 als de structuur van de berekeningsformule wordt gewijzigd.

Eindoordeel
Uitvoerbaar per 01-01-2018 of 01-01-2019.